



STICHTING PENSIOENFONDS
BRITISH AMERICAN TOBACCO

2023

Jaarverslag



Inhoudsopgave

I BESTUURSVERSLAG	3
VOORWOORD	4
1 MEERJARENOVERZICHT VAN KERNCIJFERS EN KENGETALLEN	5
2 ALGEMENE INFORMATIE	8
3 FINANCIËLE INFORMATIE	17
4 RISICOPARAGRAAF	22
5 INFORMATIE OVER DE VERWACHTE GANG VAN ZAKEN	31
6 BESTUURSAANGELEGENHEDEN IN 2023	33
7 PENSIOENPARAGRAAF	39
8 COMMUNICATIE	41
9 ACTUARIËLE PARAGRAAF	43
10 RAPPORTAGE OVER GOVERNANCE	46
II JAARREKENING	58
BALANS PER 31 DECEMBER 2023	59
STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2023	60
KASSTROOMOVERZICHT OVER 2023	61
TOELICHTING OP DE BALANS EN STAAT VAN BATEN EN LASTEN	62
1 ALGEMENE TOELICHTING	62
2 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA	62
3 GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN HET RESULTAAT	65
4 BELEGGINGEN VOOR RISICO PENSIOENFONDS	67
5 VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA	69
6 STICHTINGSKAPITAAL EN RESERVES	69
7 TECHNISCHE VOORZIENINGEN	70
8 OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA	72
9 RISICOBEEHEER EN DERIVATEN	72
10 VERBONDEN PARTIJEN	78
11 PREMIEBIJDAGEN (VAN WERKGEVER EN WERKNEMERS) EN KOOPSOMMEN	78
12 BELEGGINGSRESULTATEN RISICO PENSIOENFONDS	79
13 PENSIOENUITKERINGEN	79
14 PENSIOENUITVOERINGSKOSTEN	80
15 MUTATIE VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR RISICO VAN HET PENSIOENFONDS	80
16 MUTATIE OVERIGE TECHNISCHE VOORZIENINGEN	81
17 SALDO OVERDRACHTEN VAN RECHTEN	81
18 OVERIGE LASTEN	82
19 AANTAL PERSONEELSLEDEN	82
20 BEZOLDIGING BESTUURDERS	82
21 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM	82
III OVERIGE GEGEVENS	84
ACTUARIËLE VERKLARING	85
CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	87
APPENDIX A: AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	93

I Bestuursverslag

Voorwoord

Hierna treft u het jaarverslag van Stichting Pensioenfonds British American Tobacco over het jaar 2023 aan. Het bestuur legt in dit jaarverslag verantwoording af over het gevoerde beleid en de financiële resultaten.

In het meerjarenoverzicht op pagina 5 kunt u snel zien hoe de ontwikkelingen in 2023 zijn geweest. Het verslag van het bestuur gaat vervolgens in op de diverse thema's, gevolgd door de bevindingen van het verantwoordingsorgaan en van de visitatiecommissie, waarna in de jaarrekening alle cijfers worden uitgewerkt en toegelicht. Ten slotte vindt u de actuariële- en de controleverklaring.

Als u wilt reageren op de inhoud van de jaarrekening dan kunt u dat doen door een e-mail te sturen aan het bestuur van het fonds via pensioenfondsbat@dion.nl. Vanzelfsprekend kunt u ook een brief sturen aan ons postadres.

Het bestuur dankt iedereen die zich in 2023 heeft ingezet voor het fonds.

Het bestuur

1 Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen

(Bedragen in duizenden €)

		2023	2022	2021	2020	2019
Aantal aangesloten werkgevers		2	2	2	2	4
Aantal verzekerden ultimo jaar						
Actieve deelnemers (incl. AO'ers)		32	38	50	56	69
Gewezen deelnemers ('slapers')		934	991	1.043	1.092	1.123
Pensioengerechtigden		1.291	1.255	1.215	1.195	1.175
Totaal aantal verzekerden		2.257	2.284	2.308	2.343	2.367
Pensioenen						
Kostendeekkende premie	1	1.499	2.101	2.227	2.084	2.092
Gedempte kostendeekkende premie	2	1.609	1.896	1.831	1.739	1.843
Feitelijke premie incl. koopsommen	3	1.609	1.896	1.831	1.739	1.843
Uitvoeringskosten	4	1.492	1.354	1.350	1.205	1.246
Uitvoeringskosten per deelnemer	5	487	441	436	393	404
Uitkeringen		21.471	18.224	17.283	16.862	16.300
Verhoging/Toeslagverlening						
Verhoging actieve deelnemers	6	73	140	84	93	100
Toeslag pensioenen en premievrije rechten	7	0	59.251	11.159	-	3.125
Vermogen en solvabiliteit						
Aanwezig eigen vermogen	8	160.389	125.496	117.327	66.170	78.266
Minimaal vereist eigen vermogen (PW)	9	19.343	18.902	23.269	25.159	23.837
Vereist eigen vermogen (PW)	10	56.859	72.118	59.830	62.246	65.666
Pensioenverplichtingen	11	476.728	465.491	572.482	618.353	584.669
Beleidsdekkingsgraad in %	12	132,2%	133,3%	118,2%	106,9%	112,9%
Actuele DNB dekkingsgraad in %	13	133,6%	127,0%	120,5%	110,7%	113,4%
Vereiste dekkingsgraad in %	14	111,9%	115,5%	110,5%	110,1%	111,2%
Wettelijke reële dekkingsgraad in %	15	100,7%	103,4%	96,8%	88,5%	92,0%
Beleggingsportefeuille						
Aandelen		180.877	165.003	184.379	186.382	177.894
Vastrentende waarden		441.051	428.778	462.885	435.392	444.564
Derivaten	16	13.976	-4.726	40.627	59.327	39.504
Balanswaarde		635.904	589.055	687.891	681.101	661.962
Beleggingsrendement						
Beleggingsopbrengsten		67.530	-80.749	22.112	37.434	57.723
Rendement portefeuille in %		11,75%	-11,85%	3,3%	5,8%	9,4%
Kosten vermogensbeheer in % van gemiddeld belegd vermogen (excl. transactiekosten)	17	0,24%	0,23%	0,22%	0,22%	0,23%
Gemiddeld rendement per jaar						
Afgelopen 5 jaar		3,3%	0,6%	3,9%	4,5%	3,6%
Afgelopen 10 jaar		4,2%	3,3%	6,3%	6,5%	7,0%

Toelichting op het meerjarenoverzicht

1) Kostendekkende premie (en koopsommen)

Deze premie is berekend op basis van de door DNB gepubliceerde Rentetermijnstructuur (RTS) en de solvabiliteitsopslag primo jaar, met een kostenopslag van 2% voor administratie- en excassokosten. Tevens is een kostenopslag ter grootte van de werkelijke uitvoeringskosten minus excassovrijval van toepassing. Jaarlijks wordt een koopsom geheven ter dekking van de onvoorwaardelijke verhoging (toeslag) van de aanspraken die door actieve deelnemers worden opgebouwd vanaf 1 januari 2015.

2) Gedempte kostendekkende premie (en koopsommen)

Voor bepaling van de gedempte kostendekkende premie wordt een 10-jaars gemiddelde over de gehele rentetermijnstructuur gehanteerd, de solvabiliteitsopslag primo jaar en een kostenopslag van 2% voor administratie- en excassokosten. Deze gemiddelde rente bedroeg primo 2023: 1,6% (primo 2022: 1,6%). Jaarlijks wordt een koopsom geheven ter dekking van de onvoorwaardelijke verhoging (toeslag) actieven van de aanspraken die door actieve deelnemers worden opgebouwd vanaf 1 januari 2015.

3) Feitelijke premie (en koopsommen)

De werkelijk (feitelijk) (te) ontvangen premies en koopsommen.

4) Uitvoeringskosten

Zie toelichting 14 op de balans en staat van baten en lasten.

5) Uitvoeringskosten per deelnemer

De betreffende uitvoeringskosten per deelnemer zijn uitgedrukt in een getal waarbij de slapers zijn meegeteld. Verdere uitleg inzake de kosten is weergegeven in paragraaf 3 van het bestuursverslag, onderdeel 'Uitvoeringskosten'.

6) Verhoging actieve deelnemers

Vanaf 1 januari 2015 is sprake van een middelloonregeling, waarbij een onvoorwaardelijke toeslag van toepassing is op de aanspraken die worden opgebouwd vanaf 1 januari 2015 voor zover en voor zolang de deelnemer nog actief is.

7) Toeslag pensioenen en premievrije rechten

Toeslagen van pensioenen en premievrije rechten welke per 1 januari van het volgende boekjaar worden toegekend worden in de verplichtingen per ultimo van het huidige verslagjaar opgenomen, omdat het besluit tot toeslagverlening al is genomen. De toeslagverlening over de premievrije rechten is voorwaardelijk.

De afgelopen vijf jaar zijn de volgende toeslagen toegekend per 1 januari van het betreffende jaar: 2024: 0,00%, 2023: 14,72%, 2022: 2,02%, 2021: 0,00% en 2020: 0,56%.

De toeslagverlening per 1 januari 2013, 2014, 2015, 2017, 2020, 2021, 2022 en 2023 bedroeg minder dan de prijsindex. ("CPI alle Huishoudens afgeleid" met referentie periode oktober tot en met oktober).

De achterstand van 0,27% van 1 januari 2014 komt, als gevolg van het verstrijken van de maximale inhaaltermijn van 10 jaar, per 1 januari 2024 te vervallen. Zie paragraaf 9 (actuariële paragraaf) voor uitleg van de criteria die gelden voor het inhalen van achterstanden.

De opgebouwde aanspraken van de actieven die, bij de overgang naar de middelloonregeling per 31 december 2014 in dienst waren, zijn premievrij gemaakt. Deze premievrije rechten komen jaarlijks in aanmerking voor de voorwaardelijke toeslagverlening.

8) Aanwezig Eigen Vermogen

Het aanwezig eigen vermogen ultimo 2023 is vastgesteld met inachtneming van de waardering van de verplichtingen op basis van de door DNB gepubliceerde RTS per 31 december 2023.

9) Minimaal vereist eigen vermogen (PW)

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt ultimo 2023: 4,1% (2022: 4,1%) van de verplichtingen gewaardeerd op basis van de door DNB gepubliceerde RTS per 31 december 2023.

10) Vereist eigen vermogen (PW)

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen wordt het standaard model van DNB toegepast.

Het vereist eigen vermogen bedroeg ultimo 2023: 11,9% en ultimo 2022: 15,5%.

11) Pensioenverplichtingen

De pensioenverplichtingen zijn gewaardeerd op basis van de door DNB gepubliceerde RTS per 31 december van enig jaar. Opname van de sterftetrend ten behoeve van het langlevensrisico is geïntroduceerd ultimo 2007. Elke twee jaar publiceert het Actuariel Genootschap nieuwe Prognosetafels. De meest recente publicatie dateert uit september 2022. In de verplichtingen wordt rekening gehouden met de Prognosetafel AG2022.

12) Beleidsdekkingsgraad in %

De beleidsdekkingsgraad is vastgesteld op basis van een twaalf-maands-middeling van de actuele DNB dekkingsgraad (zie bij 13).

13) Actuele DNB dekkingsgraad in %

De actuele DNB dekkingsgraad wordt berekend door de waarde van beleggingen per ultimo van een maand te delen door de waarde van de pensioenverplichtingen op basis van de door DNB gepubliceerde RTS voor de betreffende maand.

14) Vereiste dekkingsgraad in %

De vereiste dekkingsgraad is gelijk aan 100% plus het vereist eigen vermogen uitgedrukt als percentage van de pensioenverplichtingen. Ultimo 2023 bedraagt de vereiste dekkingsgraad bij de strategische mix $100\% + (56.859 / 476.728) = 111,9\%$.

15) Wettelijke reële dekkingsgraad in %

De wettelijke kaders voor bepaling van de reële dekkingsgraad zijn vastgelegd in artikel 7 van de Regeling Pensioenwet.

16) Derivaten

In de balans zijn de derivaten met positieve marktwaarde opgenomen in de activa. Derivaten met een negatieve marktwaarde zijn onder de passiva weergegeven.

(Bedragen in duizenden €)

	2023	2022
	€	€
Positieve marktwaarde	23.105	6.880
Negatieve marktwaarde	-9.129	-11.606
Totaal	13.976	-4.726

17) Kosten vermogensbeheer in % van gemiddeld belegd vermogen (excl. transactiekosten)

De kosten vermogensbeheer zijn weergegeven conform de aanbeveling Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. De transactiekosten worden separaat weergegeven in het onderdeel 'Uitvoeringskosten' in paragraaf 3 van het bestuursverslag.

2 Algemene informatie

Stichting Pensioenfonds British American Tobacco ('het pensioenfonds'), statutair gevestigd in Amstelveen, is opgericht op 16 april 1937. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41200082. De statuten zijn voor het laatst gewijzigd op 23 december 2021.

Het pensioenfonds is een ondernemingspensioenfonds. Op basis van een uitkeringsovereenkomst met een middelloonregeling ('pensioenregeling') bouwen de werknemers een financiële aanspraak op ten behoeve van de gevolgen van pensionering, arbeidsongeschiktheid en overlijden. Per 1 januari 2010 vallen nieuwe werknemers van de destijds aangesloten ondernemingen in een andere pensioenregeling die niet door het pensioenfonds wordt uitgevoerd. Er komen sindsdien dus geen nieuwe deelnemers meer bij.

Het pensioenfonds draagt de verantwoordelijkheid voor een goede uitvoering van de pensioenregelingen voor (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en overige belanghebbenden in overeenstemming met de bestaande wet- en regelgeving. De inhoud van de pensioenregeling is het resultaat van het overleg tussen de sociale partners.

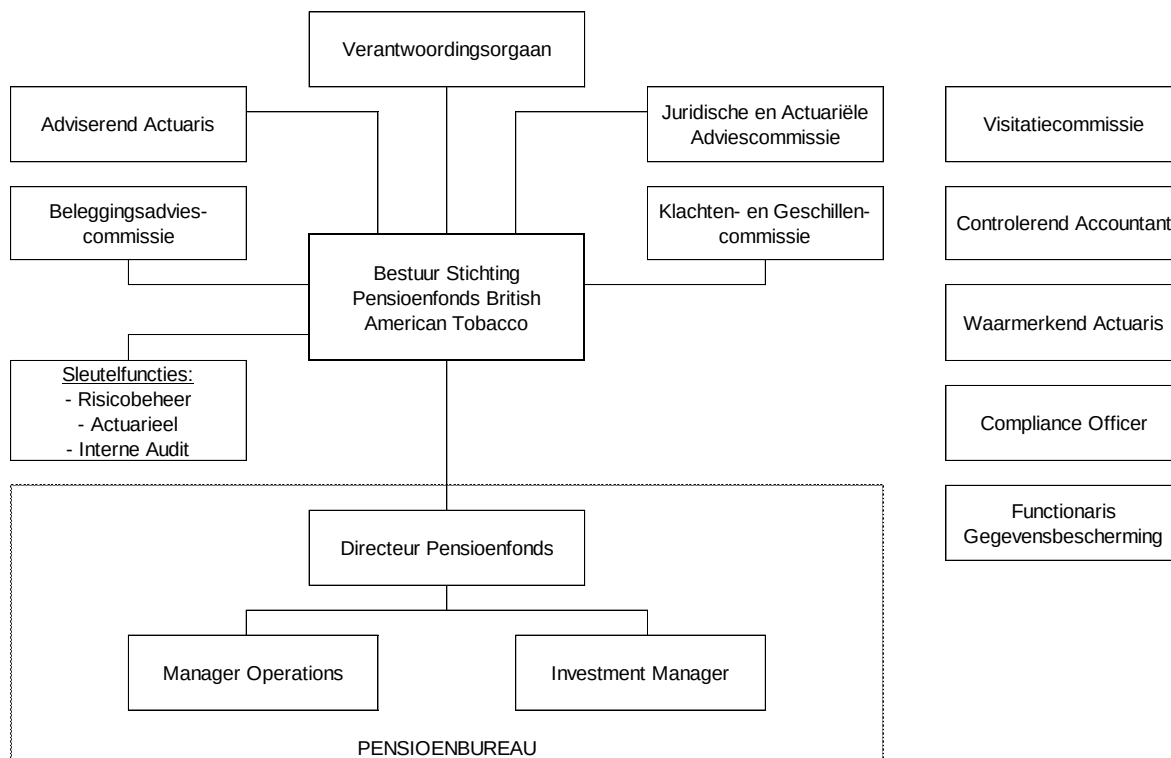
Het pensioenfonds heeft een paritair samengesteld bestuur dat zich terzijde laat staan door een pensioenbureau, drie 'sleutelfuncties', een adviserend actuaire en twee adviescommissies. Er is een klachten- en geschillencommissie. Daarnaast is er een externe actuaire, een onafhankelijke accountant, een externe compliance officer en een externe functionaris gegevensbescherming aangesteld en is een verantwoordingsorgaan ingesteld. Jaarlijks wordt een visitatiecommissie aangesteld. De 2 personeelsleden van het pensioenbureau zijn in dienst bij het pensioenfonds. De werkzaamheden met betrekking tot vermogensbeheer, de operationele zaken, de communicatie en beleidsvoorbereiding worden uitgevoerd door de medewerkers van het pensioenbureau. De deelnemersadministratie, uitkeringenadministratie en de financiële administratie zijn extern ondergebracht bij Dion Pensioen Services B.V. ('Dion'). Het vermogen wordt belegd in verschillende beleggingsfondsen van verschillende vermogensbeheerders.

AANGESLOTEN ONDERNEMING

Tussen het pensioenfonds en British American Tobacco International (Holdings) B.V. ('de werkgever') bestaat een sponsorverband vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst. Daarnaast is voor aansluiting van het pensioenfonds als werkgever van de personeelsleden van het pensioenbureau een uitvoeringsreglement van kracht.

ORGANISATIESTRUCTUUR

De organisatiestructuur van het pensioenfonds is in het onderstaande figuur weergegeven:



Figuur 1: organisatiestructuur Stichting Pensioenfonds British American Tobacco ultimo 2023

SAMENSTELLING VAN BESTUUR

De samenstelling van het bestuur is voor het laatst per 16 oktober 2017 gewijzigd. Bij een volledige bezetting is het bestuur sinds die datum samengesteld uit twee werkgeversvertegenwoordigers, één werknemersvertegenwoordiger en één vertegenwoordiger namens de pensioengerechtigden. Daarnaast zijn er twee onafhankelijk bestuurders aangesteld.

Onderstaand worden de bestuursleden per groep weergegeven, waarbij mutaties zijn toegelicht.

Benoemd door de werkgever:

Naam	Functie in bestuur	Bestuurslid vanaf	Zittingstermijn tot	Nevenfunctie
Dhr. Drs. R.J. Sommeling	Bestuurslid	1 juli 2011	1 juli 2025	Geen
Dhr. R.H. Pennings	Secretaris	4 augustus 2014	4 augustus 2026	Geen

In 2023 hebben zich geen wijzigingen in de bestuurlijke bezetting namens de werkgever voorgedaan.

Benoemd namens de werknemers:

Naam	Functie in bestuur	Bestuurslid vanaf	Zittingstermijn tot	Nevenfunctie
Mw. Mr. J.E.P. Bollen	Plaatsvervangend voorzitter	17 februari 2015	17 februari 2027	Geen

In 2023 hebben zich geen wijzigingen in de bestuurlijke bezetting namens de werknemers voorgedaan. De termijn van de mevrouw J.E.P. Bollen liep op 17 februari 2023 af. In december 2022 zijn de werknemers aangeschreven met het verzoek om zich kandidaat te stellen voor deze functie. In de brief was opgenomen dat mevrouw J.E.P. Bollen zich voor een nieuwe termijn beschikbaar stelde. Er zijn geen andere kandidaatstellingen ontvangen. Het bestuur heeft mevrouw J.E.P. Bollen voor een nieuwe termijn van 4 jaar benoemd.

Benoemd namens de pensioengerechtigden:

Naam	Functie in bestuur	Bestuurslid vanaf	Zittingstermijn tot	Nevenfunctie
Dhr. Mr. W.C.M. Bénard	Plaatsvervangend Secretaris	16 februari 2016	16 februari 2024	Geen

In 2023 heeft zich geen wijziging in de bestuurlijke bezetting namens de pensioengerechtigden voorgedaan.

Benoemd als onafhankelijk bestuurslid:

Naam	Functie in bestuur	Bestuurslid vanaf	Zittingstermijn tot	Nevenfunctie
Dhr. Mr. J. van Dulst	Voorzitter	10 november 2015	16 oktober 2025	Geen
Dhr. Drs. J.R. Schepen EPP	Bestuurslid	16 oktober 2017	16 oktober 2025	Geen

In 2023 hebben zich geen wijzigingen in de bestuurlijke bezetting door de onafhankelijke bestuursleden voorgedaan.

De bestuursleden namens de werkgever worden voorgedragen door de werkgever en hebben een maximale zittingstermijn van 12 jaar (te rekenen vanaf 1 juli 2014). De werknemersafgevaardigden en de vertegenwoordigers namens de pensioengerechtigden worden na verkiezing, gehouden door de geledingen, voorgedragen voor een termijn van maximaal 4 jaar. Zij kunnen zich na afloop van de termijn 2 maal herkiesbaar stellen. Voor onafhankelijke bestuursleden geldt ook een maximale zittingstermijn van 12 jaar en zij worden direct door het bestuur benoemd. In 2021 heeft het bestuur besloten dat kan worden afgeweken van het maximaal tweemaal herbenoembaar zijn van bestuursleden indien bijzondere gronden en omstandigheden binnen het pensioenfonds, mede gelet op het belang van de deelnemers en overige belanghebbenden, dit noodzakelijk maken. Het bestuur zal deze bijzondere gronden en omstandigheden in een eventueel toekomstig besluit tot herbenoeming toelichten.

Jaarlijks wordt uitvraag gedaan naar de eventuele nevenfuncties van de bestuursleden. Deze worden door het bestuur beoordeeld. Voor zover deze nevenfuncties geen schijn van belangenverstrengeling hebben, worden deze als niet relevant beoordeeld en niet vermeld in het jaarverslag.

Het bestuur vertegenwoordigt het pensioenfonds en draagt (eind)verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregeling(en) en het daartoe behorende beleid. Het bestuur vergadert zo dikwijls als de voorzitter of twee leden dat wenselijk achten, maar tenminste éénmaal per jaar. In 2023 is 8 maal door het bestuur vergaderd en er heeft een separaat overleg plaatsgevonden over de ophoging van de renteafdekking.

VERANTWOORDINGSORGAAN

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur en het door het bestuur gevoerde beleid. Het verantwoordingsorgaan was in kalenderjaar 2023 als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Termijn tot
Dhr. R. Lina	Lid verantwoordingsorgaan (Werkgever)	14 december 2025
Dhr. M. Wiechers	Lid verantwoordingsorgaan (Werknemers)	1 november 2026
Dhr. T.F. Zwollo	Lid verantwoordingsorgaan (Pensioengerechtigden)	9 december 2027
Dhr. Ing. S. van Laar	Lid verantwoordingsorgaan (Pensioengerechtigden)	20 december 2025

De termijn van de heer T.F. Zwollo liep op 9 december 2023 af. In juli 2023 zijn de gepensioneerden aangeschreven met het verzoek om zich kandidaat te stellen voor deze functie. In de brief was opgenomen dat de heer T.F. Zwollo zich voor een nieuwe termijn beschikbaar stelde. Er zijn geen andere kandidaatstellingen ontvangen. Het bestuur heeft de heer T.F. Zwollo voor een nieuwe termijn van 4 jaar benoemd (derde herbenoeming). De huidige omstandigheden van het pensioenfonds en de aanstaande keuzes met betrekking tot de Wet toekomst pensioenen, waarbij behoud van kennis en ervaring zwaarder weegt dan vernieuwing zijn hierbij als bijzondere gronden en omstandigheden aangevoerd.

De leden van het verantwoordingsorgaan worden voorgedragen/gekozen door hun achterban (werkgevers, werknemers en pensioengerechtigden) voor een periode van 4 jaar waarna ze aftreden, maar direct herkiesbaar/benoembaar zijn. De maximale zittingsduur bedraagt 12 jaar (vanaf 1 juli 2014). In 2021 heeft het bestuur besloten dat kan worden afgeweken van het maximaal tweemaal herbenoembaar zijn van leden van het verantwoordingsorgaan indien bijzondere gronden en omstandigheden binnen het pensioenfonds, mede gelet op het belang van de deelnemers en overige belanghebbenden, dit noodzakelijk maken. Het bestuur zal deze bijzondere gronden en omstandigheden in een eventueel toekomstig besluit tot herbenoeming toelichten.

Zie paragraaf 10, Rapportage over Governance, voor nadere toelichting.

VISITATIECOMMISSIE

Over kalenderjaar 2023 heeft een visitatie plaatsgevonden. Zie paragraaf 10, Rapportage over Governance, voor nadere toelichting.

PENSIOENBUREAU

Het dagelijkse beheer van het pensioenfonds is opgedragen aan het pensioenbureau, dat als volgt is samengesteld:

Naam	Functie
Dhr. E.P.M. Koeckhoven, CFA, CPE	Directeur Pensioenfonds, Investment Manager Pensioenfonds en Medebepaler dagelijks beleid
Dhr. A. Westerhof MBA, BBA, BPLA, CPE	Manager Operations Pensioenfonds, vervuller sleutelfunctie Risicobeheer en Medebepaler dagelijks beleid

De werkzaamheden met betrekking tot vermogensbeheer, risicobeheer (vervuller), communicatie en beleidsvoorbereiding worden uitgevoerd door voornoemde medewerkers van het pensioenbureau.

KLACHTEN- EN GESCHILLENCOMMISSIE

Indien er een klacht is of een geschil ontstaat tussen het pensioenfonds en een belanghebbende bij het pensioenfonds, kan de belanghebbende zich wenden tot de klachten- en geschillencommissie van het pensioenfonds. Het reglement en het adres zijn terug te vinden op de website van het pensioenfonds. Deze commissie zal haar oordeel over de klacht of het geschil uitbrengen, waarna het bestuur het oordeel van de klachten- en geschillencommissie zal toetsen en al dan niet zal bekrachtigen. Deze procedure, evenals de taken en verantwoordelijkheden, staan beschreven in het 'Reglement klachten en geschillen Stichting Pensioenfonds British American Tobacco'.

Per 1 januari 2024 wijzigt de rol van de klachten en geschillencommissie. Deze commissie wordt dan uitsluitend een klachtencommissie. Geschillen kunnen vanaf deze datum aan de Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GIP) worden voorgelegd.

De klachten- en geschillencommissie bestaat uit de volgende leden:

Naam	Functie
Dhr. Prof. dr. E. Lutjens	Voorzitter
Dhr. Drs. M.W. Lohman AAG	Commissielid
Dhr. Mr. M.J.M. Ligtenberg CPL	Commissielid

In 2023 heeft de klachten- en geschillencommissie één klacht/geschil ontvangen en behandeld (een opvolging van een eerdere casus). Zie de laatste paragraaf van hoofdstuk 10 voor meer informatie hierover.

BELEGGINGSADVIESCOMMISSIE

De taak van de commissie is het gevraagd en ongevraagd adviseren van het bestuur en de directie ter zake van vermogensbeheer en beleggingsbeleid, daaronder begrepen strategische en tactische beleggingsvraagstukken, alsmede beleidsadvisering met betrekking tot de optimale samenstelling van de beleggingsportefeuille. Beleidsadvisering over juridische- en actuariële beleidsvraagstukken maakt expliciet geen deel uit van de activiteiten van deze commissie. De beleggingsadviescommissie is als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Termijn tot
Dhr. Prof. em. dr. R.A.H. van der Meer	Voorzitter	27 maart 2024
Dhr. Drs. R.E. van Wakeren RBA	Commissielid	18 april 2026
Dhr. Drs. H.W. Peters RBA	Commissielid	31 oktober 2026
Dhr. Drs. J.R. Schepen EPP	Toehoorder bestuur (geen stemrecht)	n.v.t.
Dhr. Drs. R.J. Sommeling	Toehoorder bestuur (geen stemrecht)	n.v.t.

Het bestuur heeft de heer H.W. Peters in 2023 een nieuwe termijn aangeboden (lopend tot 31 oktober 2026). De heer H.W. Peters heeft dit aanbod aangenomen. Het bestuur heeft de heer Peters voor een nieuwe termijn van 3 jaar benoemt.

De leden van de commissie worden benoemd voor een periode van 3 jaar en zij zijn na afloop van deze periode opnieuw benoembaar. Gedurende de zittingsperiode kunnen de leden van de commissie, bij een met redenen omkleed bestuursbesluit, uit hun functie worden ontheven. Voor de leden van de commissies geldt geen maximum aantal herbenoemingen.

Tot de taken die in ieder geval tot het terrein van de commissie behoren, worden gerekend:

- Het adviseren over de invulling en uitvoering van het strategisch en tactisch beleggingsbeleid en de implicaties daarvan ten aanzien van verwacht risico, rendement en kosten;
- Het adviseren over het beleid met betrekking tot de optimale samenstelling van de beleggingsportefeuille en de implicaties daarvan ten aanzien van verwacht risico, rendement en kosten;
- Het adviseren over de inhoud van of relevante passages uit de actuariële en bedrijfstechnische nota en het beleggingsplan van het fonds;
- Het adviseren met betrekking tot de periodiek door het fonds te verrichten Asset Liability Management studie en de Haalbaarheidstoets, vooral daar waar het gaat om gehanteerde vooronderstellingen en methodiek;
- Het adviseren over vorm en inhoud van door het fonds gehanteerde en ontwikkelde rendements- en risicorapportages met betrekking tot individuele mandaten, beleggingscategorieën en de beleggingsportefeuille als geheel;
- Het adviseren over te sluiten of te wijzigen overeenkomsten met derde partijen die alsdan betrokken worden bij de uitvoering en uitbesteding van de beleggings- en vermogensbeheer activiteiten van het fonds;
- Het adviseren over beleidsstandpunten die de toezichthouders, met name DNB en de AFM, innemen ten aanzien van de voornoemde thema's.

JURIDISCHE EN ACTUARIËLE ADVIESCOMMISSIE

De taak van de commissie is het gevraagd en ongevraagd adviseren van het bestuur en de directie ter zake van juridische en actuariële aangelegenheden, daaronder begrepen juridische en actuariële beleidsvraagstukken. Beleidsadvisering over beleggingsbeleid en vermogensbeheer maakt expliciet geen deel uit van de activiteiten van de commissie. De juridische en actuariële adviescommissie bestaat uit de volgende leden:

Naam	Functie	Termijn tot
Dhr. Prof. dr. E. Lutjens	Voorzitter	25 juni 2026
Dhr. Drs. M.W. Lohman AAG	Commissielid	25 juni 2026
Dhr. Mr. M.J.M. Ligtenberg CPL	Commissielid	5 juni 2024
Mw. Mr. J.E.P. Bollen	Toehoorder bestuur (geen stemrecht)	N.v.t.
Dhr. Mr. W.C.M. Bénard	Toehoorder bestuur (geen stemrecht)	N.v.t.

Het bestuur heeft de heren E. Lutjens en M.W. Lohman in 2023 een nieuwe termijn aangeboden (lopend tot 25 juni 2026). Beide heren hebben dit aanbod aangenomen. Het bestuur heeft de heren E. Lutjens en M.W. Lohman voor een nieuwe termijn van 3 jaar benoemd.

De leden van de commissie worden benoemd voor een periode van 3 jaar en zij zijn na afloop van deze periode opnieuw benoembaar. Gedurende de zittingsperiode kunnen de leden van de commissie, bij een met redenen omkleed bestuursbesluit, uit hun functie worden ontheven. Voor de leden van de commissies geldt geen maximum aantal herbenoemingen.

Tot de taken die in ieder geval tot het terrein van de commissie behoren, worden gerekend:

- Het adviseren over de inhoud van het pensioenreglement en met name over de juridische en actuariële gevolgen van voorgestelde wijzigingen in het pensioenreglement;
- Het adviseren over de maatregelen die het bestuur wenst te nemen in het kader van de voorschriften voor goed pensioenfondsbestuur en de uitvoering daarvan;
- Het adviseren over de inhoud van of relevante passages uit de actuariële en bedrijfstechnische nota en de statuten van het fonds;
- Het adviseren en informeren van bestuur en directie over de gevolgen en de te ondernemen acties in het kader van voor het fonds relevante nieuwe (concept-)wet- en regelgeving en jurisprudentie;
- Het adviseren over vorm en inhoud van het door het fonds ontwikkelde communicatiebeleid ten aanzien van de deelnemers en overige belanghebbenden;
- Het adviseren over te sluiten of te wijzigen uitvoeringsovereenkomst(en) met de werkgever(s) en over de overeenkomsten met derde partijen die alsdan betrokken worden bij de uitvoering en uitbesteding van de deelnemers- en rechtenadministratie van het fonds;
- Het adviseren over beleidsstandpunten die de toezichthouders en de belastingdienst innemen met betrekking tot de voorgaande punten.

SLEUTELFUNCTIES

Het pensioenfonds heeft, conform wetgeving, drie sleutelfuncties ingericht: sleutelfunctie Actuarieel, sleutelfunctie Risicobeheer en sleutelfunctie Interne Audit.

Voor het uitoefenen van de sleutelfuncties Risicobeheer en Interne Audit heeft het pensioenfonds ervoor gekozen om deze functies op te splitsen in een sleutelfunctiehouder en een vervuller. Voor het uitoefenen van de sleutelfunctie Actuarieel is ervoor gekozen om de gehele functie (houder en vervuller) uit te besteden aan de waarmerkend actuaris.

De sleutelfunctiehouders dragen de eindverantwoordelijkheid voor de functie. De sleutelfunctiehouders Risicobeheer en Interne Audit zijn bestuursleden. De vervullers voor de sleutelfuncties Risicobeheer en Interne Audit zijn belast met de dagelijkse uitvoering van de betreffende sleutelfunctie. Zij ondersteunen de sleutelfunctiehouders in het uitoefenen van hun taken en verantwoordelijkheden. De vervuller voor de sleutelfunctie Risicobeheer is een vanuit het bestuur gedelegeerde rol aan de Manager Operations van het pensioenbureau. In de hoedanigheid van vervuller valt de Manager Operations niet onder het management van de Directeur van het pensioenfonds. De functie van vervuller voor Interne Audit is uitbesteed aan BDO accountants & adviseurs.

Voor alle bij de sleutelfuncties betrokken personen geldt het wettelijke vereiste dat het pensioenfonds waarborgt dat zij in staat worden gesteld hun taken op een objectieve, eerlijke en onafhankelijke manier te vervullen. Doordat het pensioenfonds de sleutelfuncties Risicobeheer en Interne Audit heeft opgesplitst in een sleutelfunctiehouder en een vervuller, heeft de sleutelfunctiehouder geen operationele werkzaamheden die hij zelf controleert. De sleutelfunctiehouder richt zich specifiek op de controlerende en eventueel adviserende werkzaamheden. De vervuller voert de operationele taken uit. Deze scheiding van taken is ondersteunend aan de onafhankelijkheid van de sleutelfunctiehouder en van de vervuller. De sleutelfunctiehouder hoeft zijn eigen werkzaamheden niet te controleren en de vervuller evenmin. De onafhankelijkheid van de invulling van de sleutelfunctie Actuarieel staat buiten kijf. De sleutelfunctie wordt door de waarmerkend actuaris uitgevoerd en deze dient vanuit zijn functie van waarmerkend actuaris al aan strikte wet- en regelgeving te voldoen inzake de onafhankelijkheid.

Doordat het sleutelfunctiehouderschap voor Risicobeheer en Interne Audit bij bestuursleden is belegd, voldoet de invulling aan de vereisten ten aanzien van status en autoriteit. Voor de waarmerkend actuaris is dit eveneens vanzelfsprekend. In de hoedanigheid van waarmerkend actuaris dient hij al te beschikken over status en autoriteit ten einde zijn functie effectief uit

te kunnen voeren. Alle sleutelfunctiehouders zijn door DNB goedgekeurd.

De sleutelfuncties rapporteren meerdere malen per jaar aan het bestuur en geven gevraagd en ongevraagd advies dan wel doen suggesties. Bevindingen en aanbevelingen in het kader van de uitoefening van de sleutelfunctie Risicobeheer en Interne Audit kunnen bij escalatie aan het toezichthoudend orgaan van het pensioenfonds (de visitatiecommissie) worden gerapporteerd. De vervullers van de sleutelfuncties hebben de mogelijkheid om direct naar het bestuur te escaleren. De sleutelfunctiehouders hebben in bepaalde situaties de plicht om melding te doen aan de toezichthouder. In 2023 heeft zich geen escalatie voorgedaan.

De taken per sleutelfunctie zijn als volgt:

Actuarieel	Risicobeheer	Interne audit
Inrichting processen actuariële functie	Inrichting processen risicobeheer	Inrichting processen interne auditfunctie
Beoordelen van processen voor de berekening van de technische voorziening	Inrichten en onderhouden methoden ter identificatie, meting, bewaking en beheersen van risico's	Toepassing van de audit jaarcyclus
Beoordelen van de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorziening	Risicobeoordeling	Beoordeling van de uitgevoerde audits
Beoordelen gedragslijn met betrekking tot het aangaan van pensioenverplichtingen	Controleren risicobeheersing	Beoordeling van auditbevindingen, bepalen van de consequenties voor het pensioenfonds en bewaken van de noodzakelijke follow up
	Inrichten en onderhouden van rapportages	
	Risico-alertheid bevorderen	
	Adviseren vanuit controlefunctie	

Voor het uitvoeren van het sleutelfunctiehouderschap dient de verantwoordelijke te beschikken over de benodigde deskundigheid en competenties. Een en ander naar proportionaliteit. Dit vertaalt zich in de kennis op de verschillende deelgebieden in onderlinge samenhang met en in verhouding tot de omvang, aard, schaal en complexiteit van de werkzaamheden die de sleutelfunctiehouder verricht.

De volgende karakteristieken bepalen de proportionaliteit voor de benodigde deskundigheid en competenties van het pensioenfonds:

- De pensioenregeling onder beheer van het pensioenfonds is niet complex;
- Door het (zeer) beperkt aantal actieve deelnemers is de uitvoering van de pensioenregeling overzichtelijk en goed beheersbaar;
- Het beleggingsbeleid van het pensioenfonds kent, relatief gezien, een beperkte complexiteit;
- Door opsplitsing van het houderschap en vervuller wordt dieper gaande expertise van de vervuller benut.

Door bovenstaande karakteristieken behoeven de sleutelfunctiehouders voor Risicobeheer en Interne Audit geen expert te zijn op de verschillende deelgebieden en kan worden volstaan met een universitair of HBO werk- en denkniveau aangevuld met een pensioenopleiding op geschiktheidsniveau B. Omdat de sleutelfunctie Actuarieel in het geheel is uitbesteed en er geen sprake is van opsplitsing van het houderschap en de vervuller, stelt het pensioenfonds zwaardere eisen aan de geschiktheid. Doordat de functie aan de waarmede actuaris is opgedragen en hij voor het uitoefenen van zijn taak als actuaris al aan hoge deskundigheidsvereisten moet voldoen, geeft dat voor het pensioenfonds voldoende zekerheid omtrent zijn geschiktheid.

Als gevolg van de opsplitsing in een sleutelfunctiehouder en vervuller van de sleutelfunctie, wordt een hogere mate van deskundigheid van de vervuller gevraagd. De rol van vervuller wordt voor de sleutelfunctie Interne Audit uitbesteed aan een externe partij die expert is op het gebied van Interne Audit. De rol van vervuller voor de sleutelfunctie Risicobeheer is gedelegeerd aan de Manager Operations, die uitgebreide kennis heeft van het pensioenfonds en ruime ervaring heeft op het gebied van risicomangement.

ADVISEURS EN CERTIFICEERDERS

Het pensioenfonds heeft Mercer (Nederland) B.V. aangesteld als adviserend actuaris.

Willis Towers Watson (WTW) is aangesteld als waarmede actuaris (en sleutelfunctiehouder en vervuller actuariel).

De onafhankelijke accountant is PricewaterhouseCoopers Accountants N.V..

De heer Schilt van P1P2 is de functionaris gegevensbescherming in het kader van de AVG. Voor de toepassing en naleving van de gedragscode van het pensioenfonds is TriVu aangesteld als adviseur en compliance officer.

VERMOGENSBEHEERDERS EN CUSTODIAN

Gedurende 2023 is het vermogensbeheer uitbesteed aan State Street Global Advisors (SSgA), Northern Trust Asset Management (NTAM), GSAM (voorheen NN Investment Partners), HSBC Asset Management en First Liability Matching N.V. (FLM).

Gedurende 2023 zijn de beleggingen bij HSBC verkocht en is de opbrengst herbelegd bij FLM.

De vermogensbeheerders zijn verantwoordelijk voor de selectie en timing van de transacties in de door hen beheerde portefeuilles binnen de geldende beleggingsrestricties.

The Northern Trust Corporation voert als custodian de beleggingsadministratie en de onafhankelijke performancemeting uit voor het pensioenfonds.

Het pensioenfonds heeft alle relevante documenten ter beoordeling van de kwaliteit (waaronder diverse ISAE3402 of soortgelijke verklaringen) van de dienstverlening van bovenstaande partijen ontvangen.

Statutaire doelstellingen

De rechten en plichten van de bij het pensioenfonds aangesloten werkgever zijn vastgelegd in de statuten, de pensioenreglementen (hierna: 'reglementen') en in de uitvoeringsovereenkomst van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds heeft ten doel het verlenen van pensioenaanspraken en het doen van pensioenuitkeringen aan deelnemers en gewezen deelnemers en gepensioneerden, alsmede aan hun nabestaanden. Een en ander overeenkomstig de pensioenreglementen, die voldoen aan de voorwaarden van de Pensioenwet respectievelijk de wettelijke bepalingen betreffende de loonbelasting. Deze doelstelling vormt de kernactiviteit van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds voert geen nevenactiviteiten uit, zoals het aanbieden van een levensloopregeling, vrijwillige verzekeringen, vrijwillige pensioenopbouw door derden of andere producten en diensten waaronder beleidsondersteuning en vermogensbeheer voor derden.

In de statutaire doelstellingen is geen verandering opgetreden.

Zie paragraaf 3, Financiële informatie en paragraaf 7, Pensioenparagraaf, voor een nadere toelichting op de ontwikkelingen en de kenmerken met betrekking tot pensioenen en de pensioenregeling. Zie paragraaf 3, Financiële informatie, voor informatie over de tussen het pensioenfonds en de aangesloten werkgever(s) gesloten overeenkomst betreffende uitvoering en financiering en voor een nadere toelichting op de ontwikkelingen en kenmerken met betrekking tot de uitvoeringsovereenkomst.

Missie

Het pensioenfonds heeft als kerntaak een correcte en heldere uitvoering van de gemaakte afspraken aangaande pensioenen tussen alle belanghebbenden, waarbij het pensioenfonds, als gesloten fonds, zich in haar uitvoerend beleid richt op een solide waarborging van de pensioenen zonder daarbij de ambities ten aanzien van toeslagverlening uit het oog te verliezen.

Visie

Sinds 1 januari 2010 kunnen geen nieuwe deelnemers meer tot de pensioenregeling onder beheer van het pensioenfonds toetreden. In vaktermen spreekt men daarom over een gesloten pensioenfonds. Dit heeft tot gevolg dat het actieve deelnemersbestand op termijn afneemt, de premie voor nieuwe pensioenopbouw niet meer kan worden ingezet als sturingsmiddel en dat de vaste kosten die door de werkgever worden betaald aan een steeds kleiner wordend (actief) deelnemersbestand worden toegerekend. Naar de toekomst toe komt het erop neer dat het pensioenfonds bij financiële afwegingen hier rekening mee moet houden.

Naast de genoemde interne ontwikkeling staat het pensioenfonds bloot aan externe ontwikkelingen. Enerzijds wordt het pensioenfonds geconfronteerd met stringenter wet- en regelgeving op het gebied van governance en de daarmee samenhangende deskundigheid en worden de wettelijke vereisten die aan de uitvoering worden gesteld verder verscherpt. Anderzijds heeft het economische klimaat de afgelopen jaren geleid tot een grotere bewustwording van financiële risico's in het algemeen. Het fonds blijft er terdege van bewust dat op interne en externe ontwikkelingen kritisch en alert in het te voeren beleid in de toekomst moet worden gereageerd dan wel zo mogelijk geanticipeerd.

Ten einde de missie te realiseren streeft het pensioenfonds als pensioenuitvoerder naar waardetoevoeging door:

1. Dienstverlening op hoog niveau;
2. Correcte, tijdige en duidelijke communicatie aan belanghebbenden;
3. Het voeren van een gedegen beleggingsbeleid met een adequate spreiding van de beleggingen;
4. Een evenwichtig risicomanagement, waarbij de maatregelen de soliditeit bevorderen en in evenwicht zijn met de mogelijkheid tot het realiseren van de ambities ten aanzien van toeslagverlening.

Strategie

De strategie van het Pensioenfonds concretiseert het toekomstbeeld (visie) van het pensioenfonds door middel van realistische doelstellingen en beleidsuitgangspunten binnen de kaders van de risicohouding. Hierna worden de doelstellingen en de beleidsuitgangspunten en de risicohouding van het fonds uiteengezet.

De doelstellingen van het pensioenfonds zijn als volgt:

1. Het correct en op tijd uitvoeren van de uitkeringenadministratie;
2. Het correct en transparant uitvoeren van de rechtenadministratie;
3. Duidelijke en tijdige communicatie met belanghebbenden opdat zij een weloverwogen beslissing kunnen nemen;
4. Binnen de kaders van doelstellingen 1,2 en 3 de (IT-)risico's beheersen;
5. Zoveel mogelijke waarborging van de nominale pensioenverplichtingen;
6. Het zoveel mogelijk realiseren van de ambities ten aanzien van toeslagverlening;
7. Binnen de kaders van doelstellingen 5 en 6: risico's beheersen waarbij rekening wordt gehouden met de status van het pensioenfonds als gesloten fonds;
8. Het rekening houden met de belangen van alle belanghebbenden waarbij het pensioenfonds frequent toetst of de huidige uitvoering van het pensioenbedrijf deze belangen beter kan waarborgen ten opzichte van alternatieve uitvoeringsvormen;
9. Het streven naar een hoge mate van deskundigheid binnen het bestuur en het pensioenbureau.

Om de 4 waarde toevoegende onderdelen van de visie, alsmede de doelstellingen van het fonds te bereiken, richt het pensioenfonds zich op de volgende beleidsuitgangspunten:

1. Een professioneel pensioenbureau ondersteunt het bestuur in haar beleidsvormende en uitvoerende taken;
2. De externe pensioenuitvoerder van de administraties geeft, onder toezicht van het pensioenbureau en met behulp van doelmatige IT-toepassingen, invulling aan de kwaliteitseisen en het hoge service niveau dat het bestuur nastreeft en in een service level agreement met de externe pensioenuitvoerder heeft vastgelegd;
3. Het communicatiebeleid van het pensioenfonds gaat uit van zoveel mogelijke standaardisatie van de informatie aan (gewezen) deelnemers, arbeidsongeschikten, pensioengerechtigden en ex-partners ten einde de herkenbaarheid en duidelijkheid te bevorderen. Het pensioenbureau onderhoudt de communicatiedocumenten en doet zo nodig wijzigingsvoorstellen aan het bestuur. Het bestuur en het pensioenbureau zien erop toe dat belanghebbenden tijdig en correct door de externe pensioenuitvoerder van de deelnemersadministratie worden geïnformeerd;
4. In het beleggingsbeleid streeft het fonds, binnen de beperkingen die een gesloten pensioenfonds met zich meebrengt, naar zoveel mogelijke uitlegbaarheid van de beleggingen, waarborging van de nominale pensioenverplichtingen alsmede het realiseren van de ambities ten aanzien van toeslagverlening, waarbij een adequate spreiding over beleggingscategorieën en partijen de basis vormt;
5. Het pensioenfonds hecht belang aan identificatie van relevante risico's ten einde deze te kunnen beheersen. Ten aanzien van financiële risico's worden maatregelen op een evenwichtige manier ingezet opdat een balans tussen reductie van het risico en het behoud aan opwaarts potentieel (rendement) wordt gewaarborgd. Ten aanzien van de niet financiële risico's, waaronder IT-risico's, worden pragmatische en doeltreffende maatregelen ingezet opdat het behalen van overige doelstellingen wordt gefaciliteerd dan wel niet wordt belemmerd;
6. Ter bevordering van de geschiktheid heeft het bestuur een gedegen geschiktheidsbeleid vastgesteld. Het bestuur voelt zich in haar geschiktheid gesteund door een professioneel pensioenbureau dat als eerste aanspreekpunt en countervailing power optreedt naar externe adviseurs en uitvoeringsorganisaties;
7. Het pensioenfonds is zich bewust van externe en mogelijk ook interne ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de organisatie en de uitvoering van het pensioenbedrijf. Waar alternatieven op een evenwichtige en realistische wijze een verdere optimalisatie kunnen bewerkstelligen, zal het bestuur deze overwegen.

In het kader van de Code Pensioenfondsen beoordeelt het pensioenfonds jaarlijks of en in hoeverre de doelstellingen zijn behaald en of de beleidsuitgangspunten nog actueel zijn. Het bestuur ziet de komende jaren een onverminderde voorzet van ontwikkelingen op het gebied van pensioenen, waardoor de bestaande beleidsuitgangspunten van toepassing blijven, maar waarbij de aandacht voor niet financiële risico's is uitgebreid.

Conform het 'rooster updaten fondsdocumenten' dienen de missie, visie en strategie eens in de drie jaar volledig geëvalueerd te worden. De laatste volledige evaluatie is in december 2020 uitgevoerd en behandeld. In 2022 heeft het bestuur geanalyseerd wat de mogelijke impact is van het onderzoek naar eventuele herverzekering van de pensioenaanspraken en de pensioenrechten op de missie, visie en strategie van het pensioenfonds.

In de bestuursvergadering van december 2023 is de volledige evaluatie van de missie, visie en strategie behandeld en vastgesteld. Er zijn geen wijzigingen in de missie, visie en/of strategie aangebracht.

In het kader van de Code Pensioenfondsen beoordeelt het pensioenfonds jaarlijks of en in hoeverre de doelstellingen zijn behaald en of de beleidsuitgangspunten nog actueel zijn. Het bestuur ziet de komende jaren een onverminderde voorzetting van ontwikkelingen op het gebied van pensioenen, waaronder die als gevolg van de Wet toekomst pensioenen. De beleidsuitgangspunten zullen van toepassing blijven.

Ten aanzien van de doelstellingen van het pensioenfonds heeft het bestuur, na evaluatie, kunnen vaststellen dat een tweetal doelstellingen niet (volledig) zijn behaald. Het betreft de volgende doelstellingen:

- Het correct en op tijd uitvoeren van de uitkeringsadministratie; betaling van uitkeringen aan deelnemers woonachtig in het buitenland is in augustus 2023 enkele dagen later dan gepland uitgevoerd. Het uitkeringsproces is aangepast om het naar de toekomst toe te voorkomen.
- Het correct en transparant uitvoeren van de rechtenadministratie; een naamstelling werd onjuist in het administratiesysteem verwerkt. Dit wordt aangepast en aan dit element wordt in de tussentijd verscherpt aandacht gegeven.

3 Financiële informatie

Beleggingen

Het pensioenfonds voert een beleggingsbeleid waarbij risico's worden benoemd en geanalyseerd. De risico's die het fonds niet wenst te lopen worden, indien uitvoerbaar, zoveel mogelijk afgedekt. De beleggingsportefeuille bestaat uit een 'matching' en een 'return' portefeuille. De 'matching' portefeuille bestaat vervolgens weer uit een 'rente hedge' portefeuille en beleggingen in geldmarktfondsen (vastrentende waarden van hoge kwaliteit en korte looptijd). Het doel van de 'rente hedge' portefeuille is om de effecten van rentebewegingen op de waarde van de verplichtingen gedeeltelijk af te dekken. Ook is het mogelijk om gedeeltelijk de effecten van inflatiebewegingen in deze portefeuille af te dekken. Hier wordt geen gebruik van gemaakt.

Het beheer van de 'rente hedge' portefeuille (afdekking van de rente en eventueel de inflatie) is opgedragen aan First Liability Matching N.V. (FLM). De 'rente hedge' portefeuille kan onder andere obligaties, liquiditeiten en renteswaps bevatten. De inflatieafdekking kan via index linked obligaties en inflatieswaps worden ingevuld. Ultimo 2023 bedraagt het 'funding level' van de 'rente hedge' portefeuille 74% (2022: 78%). Het funding level geeft de verhouding weer tussen de waarde van de beleggingen in de 'rente hedge' portefeuille en de waarde van de verplichtingen die deze portefeuille afdekt.

Ultimo 2023 bedraagt de rente hedge 70% op basis van marktwaarde (2022: 35% inclusief toeslagverlening per 1 januari 2023).

Om de werking van de 'rente hedge' portefeuille te bepalen worden de toekomstige uitkeringen contant gemaakt met de rente. De uitkomst hiervan wordt tegenover de werkelijke afdekking gezet, waardoor beoordeeld kan worden of de 'rente hedge' naar behoren werkt.

De overige beleggingen zijn ondergebracht in de 'return' portefeuille. Het doel van deze portefeuille is het behalen van een rendement om:

- De korte rente op de eventuele renteswaps in de 'rente hedge' portefeuille te kunnen financieren;
- Actuariële- en bestandsrisico's te kunnen opvangen; en
- Groei in dekkingsgraad te bewerkstelligen.

Over 2023 is het belegd vermogen met € 46.849 duizend gestegen tot € 635.904 duizend (inclusief derivaten met negatieve waarde). Daarbij is een rendement behaald van 11,75% (na kosten).

Pensioenen

De technische voorzieningen zijn in 2023 per saldo met € 11.237 duizend toegenomen. De voorziening pensioenverplichtingen is onder andere gestegen door de gedaalde rente (€ 17.802 duizend), de oprenting (€ 14.779 duizend) en de nieuwe opbouw (€ 381 duizend). Daarentegen is de voorziening pensioenverplichtingen voornamelijk gedaald door de betaalde uitkeringen (€ 21.621 duizend). Het overige verschil wordt door kleinere posten veroorzaakt.

Ontwikkelingen in het aantal deelnemers

Het aantal actieve deelnemers (inclusief arbeidsongeschikten) is door de sluiting van de pensioenregeling voor nieuwe toetreders verder afgenomen (van 38 tot 32). Het aantal gewezen deelnemers is met 57 afgenomen en het aantal pensioengerechtigden is met 36 toegenomen. Het totale deelnemersbestand is met 27 afgenomen tot 2.257 deelnemers. In paragraaf 7 van het bestuursverslag is een tabel opgenomen met een uitsplitsing van het verloop van de deelnemers.

Uitvoeringskosten

De Pensioenfederatie heeft de Aanbevelingen uitvoeringskosten gepresenteerd, waarin de pensioenfondsen opgeroepen worden om de kosten van het pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten op een transparante wijze te publiceren.

De aanbevelingen luiden als volgt:

- Rapporteer de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer;
- Rapporteer de kosten van het vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen;
- Rapporteer separaat (eventueel geschatte) transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen.

Verder wordt aanbevolen om, in het kader van eventuele prestatievergoedingen, de kosten vermogensbeheer in relatie tot de beleggingsmix en het rendement op langere termijn te bekijken. Het pensioenfonds heeft geen contracten met vermogensbeheerders op basis waarvan prestatievergoedingen zouden moeten worden betaald.

Het fonds wenst volledige transparantie te bieden ten aanzien van deze kosten. Dit gaat verder dan alleen de direct in de jaarrekening te verantwoorden kosten. Met onderstaande overzichten geeft het fonds een compleet inzicht. Het kostenoverzicht maakt onderscheid tussen de kosten van pensioenbeheer en de kosten van vermogensbeheer.

Pensioenbeheer

De kosten per deelnemer worden berekend conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie, waarbij het aantal deelnemers gedefinieerd is als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen hierin dus niet mee. Het bestuur acht het, gezien het hoge aantal gewezen deelnemers, van belang om ook de kosten per deelnemer op basis van alle deelnemers weer te geven. Deze kosten zijn ook in onderstaande tabel opgenomen.

Deelnemerscategorieën	Totaal 2023	Totaal 2022
Actieve deelnemers en arbeidsongeschikten	32	38
Gewezen deelnemers	934	991
Gepensioneerden	1.291	1.255
Totaal deelnemers	2.257	2.284
Kosten Pensioenbeheer (€ * 1.000)	1.099	1.006
Kosten per deelnemer (actieven en gepensioneerden) (€ * 1)	830	778
Kosten per deelnemer inclusief gewezen deelnemers (€ * 1)	487	441

De kosten voor het pensioenbeheer zijn in 2023 zo iets hoger dan 2022 (€ 1.099 duizend versus € 1.006 duizend). De kosten van het pensioenbeheer zijn inclusief de bezoldiging van de bestuurders. In toelichting 20 op de balans en de staat van baten en lasten wordt hierover meer informatie verstrekt. De kosten van het pensioenbeheer zijn inclusief de toezichtskosten. Deze toezichtskosten betreffen de directe heffingen door DNB en AFM en bedroegen € 46 duizend (2022: € 34 duizend).

Het pensioenfonds is een relatief klein pensioenfonds met een bovengemiddeld serviceniveau en kent, met een gering aantal pensioenregelingen, een beperkte complexiteit. Het relatief hoge kostenniveau per deelnemer is voornamelijk het gevolg van de geringe omvang van het fonds, het beperkt aantal actieven en het hoge aantal slapers. Het pensioenfonds behandelt, als gesloten pensioenfonds, jaarlijks maar een zeer beperkt aantal waardeoverdrachten. Algemene nieuwsberichten worden op de website geplaatst. De nieuwsbrieven worden tevens per post verstuurd. Individuele communicatie, waaronder ingang (nabestaande) pensioen, bevestiging uitdiensttreding, scheiding, waardeoverdracht en Uniforme Pensioenoverzichten, wordt per post verstuurd.

Op basis van onderzoek van het actuariel adviesbureau Bell (voorheen LCP) over 2022, liggen de gemiddelde pensioenbeheerskosten op € 397 per deelnemer bij pensioenfondsen met 1.000 tot 10.000 deelnemers. Onze kosten voor het pensioenbeheer liggen hoger dan bij een gemiddeld fonds. Er zijn over 2023 nog geen gegevens van Bell beschikbaar over de gemiddelde pensioenbeheerskosten per deelnemer.

Het bestuur is zich ervan bewust dat de kosten relatief aan de hoge kant zijn. Het bestuur merkt daarbij op dat, als gevolg van het doorberekenen van een deel van de kosten als een opslag op de door de werkgever te betalen premie, de deelnemer hier geen nadelige gevolgen van ondervindt. De werkgever betaalt, conform de uitvoeringsovereenkomst, de pensioenbeheerskosten (inclusief de personeelskosten) voor zover deze uitkomen boven de excassovrijval van 2% van de uitkeringen. Na het toepassen van deze kostenopslag op de premie is er geen sprake van een 'verlies op kosten'. De hogere pensioenbeheerskosten hebben ook geen invloed op de reserves van het fonds.

Vermogensbeheer

De kosten van het vermogensbeheer worden onderstaand weergegeven. Er is in 2023, net als in voorgaande jaren, geen sprake geweest van enige prestatievergoeding; als gevolg hiervan worden de prestatievergoedingen ook niet verklaard in relatie tot het (langere termijn) rendement en/of risico.

Vermogensbeheer-categorie (Bedragen in duizenden €)	Beheerkosten in euro		Transactiekosten in euro		Beheerkosten in basispunten		Transactiekosten in basispunten	
	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022
Aandelen	432	435	92	66	7	7	1	1
Vastrentende waarden	572	583	223	46	10	9	4	1
Derivaten	-	-	-	-	-	-	-	-
Overige kosten	419	412			7	7	-	-
Kosten in euro	1.423	1.430	315	112				
In het verslagjaar gemiddeld belegde vermogen	600.256	626.610	600.256	626.610				
Kosten als percentage van het gemiddeld belegde vermogen	0,24%	0,23%	0,05%	0,02%				

De kosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen zijn in 2023 ten opzichte van 2022 met 1 basispunt gestegen tot 0,24%.

De transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen komen, afgerond, uit op 0,05%. De transactiekosten bedragen € 315 duizend op een gemiddeld belegd vermogen van € 600.256 duizend.

Bij de vaststelling van de kosten van het pensioenbeheer en vermogensbeheer zijn de personeelskosten van € 666 duizend, zoals gepresenteerd in de toelichting bij de Staat van Baten en Lasten, als volgt verwerkt. Het pensioenfonds heeft een serviceovereenkomst met de sponsor waarin geregeld is dat de medewerkers van het pensioenfonds bepaalde pensioen gerelateerde taken uitvoeren voor de sponsor British American Tobacco International (Holdings) B.V.. Deze taken mogen 30% van de tijd van de betreffende medewerkers in beslag nemen. De personeelskosten behorende bij deze 30% worden niet meegenomen in bovenstaande berekeningen. Van de resterende 70% aan personeelskosten wordt 50% toegewezen aan pensioenbeheer en voor de overige 50% toegewezen aan kosten vermogensbeheer.

(Bedragen in duizenden €)	2023	2022
Totaal vermogensbeheerkosten in staat van baten lasten	524	559
Toegewezen personeelskosten aan kosten vermogensbeheer	233	209
Beheerkosten in NAV's beleggingsfondsen	529	532
Performance fees in NAV's beleggingsfondsen	-	-
Overige kosten in NAV's beleggingsfondsen	137	130
Kosten vermogensbeheer opgenomen in bestuursverslag	1.423	1.430
Transactiekosten	315	112
Totaal kosten vermogensbeheer opgenomen in bestuursverslag	1.738	1.542

Oordeel hoogte vermogensbeheer kosten en verband met behaald rendement

Ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen komen de kosten uit op 0,24%. Deze kosten zijn relatief laag als gevolg van de gekozen beleggingsmix, waarvan alternatieve beleggingen geen deel uitmaken en doordat er een relatief hoog bedrag belegd is in geldmarktfondsen. Rekening houdend met deze beleggingsmix is er sprake van lagere kosten dan bij een gemiddeld pensioenfonds. Afgaande op de studie van Bell over 2022 liggen de vermogensbeheerkosten inclusief de transactiekosten voor een pensioenfonds met een vermogen tussen de € 100 miljoen en € 1.000 miljoen gemiddeld op 0,38% (waarvan 0,08% transactiekosten).

Het bruto rendement kan worden berekend op basis van het netto rendement (na kosten) en de kosten vermogensbeheer. Het netto rendement (na kosten) bedraagt 11,75% (zie onderdeel 'rendement' van de risicoparagraaf). Rekening houdend met de kosten vermogensbeheer van 0,24% bedraagt het bruto rendement $11,75\% + 0,24\% = 11,99\%$. Er is sprake van passief/enhanced beheer, waardoor de kosten van de beleggingsfondsen relatief laag liggen.

Totale kostenratio

Onderstaand wordt het totaalinzicht gegeven van alle bovenstaande kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen.

	Bedrag in duizenden € 2023	In % gemiddeld belegd vermogen 2023	Bedrag in duizenden € 2022	In % gemiddeld belegd vermogen 2022
Pensioenbeheerkosten *)	1.099	0,18%	1.006	0,16%
Vermogensbeheerkosten (exclusief transactiekosten)	1.423	0,24%	1.430	0,23%
Totale kosten (exclusief transactiekosten)	2.522	0,42%	2.436	0,39%
Transactiekosten	315	0,05%	112	0,02%

Kosten per deelnemer	2023	2022
*) Uitgedrukt in euro's per deelnemer (actieven en gepensioneerden)	830	778
*) Uitgedrukt in euro's per deelnemer (actieven, slapers en gepensioneerden)	487	441

Afgaande op de studie van Bell over 2022 ligt de 'totale kostenratio' inclusief de transactiekosten voor een pensioenfonds met een vermogen tussen de € 100 miljoen en € 1.000 miljoen gemiddeld op 0,51% (waarvan 0,08% transactiekosten).

Samenvatting van het actuair verslag

Op basis van de nominale verplichtingen bedraagt per 31 december 2023 de beleidsdekkingsgraad 132,2%. De actuele DNB dekkingsgraad bedraagt ultimo 2023 133,6% en de reële dekkingsgraad bedraagt per 31 december 2023 (op basis van de wettelijke definitie) 100,7%. Voor de beoordeling van de financiële positie op basis van het FTK is de beleidsdekkingsgraad maatgevend.

Onder het FTK zijn twee toetsingsgrenzen gedefinieerd, het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) en het Vereist Eigen Vermogen (VEV). De beleidsdekkingsgraad van 132,2% is hoger dan de dekkingsgraad behorende bij het MVEV van 104,1%. De beleidsdekkingsgraad is tevens hoger dan de dekkingsgraad behorende bij het VEV van 111,9%. Er is derhalve geen sprake van een tekort.

Overeenkomsten tussen pensioenfondsen en aangesloten werkgever betreffende uitvoering en financiering

Volgens de uitvoeringsovereenkomst is de pensioenpremie met betrekking tot 2023 voor de aangesloten entiteiten als volgt berekend:

- Werkelijke kosten één jaar pensioenopbouw (coming service);
- Solvabiliteitsopslag van 15,5%;
- Proportionele verrekening administratie- en uitvoeringskosten met de excassovrijval;
- Onvoorwaardelijke toeslag actieven;
- Discontering tegen 1,6% (10-jaars voortschrijdend gemiddelde van de DNB RTS);
- Prognosetafel AG2022, startjaar 2023 met sterftecorrectiefactoren voor mannen ten opzichte van de Nederlandse bevolking met het Mercer ES2023 op basis van inkomensklasse "Midden" en voor vrouwen een correctie ten opzichte van de Nederlandse bevolking met het Mercer ES2023 op basis van inkomensklasse "Hoog" voor hoofdverzekerden. Voor de medeverzekerden geldt het omgekeerde ("Midden" voor vrouwen en "Hoog" voor mannen).

Voor de voorwaardelijke toeslagverlening van pensioenen en premievrije rechten wordt uitdrukkelijk geen premiecomponent in rekening gebracht bij de aangesloten werkgever. Vanaf 1 januari 2016 zijn de kosten voor de onvoorwaardelijke toeslagverlening van de actieven over de pensioenaanspraken welke zijn opgebouwd vanaf 1 januari 2015 onderdeel van de door de werkgever te betalen premie.

Voor de premie wordt vanaf 1 januari 2016, conform de eisen van het FTK, het voortschrijdend gemiddelde van de gehele DNB RTS over 10 jaareinden gebruikt. Hierdoor is feitelijk sprake van het heffen van een gedempte kostendekkende premie volgens artikel 128, lid 2 van de Pensioenwet.

(Vereiste) dekkingsgraden van het pensioenfonds

Het FTK stelt eisen aan de minimale solvabiliteit van pensioenfondsen in termen van de nominale dekkingsgraad. Deze bestaan uit het Minimaal Vereist Eigen Vermogen en het Vereist Eigen Vermogen, waarbij laatstgenoemde afhankelijk is van de samenstelling van de beleggingsportefeuille in combinatie met de omvang van de nominale pensioenverplichtingen. Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen verlangt een nominale dekkingsgraad van ten minste 104,1% van de nominale pensioenverplichtingen van het fonds. Het Vereist Eigen Vermogen verlangt, per ultimo 2023, een nominale dekkingsgraad van 111,9%.

	2023	2022
	%	%
Beleidsdekkingsgraad	132,2	133,3
Vereist Eigen Vermogen	11,9	15,5
Minimaal Vereist Eigen Vermogen	4,1	4,1
Actuele DNB dekkingsgraad	133,6	127,0
(Wettelijke) Reële dekkingsgraad	100,7	103,4

Volgens het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor beleidsbeslissingen. Deze dekkingsgraad wordt berekend als het 12-maands gemiddelde van de actuele DNB dekkingsgraad. Door deze middeling is de beleidsdekkingsgraad minder afhankelijk van dagkoersen.

De wettelijke reële dekkingsgraad is conform de richtlijnen van DNB gebaseerd op de parameters die per 31 december 2023 gelden.

Het bestuur heeft een gedegen proces opgezet om te kunnen vaststellen of de berekening van beleidsdekkingsgraad aantoonbaar juist is verlopen. In de beschrijving van het proces is elk onderdeel dat effect heeft op de waarde van de beleggingen en van de verplichtingen opgenomen en is aangegeven welke impact de onderdelen hierop kunnen hebben. Per maand wordt een controle-overzicht door een functionaris opgesteld en door een andere functionaris gecontroleerd. In 2023 is dit proces geactualiseerd. Dit proces wordt door een externe partij uitgevoerd.

De actuele DNB dekkingsgraad wordt bepaald door gebruik te maken van de DNB rentecurve ultimo maand/jaar.

Herstelplan

Sinds juni 2021 ligt de beleidsdekkingsgraad boven de dekkingsgraad behorende bij het vereist eigen vermogen. Er is daardoor geen sprake van een tekort en ook geen verplichting tot het opstellen van een herstelplan.

Solvabiliteit

Per 31 december 2023 bevond het pensioenfonds zich niet in een situatie van tekort ten opzichte van het vereist eigen vermogen.

Toeslagverlening

De toeslagverlening binnen het pensioenfonds is afhankelijk van de financiële situatie van het pensioenfonds. De toeslagverlening is voorwaardelijk en het besluit tot toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur genomen. Het toeslagbeleid van het pensioenfonds staat volledige toeslagverlening toe indien de beleidsdekkingsgraad gelijk is aan of hoger ligt dan de dekkingsgraad behorende bij de 'toekomstbestendig indexeren grens'. De beleidsdekkingsgraad bedroeg 131,6% per ultimo november 2023 en de dekkingsgraad behorende bij de 'toekomstbestendig indexeren grens' bedroeg 136,2%. De maatstaf "CPI alle Huishoudens afgeleid" (referentieperiode oktober 2022 tot en met oktober 2023) bedroeg negatief 1,98%. Het bestuur heeft de belangen van de verschillende belanghebbenden in overweging genomen en heeft besloten, om op basis van de toeslagenstaffel en de negatieve maatstaf geen toeslag toe te kennen per 1 januari 2024.

De toeslagenstaffel geeft aan dat er tussen een beleidsdekkingsgraad van 110% en 'toekomstbestendig indexeren grens' toeslagen worden verleend conform het principe van 'Toekomstbestendig indexeren'. Bij een beleidsdekkingsgraad gelijk aan de 'toekomstbestendig indexeren grens' kan volledige toeslag worden verleend. Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de 'toekomstbestendig indexeren grens' van boven 100% kan daarnaast een (gedeeltelijke) inhaaltoeslag worden verleend, waarbij maximaal 1/5^{de} van het surplus voor inhaaltoeslag mag worden gebruikt. Hierbij wordt de oudste gemiste indexatie uit de gemiste indexaties over maximaal de afgelopen 10 jaar als eerste ingehaald.

Indien de maatstaf een negatieve waarde heeft, wordt deze nu en in de toekomst meegewogen als nihil.

Aangezien de beleidsdekkingsgraad lager lag dan de dekkingsgraad behorende bij de 'toekomstbestendig indexeren grens', was er geen mogelijkheid tot het verlenen van een inhaaltoeslag.

De gemiste toeslag per 1 januari 2014 van 0,27% is, als gevolg van het verstrijken van de maximale termijn voor het inhalen van gemiste toeslagen (10 jaar), komen te vervallen. Zie toelichting 7 bij de jaarrekening voor een nadere toelichting over de gemiste toeslagen.

4 Risicoparagraaf

In deze paragraaf wordt eerst een beschrijving gegeven van het risicomanagementbeleid. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste risico's en wordt per risico aangegeven wat de beheersmaatregelen zijn en in welke mate de risico's zich in 2023 voorgedaan hebben.

Het risicomanagementbeleid

Naast de ontwikkeling van het risicomanagement op het gebied van financiële risico's, is de aandacht verbreed naar de niet- financiële risico's. Pensioenfondsen zijn financiële instellingen waar de deelnemers op moeten kunnen vertrouwen. Integriteit is hierbij de basis voor het vertrouwen. Het is daarom een logisch gevolg dat integriteitsrisico's de juiste aandacht hebben binnen het risicomanagement van het pensioenfonds. Integriteitsrisico's hebben een overlap met de operationele risico's van het pensioenfonds, welke laatste invloed hebben op een beheerste uitvoering van het pensioenbedrijf. Omdat de uitvoering van het pensioenbedrijf in grote mate afhankelijk is van IT, krijgen daaraan gerelateerde risico's ook toenemende aandacht. Ditzelfde geldt voor de uitbestedingsrisico's. Het integrale risicomanagement omvat de voornoemde risicocategorieën en in bepaalde gevallen de samenhang daartussen. Veel risico's kunnen immers niet losstaand van elkaar worden beoordeeld en moeten in een groter geheel worden gezien.

Effectief (integraal) risicomanagement vereist een groot draagvlak en risicobewustzijn binnen het bestuur van het pensioenfonds, maar ook in de lagen en ketens die bij de uitvoering betrokken zijn. Risicobewustzijn en risicobewust handelen dienen in de cultuur van het pensioenfonds en uitbestedingspartners te zijn ingebed ten einde het 'in control' zijn te kunnen waarmaken.

Het risicomanagementbeleid van het pensioenfonds gaat in op de volgende onderdelen:

- Governance en cultuur: Taken en verantwoordelijkheden dienen helder te zijn. Risicobewustzijn en integriteit zijn cultuuraspecten waar het pensioenfonds waarde aan hecht.
- Strategie en doelstellingen risicomanagement: Risico's worden meegewogen in strategische keuzes. De grenswaarde van het netto risico voor bepaling van de mate van alertheid reflecteert de risk appetite van het fonds. Het risicomanagement ondersteunt de doelstellingen van het fonds door gerelateerde risico's te identificeren, te beoordelen en te beheersen middels voorgestelde maatregelen.
- (Integraal) risicomanagement: de uitgangspunten van het risicomanagement van het pensioenfonds en de kaders waarbinnen het risicomanagement is vormgegeven.
- Risicomanagementcyclus: Risico's worden geïdentificeerd en beoordeeld, waarbij (afhankelijk van de doelstellingen van het fonds) prioritering wordt gegeven aan risico's; de (geaggregeerde) 'key risks' van het pensioenfonds. De resultaten van de beoordeling van deze 'key risks' worden periodiek aan het bestuur gerapporteerd en door het bestuur beoordeeld. De Eigenrisicobeoordeling maakt onderdeel uit van de risicomanagementcyclus en dient eens in de drie jaar, of zoveel vaker als nodig, te worden uitgevoerd.
- De risico's en rapportage: risico's worden inzichtelijk gemaakt, kennis wordt gedeeld en resultaten worden gerapporteerd.

De sleutelfunctiehouder Risicobeheer is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de volgende taken:

1. Inrichting processen risicobeheer;
2. Inrichten en onderhouden methoden ter identificatie, meting, bewaking en beheersen risico's;
3. Risicobeoordeling (proces en inhoud);
4. Controleren risicobeheersing;
5. Inrichten en onderhouden van rapportages;
6. Risico-alertheid bevorderen;
7. Adviseren vanuit controle functie.

De vervuller sleutelfunctie Risicobeheer ondersteunt de sleutelfunctiehouder in de uitvoering van het risicomanagement en verleent (inhoudelijke en praktische) ondersteuning bij het voorbereiden van beleidsvoorstellen aangaande risicomanagement aan het bestuur van het pensioenfonds. Daarnaast participeert de vervuller in de vergaderingen van de beleggingsadviescommissie en is hij nauw betrokken bij het beleggingsproces.

Het risicomanagement heeft tot hoofddoel om ondersteunend te zijn aan de missie en de strategie van het pensioenfonds (fondsdoelstellingen en beleidsuitgangspunten). De verwevenheid van risicomanagement met de strategie van het pensioenfonds komt tot uiting in de beleidsuitgangspunten, welke in feite de door het fonds ingezette maatregelen reflecteren om de doelstellingen te kunnen bereiken. De Eigenrisicobeoordeling kan met name invloed hebben op de beleidsuitgangspunten; de wijze waarop het pensioenfonds de fondsdoelstellingen wil bereiken en invulling geeft aan de missie van het pensioenfonds.

Om het hoofddoel (ondersteunend aan missie en strategie) te realiseren, zijn de volgende subdoelen gedefinieerd:

- Overzicht geven van de risico's die de bedrijfsvoering van het pensioenfonds kunnen raken;
- Inzicht geven in de verwachte bruto omvang van de risico's;
- Aanreiken van mogelijkheden om de risico's naar een acceptabel niveau te brengen;

- Monitoren van ontwikkelingen aangaande de gedefinieerde risico's;
- Bewaken van de effectiviteit van de ingezette (beheers-)maatregelen alsmede de grenzen die het fonds aan risico's heeft gesteld (risico appetite);
- Periodieke uitvoering van een Eigenrisicobeoordeling ten einde de samenhang tussen de strategie van het pensioenfonds en de risico's die het fonds raken inzichtelijk te maken en daarop te kunnen sturen.

Een organisatie neemt per definitie risico's. Aan welke risico's en in welke mate een organisatie aan risico's bloot staat, hangt onder andere af van de aard van de werkzaamheden, de invulling van de werkzaamheden en de omgeving van de organisatie. Kenmerkend voor een risico is dat er een gebeurtenis aan ten grondslag ligt, waarvan het moment van zich voordoen een onbekende factor is. Binnen het risicomanagement bij het pensioenfonds wordt uitgegaan van risico's met de daarmee samenhangende negatieve gevolgen.

Het pensioenfonds hanteert binnen het risicomanagement risicocategorieën teneinde op een gestructureerde wijze risico's te signaleren en te definiëren. Deze risicocategorieën vinden hun basis in de categorisering die in de FIRM-methode wordt gebruikt. Binnen het risicomanagement worden de volgende categorieën onderscheiden:

Financieel:

- Matching-/Renterisico;
- Marktrisico;
- Kredietrisico;
- Verzekeringstechnisch risico.

Niet-Financieel:

- Uitbestedingsrisico;
- Operationeel risico;
- Omgevingsrisico;
- IT-risico;
- Juridisch risico;
- Bestandsrisico;
- Integriteitsrisico (markt, organisatorisch, persoonlijk en relationeel).

De risicocategorieën zijn opgedeeld in risico-items die binnen het risicomanagement afzonderlijk worden gedefinieerd, geanalyseerd en behandeld. Het bestuur van het pensioenfonds behandelt in een bestuursvergadering de afzonderlijke risico's en ook de eventuele onderlinge samenhang, hetgeen de integrale benadering reflecteert.

Risicomanagement is een dynamisch proces waarbinnen 'Kans en Impact' variabele factoren zijn, maar ook de afweging van de maatregelen (verwachte effectiviteit versus inspanning, kosten en implementatietijd).

De kans waarop een risico zich voordoet, wordt sterk beïnvloed door de tijd en/of marktomstandigheden. Marktomstandigheden wijzigen voortdurend, waardoor de nadruk op actief risicomanagement is gegroeid. Bij actief risicomanagement worden de risico's periodiek herijkt, zodat de risico's steeds in een actueel perspectief worden geplaatst en de efficiëntie alsmede de effectiviteit van de (voorgestelde) maatregelen worden beoordeeld.

In het kader van risicobeheersing wordt onderscheid gemaakt tussen het bruto (inherent) risico en het netto risico. Het bruto risico reflecteert het aanvankelijke risico zonder ingrijpen c.q. beïnvloeding van de kans en/of impact. Het netto risico reflecteert het resultaat na de maatregelen die worden ingezet teneinde het risico op een wenselijk c.q. acceptabel niveau te krijgen.

Per risico-item is het inherent (bruto) risico voor ons fonds vastgesteld. Dit is het ongeschoonde risico, waarbij nog geen rekening is gehouden met eventuele beheersmaatregelen die daarvoor zijn ingezet. Vanuit het inherente risico wordt het netto risico bepaald door de effectiviteit van eventuele beheersmaatregelen te waarderen. Het netto risico resulteert in een status van alertheid, waarbij het bestuur afhankelijk van de status van alertheid en het oordeel van de vervuller sleutelfunctie Risicobeheer, gevraagd wordt om nadere besluitvorming.

Deze besluitvorming kan leiden tot:

- Vermijden van het risico;
- Reduceren van het risico;
- Overdragen van het risico;
- Accepteren van het risico en een risk appetite vaststellen.

De keuze voor de te nemen maatregelen hangt nauw samen met de verwachte effectiviteit van de maatregelen alsmede met de inspanning, de kosten en de benodigde implementatietijd van de maatregelen. Derhalve dient (continu) te worden afgewogen of de inspanning en kosten opwegen tegen de verwachte effectiviteit van de maatregelen.

Belangrijkste risico's (key-risks)

Het pensioenfonds onderkent een groot aantal risico's, maar niet alle risico's zijn even relevant. In dat kader heeft het pensioenfonds een aantal key risks vastgesteld. Dit zijn met name de risico's die invloed (kunnen) hebben op het behalen van de fondsdoelstellingen dan wel de beleidsuitgangspunten. De key risks, op het niveau van risicocategorie, zijn:

- Uitbestedingsrisico (kwaliteit en tijdigheid administraties);
- Matching- / renterisico (waarborging nominale pensioenverplichtingen en zoveel mogelijke realisatie van de ambities ten aanzien van toeslagverlening);
- Marktrisico (waarborging nominale pensioenverplichtingen en zoveel mogelijke realisatie van de ambities ten aanzien van toeslagverlening);
- Kredietrisico (waarborging nominale pensioenverplichtingen en zoveel mogelijke realisatie van de ambities ten aanzien van toeslagverlening);
- Operationeel risico (streven naar hoge mate van deskundigheid van het bestuur en pensioenbureau).

Onderstaand worden deze belangrijkste risico's voor het pensioenfonds beschreven, worden de beheersingsmaatregelen benoemd en wordt weergegeven of en in welke mate de risico's zich in 2023 gemanifesteerd hebben.

1. UITBESTEDINGSRISICO

Beschrijving risico

Het risico dat de continuïteit van het pensioenfonds in het geding komt door instabiliteit bij een externe partij die diensten aan het pensioenfonds levert of dat geleverde kwaliteit en tijdigheid van de dienstverlening ontoereikend is.

Beheersmaatregelen

Ter reductie van de impact heeft het pensioenfonds voor levering van diverse diensten een back-up dienstverlener. In verband met de benodigde kennis en ervaring is dit niet voor iedere dienst mogelijk of is er nog geen directe vervanger aangewezen. Tevens kunnen kosten een reden zijn om nog geen back-up in te richten.

De uitvoering van de administraties van het pensioenfonds is uitbesteed. De organisatie is dusdanig ingericht dat alle dienstverlening in eerste instantie aan het pensioenbureau gericht is, waardoor het pensioenbureau de kwaliteit en tijdigheid van de dienstverlening kan beoordelen c.q. de uitvoering kan controleren. De deelnemersadministratie is in een geavanceerd administratiepakket opgenomen en is grotendeels geautomatiseerd. Het pensioenfonds heeft met de uitvoerder van de uitbestede administraties afspraken gemaakt over de gewenste kwaliteit van de dienstverlening, de uitvoering en naleving ervan. De verantwoording van de uitvoering aan het pensioenfonds verloopt via een SLA rapportage (per kwartaal) en er vindt jaarlijks een evaluatie plaats.

Jaarlijks worden de ISAE / SOC rapportages van de externe partijen beoordeeld.

Realisatie van risico in 2023

Het uitbestedingsrisico is onderverdeeld in kwaliteit, continuïteit en tijdigheid. Het uitbestedingsrisico maakt onderdeel uit van de key risks van het pensioenfonds, waarover Risicobeheer meerdere malen per jaar aan het bestuur rapporteert.

Gedurende 2023 heeft Risicobeheer in het kader van het uitbestedingsrisico een beperkt aantal incidenten geconstateerd. Tevens heeft Risicobeheer geconstateerd dat deze incidenten op adequate wijze zijn gecorrigeerd voor zover nodig, en naar de toekomst toe middels aanvullende maatregelen zoveel mogelijk worden uitgesloten. Daarnaast heeft in het derde kwartaal van 2023 de directeur van de uitvoerder van de administraties van het pensioenfonds de organisatie verlaten. Eind 2023 heeft de uitvoerder aangekondigd dat per 1 februari 2024 een nieuwe directeur in dienst zal treden. Risicobeheer heeft geoordeeld dat er geen aanleiding is voor verscherpte aandacht ten aanzien van het uitbestedingsrisico.

2. MATCHING / RENTERISICO

Beschrijving risico

Zowel de waarde van de verplichtingen als van de vastrentende beleggingen zijn gevoelig voor wijzigingen in de rente. Bij een daling van de rente met 1% over de gehele curve, stijgen de verplichtingen met ongeveer 14%. Door de gedaalde rente is de rentegevoeligheid in 2023 gestegen.

Beheersmaatregelen

Om dit risico gedeeltelijk te mitigeren, heeft het bestuur besloten om het renterisico op marktwaarde gedeeltelijk af te dekken via de 'rente hedge' portefeuille. Het resterende renterisico wordt door het bestuur geaccepteerd. Het bestuur heeft onderstaande strategische bandbreedtes binnen de 'rente hedge' portefeuille vastgesteld.

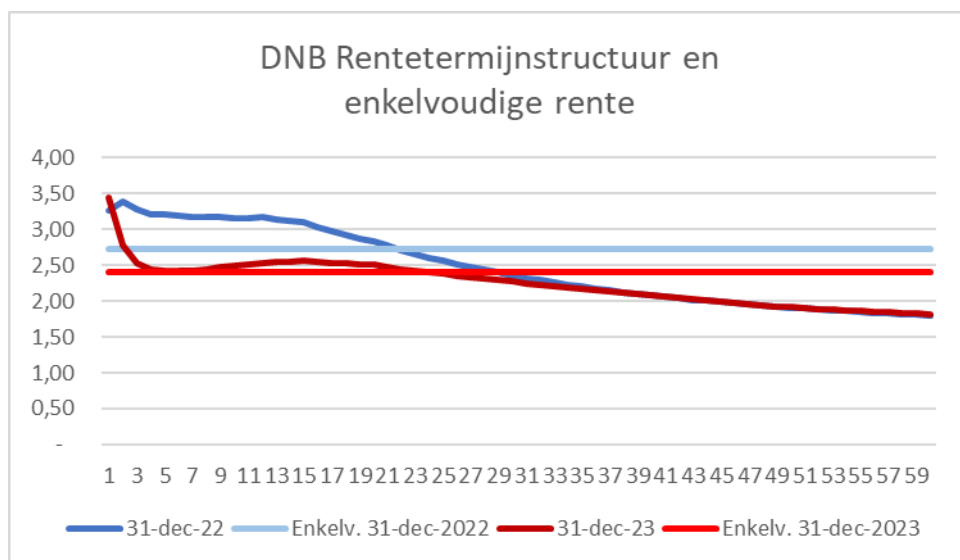
	Minimum	Maximum
'Matching' portefeuille		
% nominale rente hedge ('rente hedge' portefeuille)	70,0%	90,0%
+ liquide middelen (geldmarktfondsen)		

Ultimo 2023 bedroeg het rente hedge-percentage 71% (2022: 40%) van de nominale verplichtingen op marktwaarde. De mogelijkheid om inflatie af te dekken is in 2023, naar aanleiding van de resultaten van de ALM-studie, in het reguliere beleggingsbeleid komen te vervallen.

Benchmark voor de 'rente hedge' portefeuille is de waardeontwikkeling van de in beheer gegeven kasstromen.

Realisatie van risico in 2023

In 2023 is de enkelvoudige interne DNB rentevoet met 0,33% gedaald (van 2,73% naar 2,40%), waardoor de verplichtingen in waarde zijn gestegen. De enkelvoudige rentevoet is de rentevoet waarbij alle kasstromen verdisconteerd worden tegen eenzelfde rentevoet en die leidt tot dezelfde waarde van de verplichtingen als bij toepassing van de DNB rentecurve. Onderstaand worden in een grafiek de DNB rentecurve en de enkelvoudige interne DNB rentevoeten per 31 december 2023 en 31 december 2022 weergegeven. Zonder een oordeel te geven over de hoogte van de rente hedge heeft de rente hedge, in lijn met wat het moet doen, gewerkt.



Per 1 januari 2023 is de wijze van vaststelling van de DNB RTS gewijzigd (nieuwe UFR methodologie). Als gevolg hiervan daalde de actuele DNB dekkingsgraad per 1 januari 2023 met 0,2%.

3. MARKTRISICO (prijsrisico en valutarisico gecombineerd)

Beschrijving risico

Het prijsrisico van beleggingen (aandelen, obligaties, maar ook swaps, etc.) reflecteert de beweeglijkheid van de waarde van de beleggingen als gevolg van wijzigingen in waarderingen. Het valutarisico betreft het omrekenrisico dat ontstaat als gevolg van het vertalen van een waardering van beleggingen in niet-Euro valuta naar Euro valuta. De combinatie van prijsrisico en het valutarisico is het effect op de waardering in Euro die voor het pensioenfonds leidend is.

Beheersmaatregelen

Om goed te kunnen bepalen of de waargenomen risico's van de verplichtingen (op marktwaarde) conform de opdracht aan de beheerder afgedekt worden, zijn de beleggingen gesplitst in een 'matching' portefeuille en een 'return' portefeuille. De 'matching' portefeuille bevat een 'rente hedge' portefeuille die de rentekarakteristieken van 'de in beheer gegeven kasstromen, eventueel opgehoogd met een percentage waardevastheid', binnen de gestelde restricties zo nauwkeurig mogelijk repliceert. Daarnaast bevat de 'matching' portefeuille de beleggingen in liquide middelen (geldmarktfondsen).

De overige beleggingen zijn ondergebracht in de 'return' portefeuille. Het doel van deze portefeuille is het behalen van een rendement om de korte rente op de derivatenposities in de 'rente hedge' portefeuille te kunnen financieren, actuariële- en bestandsrisico's te kunnen opvangen en groei in dekkingsgraad te bewerkstelligen.

Binnen de returnportefeuille wordt het valutarisico van de beleggingen in de aandelen ontwikkelde landen afgedekt. Het valutarisico van de beleggingen in de aandelen opkomende landen wordt niet afgedekt. Er zijn geen maatregelen genomen om het prijsrisico dan wel de kans op prijsdaling in een enkele belegging te verlagen.

Tussen de 'matching' portefeuille en de 'return' portefeuille vindt geen 'rebalancing' plaats, behalve als gevolg van een daartoe strekkend bestuursbesluit.

Ultimo 2023 zien de bandbreedtes en strategische normwegingen er als volgt uit:

	Minimum	Strategische normweging	Maximum
'Return' portefeuille (Omvang in €)	170 mln.	195 mln.	220 mln.
Aandelen ontwikkelde landen (incl. val. hedge)	78,0%	88,0%	98,0%
Aandelen opkomende landen	2,0%	12,0%	22,0%

De strategische normwegingen en de bandbreedtes van 10%-punt zijn in 2023 niet gewijzigd.

De keuze om de omvang van de 'return' portefeuille te wijzigen vereist een bestuursbesluit.

Het bestuur neemt het marktrisico van deze beleggingen bewust en accepteert dit risico.

Realisatie van risico in 2023

Portefeuillesamenstelling

Per ultimo 2023 kent de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds, exclusief de liquide middelen op de bankrekening, de volgende verdeling:

	Ultimo	Feitelijke allocatie		Feitelijke allocatie binnen Return Portefeuille		Strategische Normweging
		2023	2022	2023	2022	
		%	%	%	%	
'Matching' portefeuille						
Staatsobligaties		20,4	3,8			
Covered Bonds		1,7	3,3			
Supranationals		5,6	5,2			
Agencies		-	2,8			
Lokale overheden		-	-			
Rente swaps		2,1	-1,5			
Liquide middelen		41,6	57,7			
'Return' portefeuille						
Aandelen ontwikkelde landen (incl. val. hedge)		25,6	25,5	89,6	88,7	88,0
Aandelen opkomende landen		3,0	3,2	10,4	11,3	12,0

Het pensioenfonds hanteert een 'rebalancing beleid' binnen de 'return portefeuille', waarbij er in het geval dat de werkelijke weging buiten de gestelde strategische bandbreedtes terechtkomt het bestuur binnen een gestelde periode van 60 dagen besluiten moet nemen. Tevens kan het bestuur besluiten om wegingen aan te passen als gevolg van een visie op bepaalde beleggingscategorieën.

Rendement

Het rendement over 2023 bedraagt 11,75% na kosten, ten opzichte van het rendement van de strategische benchmark van 11,54%. In de strategische benchmark wordt geen rekening gehouden met kosten.

Het rendement is als volgt verdeeld:

	Rendement (%)	Strategische Benchmark (%)
'Matching' portefeuille	8,61%	8,46%
'Rente hedge' portefeuille	14,56%	14,37%
Geldmarktfondsen	3,28%	3,23%
'Return' portefeuille		
Aandelen (inclusief valuta-afdekking)	19,45%	19,13%
Totaal rendement inclusief valuta-afdekking	11,75%	11,54%

Rendementsontwikkeling

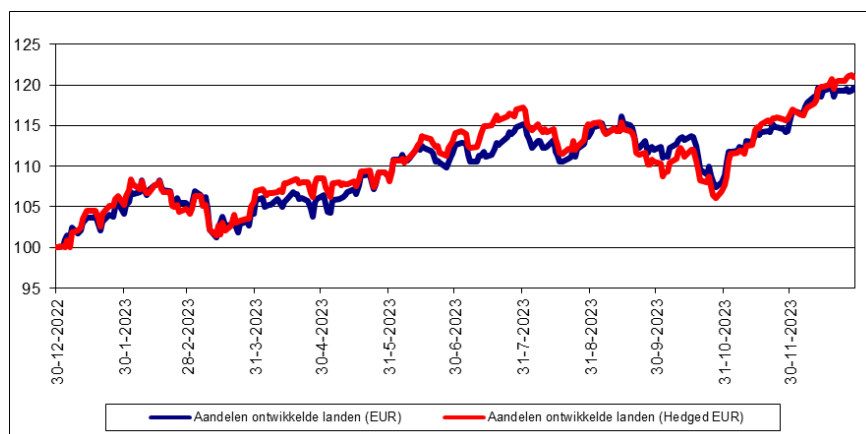
De benchmark voor de 'rente hedge' portefeuille is gedefinieerd als de waardeontwikkeling van de in beheer gegeven kasstromen, eventueel opgehoogd met een percentage waardevastheid. Aan het einde van 2023 bedroegen de 'in beheer gegeven kasstromen' 71% van de totale kasstromen. Het percentage waardevastheid bedroeg eind 2023 0%. In februari zijn de 'in beheer gegeven kasstromen' verhoogd naar 40%. Vervolgens zijn de 'in beheer gegeven kasstromen' in augustus, september en oktober respectievelijk verhoogd naar 45%, 49% en 71%. Het rendement van de benchmark van de 'rente hedge' portefeuille is gebaseerd op de marktrente (en niet op de DNB RTS).

De rendementen van de geldmarktfondsen zijn over het gehele jaar gemeten positief uitgekomen. In alle maanden was er sprake van een positief rendement. De ECB heeft de depositorente als volgt verhoogd in 2023: februari van 2,00% naar 2,50%; maart van 2,50% naar 3,00%; mei van 3,00% naar 3,25%; juni van 3,25% naar 3,50%; juli 3,50% naar 3,75% en september van 3,75% naar 4,00%. De benchmark van de geldmarktfondsen houdt geen rekening met kosten, maar binnen de geldmarktfondsen worden wel kosten ingehouden.

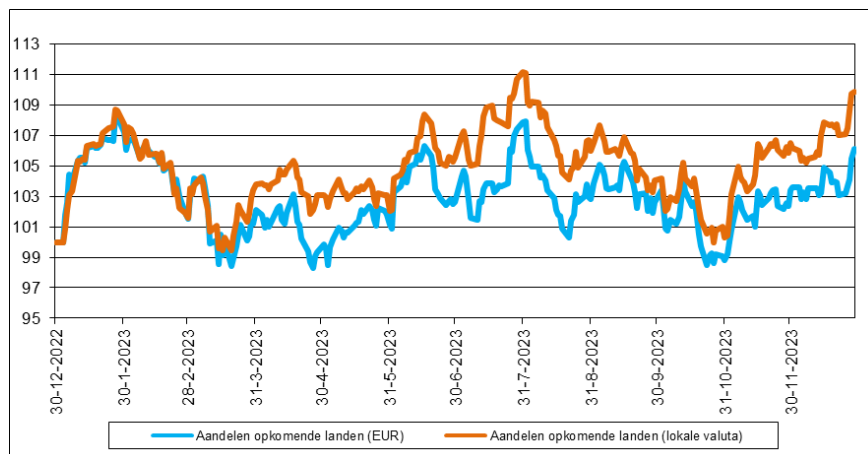
Binnen de aandelenbeleggingen is sprake van een lichte outperformance (na kosten) die voornamelijk is gedreven door de stock-selectie van de vermogensbeheerder op basis van een modelmatige inrichting. De vermogensbeheerder mag ten opzichte van de weging van een aandeel in de benchmark maar beperkt afwijken (0,12% voor aandelen ontwikkelde landen en 0,20% voor aandelen opkomende landen).

In de strategische benchmark wordt het valutarisico van de aandelen ontwikkelde landen volledig afgedekt.

Doordat het pensioenfonds het valutarisico op de aandelen ontwikkelde landen volledig heeft afgedekt, is dit risico geneutraliseerd. De valuta afdekking heeft licht positief bijgedragen aan het resultaat op de aandelen ontwikkelde landen. Onderstaand wordt het verloop van de MSCI World Index weergegeven, zowel gemeten in Euro als gemeten met het valutarisico naar Euro afgedekt. Het rendement van de MSCI World in Euro bedroeg 19,60% tegenover een rendement in Euro van 20,96% waarbij het valutarisico naar Euro is afgedekt.



Het valutarisico op aandelen opkomende markten is, op basis van een afweging van complexiteit en kosten, niet afgedekt. Het verloop van MSCI Emerging Markets wordt onderstaand weergegeven gemeten in lokale valuta, alsmede gemeten in Euro. Het rendement van de MSCI Emerging Markets in Euro bedroeg 6,11% tegenover een rendement van 9,85% op basis van lokale valuta.



Aanpassingen in 2023

In 2023 is het strategisch beleggingsbeleid aangepast. Daarbij zijn de bandbreedtes binnen en de omvang van de 'return' portefeuille ongewijzigd gebleven, is de mogelijkheid om inflatie af te dekken komen te vervallen en is de bandbreedte voor afdekking van het renterisico gewijzigd van 30%-50% naar 70%-90%.

(Extern) vermogensbeheer

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan externe vermogensbeheerders. Het pensioenbureau analyseert de behaalde resultaten van de beheerders op maandbasis. Hierbij wordt tevens getoetst of de beheerders binnen de geldende beleggingsrestricties hebben gehandeld. De uitkomsten van deze toetsen waren tevredenstellend.

Duurzaam beleggen

Vermogensbeheerders die door het pensioenfonds zijn of worden aangesteld dienen de United Nations Principles of Responsible Investing (UN PRI) te onderschrijven. Hierdoor dienen de vermogensbeheerders zich te houden aan de volgende 6 principes met betrekking tot duurzaam beleggen (ESG). Deze principes zijn als volgt vertaald vanuit het Engels (Engelse tekst is leidend):

1. Ze zullen ESG issues integreren in de beleggingsanalyse en het besluitvormingsproces.
2. Ze zullen zich gedragen als actieve aandeelhouders en zullen ESG issues incorporeren in hun eigendomsbeleid en die ook uitvoeren.
3. Ze zullen passende toelichting vragen over ESG issues bij bedrijven waarin wordt geïnvesteerd.
4. Ze zullen de acceptatie en implementatie van deze principes binnen de beleggings-industrie promoten.
5. Ze zullen samenwerken om de effectiviteit van de implementatie van de principes te vergroten.
6. Ze zullen rapporteren over hun activiteiten en voortgang met betrekking tot de implementatie van de principes.

Als gevolg van de omvang van het pensioenfonds, wordt alleen belegd in beleggingsfondsen. Hierdoor is het moeilijk om een specifiek beleid te formuleren dat op alle beleggingen toegepast kan worden. Binnen de verschillende beleggingsfondsen wordt voldaan aan wet- en regelgeving inzake sancties en controversiële wapens.

Het pensioenfonds neemt de ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren niet in aanmerking. De verwachte, benodigde tijdsbesteding en (extern) te maken kosten voor dit onderwerp voor het opstellen van beleid, het monitoren, rapporteren over en het periodiek bepreken ervan worden als te belastend ingeschat. Dit gelet op de omvang, aard en schaal van activiteiten van het pensioenfonds. Er zijn geen plannen om de ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren wel mee te nemen.

4. KREDIETRISICO

Beschrijving risico

Bij de kredietrisico-items staat centraal dat een tegenpartij niet meer (volledig) aan zijn verplichtingen kan voldoen.

Beheersmaatregelen

Er wordt spreiding toegepast over meerdere tegenpartijen om het concentratierisico te beperken en er zijn criteria vastgesteld met betrekking tot de minimale kredietwaardigheid binnen de verschillende portefeuilles.

Realisatie van risico in 2023

In 2023 zijn er geen kredietverliezen opgetreden. Hiermee wordt bedoeld dat er geen verlies is opgetreden als gevolg van het niet ontvangen van een couponbetaling of aflossing, maar ook niet bij settlement van derivaten.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de beleggingen (vastrentende waarden, renteswaps en valutatermijncontracten) kan het volgende overzicht worden gegeven, op basis van de credit ratings van Moody's:

(Bedragen in duizenden €)

	31 december 2023	31 december 2022
	€	€
AAA	394.182	403.322
AA	46.868	25.456
A	13.977	-4.726
BBB	-	-
BB	-	-
B	-	-
CCC	-	-
Totaal	455.027	424.052

De credit rating van de renteswaps wordt bepaald aan de hand van de credit ratings van de tegenpartijen en niet van het ontvangen onderpand. Het onderpand kent een hogere credit rating dan de tegenpartijen.

5. OPERATIONELE RISICO

Beschrijving risico

Het risico dat het beleid dan wel de bedrijfsvoering van het pensioenfonds en het pensioenbureau niet naar behoren functioneert. Het betreft hier de interne organisatie van het pensioenfonds en niet de taken die zijn uitbesteed. De risico's met betrekking tot de uitbesteding zijn hierboven al beschreven (onderdeel 1).

Het betreft hier zaken als het aangaan van betrekkingen met dubieuze partijen, het niet voldoen aan geschiktheidseisen door het bestuur, het niet tijdig opvullen van vacatures van het bestuur, ontoereikende informatievoorziening voor verwerking van mutaties dan wel besluitvorming, dat de kosten voor de uitvoering niet gefinancierd kunnen worden, onvoldoende gekwalificeerd personeel om taken uit te voeren, dat uitvoering van uitkeringen/betalings/settlement niet plaats vindt/niet wordt afgehandeld of dat er onjuiste mutaties in de administratie worden vastgelegd.

Beheersmaatregelen

Op de verschillende onderdelen zijn verschillende beheersmaatregelen van toepassing zoals onder andere een selectiebeleid, een geschiktheidsbeleid (inclusief de mogelijkheid van invulling van functies door personen die niet uit een geleding komen), het gebruik maken van adviescommissies, de bepalingen in de uitvoeringsovereenkomst inzake opzegging, de mogelijkheid tot inhuur van externe expertise en het businesscontinuïteitsplan.

Realisatie van risico in 2023

In 2023 hebben zich geen van de beschreven risico's gemanifesteerd.

6 STRATEGISCHE RISICO'S

Strategische vraagstukken maken geen onderdeel uit van de periodierapportage over de key risks. Deze strategische vraagstukken worden behandeld in de periodieke update van het document 'houdbaarheid bedrijfsmodel' en de periodiek uit te voeren Eigenrisicobeoordeling (ERB).

In het kader van ERB 2020 betreffen de belangrijkste strategische risico's:

- het opzeggen van de uitvoeringsovereenkomst door de werkgever; en
- in bepaalde gevallen de keuzes van de sociale partners met betrekking tot het nieuwe pensioenstelsel.

In het kader van ERB 2023 (inclusief de tussentijdse ERB) betreffen de belangrijkste strategische risico's:

- het verliezen van het zicht op de ambitie inzake herverzekering;
- blijvend hoge inflatieverwachtingen;
- (gedeeltelijk) wegvallen van medewerkers van het pensioenbureau.

Deze risico's hebben zich in 2023 niet gemanifesteerd.

7. FRAUDE RISICO

Beschrijving risico

Het fraude risico wordt gekenmerkt door het opzettelijk handelen van een of meerdere personen ten nadele van het pensioenfonds met als doel er een (eigen) gewin uit te halen. Het risicomanagement van het pensioenfonds onderkent een verscheidenheid aan risico-items die duidelijk een directe of een gerelateerde betrekking hebben op het opzettelijk handelen voor een (eigen) gewin. Bij de risico-items 'Fraude bij toekenning' en 'Fraude bij uitkeringen' (zowel individueel als via samenzwering) is er onmiskenbaar sprake van fraude risico. Andere risico-items waarbij ook sprake kan zijn van opzettelijk handelen voor een (eigen) gewin zijn bijvoorbeeld: belangenverstrengeling, onoorbaar handelen en bedrieglijke benadeling, waaronder corruptie en omkoping.

Beheersmaatregelen

Ten aanzien van de genoemde risico-items die duidelijk betrekking hebben op fraude heeft het pensioenfonds verschillende beheersmaatregelen ingezet, waaronder (organisatorische) functiescheiding, mutatie controles en gelaagde autorisaties.

Het pensioenfonds voert een risicomanagementbeleid waar de integriteitsrisico's integraal onderdeel van uitmaken. Er is geen sprake van een separate SIRA (Systematische Integriteitsrisicoanalyse). De integriteitsrisico's worden gedurende het jaar door Risicobeheer beoordeeld en in geval van bijzonderheden met het bestuur besproken. Jaarlijks worden alle risico's, waaronder de integriteitsrisico's, met het bestuur besproken.

Daarnaast kent het pensioenfonds een gedragscode, een incidentenregeling en een klokkenluidersregeling, waarin het gewenste gedrag beschreven staat. Derde partijen worden aangemoedigd ook een klokkenluidersregeling op te stellen, voor zover ze dat nog niet hebben. Deze regelingen zijn in 2023 geactualiseerd.

Doordat het pensioenfonds veel taken aan derde partijen uitbesteedt, is het ook van belang dat deze partijen oog hebben voor deze risico's. In de jaarlijkse compliance uitvraag aan derde partijen wordt navraag gedaan naar incidenten, waaronder fraude.

Realisatie van risico in 2023

In 2023 hebben zich geen van de beschreven risico's gemanifesteerd.

5 Informatie over de verwachte gang van zaken

Onder andere de onderstaande zaken zullen gedurende het jaar 2024 in een of meerdere bestuursvergaderingen aan de orde komen.

Nieuw Pensioenstelsel

Per 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen in werking getreden.

De pensioenopbouw moet uiterlijk per 1 januari 2028 worden gewijzigd naar een van de twee premiereregelingen die deze wet voorschrijft. De opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten worden in principe ingebracht in het nieuwe stelsel (invaren), tenzij er goede redenen voor zijn om dat niet te doen.

In de wetgeving is opgenomen welke betrokken partij op welk moment bepaalde zaken moet hebben afgerond. De tijdslijn ziet er als volgt uit:

Uiterlijk 1 januari 2025 moet het traject van keuzebepaling door de personeelsvertegenwoordiging en werkgever zijn afgerond. Alle afspraken die deze partijen met elkaar maken worden opgenomen in een transitieplan. Keuze over wel of niet invaren (bestaande pensioenen inbrengen in het nieuwe stelsel) maakt hier ook onderdeel van uit.

Vervolgens heeft het pensioenfonds tot uiterlijk 1 juli 2025 de tijd om te beoordelen of het pensioenfonds de opdracht van de personeelsvertegenwoordiging en werkgever kan aanvaarden. Het pensioenfonds dient na akkoord een implementatieplan bij de toezichthouder in te dienen. Dit implementatieplan bevat een toelichting op de technische uitvoerbaarheid, de kosten, de risico's van de uitvoering en op de beheersmaatregelen die getroffen moeten worden. De toezichthouder moet eerst goedkeuring geven voordat met de implementatie kan worden overgegaan.

De implementatie moet uiterlijk 1 januari 2028 zijn afgerond.

De personeelsvertegenwoordiging en de werkgever hebben nog niet besloten of zij zullen verzoeken om de opgebouwde pensioenen en uitkeringen in te brengen in het nieuwe pensioenstelsel. Over de te maken keuzes vindt vanzelfsprekend overleg met het pensioenfonds plaats.

Geschiktheidsbeleid / deskundigheid

In 2023 heeft DNB de nieuwe 'Beleidsregel geschiktheid 2022' ter consultatie gepubliceerd. Niet veel later heeft de Pensioenfederatie een servicedocument 'Besturen van een pensioenfonds' ter consultatie gepubliceerd, dat aansluit op de ter consultatie gebrachte Beleidsregel geschiktheid 2022. Het pensioenfonds zal in 2024 het geschiktheidsbeleid aanpassen.

Pensioenreglementen en uitvoeringsovereenkomst

In 2024 zal naar verwachting het wetsvoorstel 'Herziening bedrag ineens' in werking treden. Het pensioenfonds heeft de wet beoordeeld en is nagegaan wat naar aanleiding van deze wet moet worden aangepast. Naast processen en procedures zullen ook de pensioenreglementen moeten worden aangepast. In de reglementen moet worden opgenomen dat deelnemers de mogelijkheid krijgen om bij pensionering onder voorwaarden een bedrag ineens op te nemen.

Eventuele andere ontwikkelingen, zoals de uitkomsten naar aanleiding van het onderzoek naar eventuele herverzekering, kunnen ook aanpassing van de reglementen vereisen.

Wijziging van de pensioenreglementen kunnen aanleiding geven om de uitvoeringsovereenkomst daarop aan te passen.

Interne Audit

Voor 2024 staan twee interne audits op de planning. Dit zijn de audits 'Cybersecurity & IT' en 'Datakwaliteitsbeleid van het fonds'.

Haalbaarheidstoets

In 2024 zal de jaarlijkse haalbaarheidstoets worden uitgevoerd. Afhankelijk van de uitkomst zal in overleg met de sociale partners getreden moeten worden.

Actualiseren fondsdocumenten

Conform het "rooster updaten fondsdocumenten" zullen in 2024 de volgende fondsdocumenten worden geactualiseerd: Geschiktheidsbeleid, Reglementen adviescommissies en het 'Toetsingsbeleid onafhankelijkheid'.

Beleggingsportefeuille

In 2024 zal periodiek bekeken worden of de beleggingsportefeuille aangepast moet worden.

Onderzoek herverzekering

Vanwege het sterk afgenomen aantal actieve deelnemers, de ingrijpende wijziging van het pensioenstelsel, en de stijging van de diverse dekkingsgraden, heeft het bestuur van het pensioenfonds in de tweede helft van 2022 besloten om een onderzoek te starten of het herverzekeren van de pensioenaanspraken en pensioenrechten passend is. De deelnemers zijn hierover in de nieuwsbrief van december 2023 geïnformeerd.

Dit onderzoek zal in 2024 worden voortgezet.

Digital Operation Resilience Act ("DORA")

De Europese verordening, die per 1 januari 2023 in werking is getreden, stelt eisen aan financiële ondernemingen ten aanzien van IT-risicomanagement, IT-incidenten, periodiek testen van digitale weerbaarheid en beheersing van risico's bij uitbesteding aan IT-dienstverleners. Vanaf 1 januari 2025 is de verordening formeel van toepassing en dienen financiële ondernemingen daaraan te voldoen. In 2024 zal het pensioenfonds de nodige aanpassingen doen om aan DORA te voldoen.

6 Bestuursaangelegenheden in 2023

Gedurende 2023 heeft het bestuur 8 maal vergaderd, waarvan driemaal gezamenlijk met het verantwoordingsorgaan. Tijdens deze vergaderingen zijn onder andere de onderstaande aangelegenheden behandeld.

Onderzoek herverzekering

Sinds 1 januari 2010 worden geen nieuwe deelnemers meer in de pensioenregeling onder beheer van het pensioenfonds opgenomen. Vanaf dat moment is het actieve deelnemersbestand aan het dalen.

Door het sterk afgenomen aantal actieve deelnemers, de ingrijpende wijziging van het pensioenstelsel en de stijging van de dekkingsgraden, heeft het bestuur van het pensioenfonds in de tweede helft van 2022 besloten om een onderzoek te starten of het herverzekeren van de pensioenaanspraken en pensioenrechten passend is.

Gedurende 2023 zijn de dekkingsgraden verder gestegen, zelfs na de tijdelijke daling van de dekkingsgraad door toekenning van de hoge toeslagverlening per 1 januari 2023. Deze positieve ontwikkeling onderschrijft de keuze van het bestuur om nader onderzoek te doen naar eventuele herverzekering van pensioenaanspraken en pensioenrechten.

In 2023 is de communicatie met de werkgever over dit onderwerp opgestart. Ook vindt overleg over dit onderwerp met het verantwoordingsorgaan van het pensioenfonds plaats.

Er zijn door het pensioenfonds offertes bij verzekeraars opgevraagd. In deze offertes hebben de verzekeraars aangegeven hoeveel aan jaarlijkse toeslagen zij op basis van de financiële situatie van het pensioenfonds bovenop de huidige pensioenen kunnen garanderen. Dat betekent dat bij herverzekering niet alleen de bestaande pensioenen gegarandeerd zijn, maar ook het percentage van de inflatiemaatstaf dat jaarlijks wordt toegekend.

Het bestuur heeft geconstateerd dat aanbiedingen van de verzekeraars de goede kant op bewegen. De aanbiedingen van de verzekeraars staan echter niet vast. De aanbiedingen zijn afhankelijk van de financiële situatie van het pensioenfonds en van de veranderingen in markttrentes en inflatieverwachtingen alsmede van de totale markt van vraag- en aanbod bij de verzekeraars.

Het inkopen van de toekomstige toeslagen bij verzekeraars kan helaas niet op basis van de maatstaf voor toeslagverlening van het pensioenfonds, de (Nederlandse) prijsindex 'CPI alle huishoudens afgeleid'. Verzekeraars bieden alleen de mogelijkheid om toeslagen in te kopen op basis van de Europese inflatie (Europese HICP). Het pensioenfonds mag zelf de basis voor de toeslagverlening niet wijzigen, dit is aan de personeelsvertegenwoordiging en werkgever.

Vanaf oktober 1996 tot en met oktober 2023 bedroeg de stijging van de (Nederlandse) CPI alle huishoudens afgeleid 67,6%. De stijging van de Europese HICP bedroeg over dezelfde periode 67,3%; een verschil van 0,3% ten opzichte van de (Nederlandse) CPI alle huishoudens afgeleid. Er zijn momenten dat de Nederlandse CPI alle huishoudens afgeleid hoger lag dan de Europese HICP en andersom. Over langere termijn bekeken geeft dit echter een vergelijkbare uitkomst en het lijkt daarmee een aanvaardbaar alternatief. Een pensioen van € 12.000 per jaar in 1996 was bij volledige toeslagverlening op basis van de (Nederlandse) CPI alle huishoudens afgeleid tot 2023 gestegen tot € 20.109. Als over diezelfde periode de volledige Europese HICP was toegekend, dan was het pensioen tot 2023 gestegen tot € 20.071. Een verschil van slechts € 38.

Samenvattend is het bestuur tevreden met de mogelijkheden die herverzekering onze (gewezen) deelnemers en gepensioneerd kan bieden. Hoewel er nog niets is besloten, is het bestuur wel actief met het verder uitwerken van de optie tot herverzekering. Daarnaast heeft het bestuur/een bestuursdelegatie gesprekken gevoerd met de toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) over wat zij van het pensioenfonds verwachten ingeval van herverzekering.

Code Pensioenfonds

De Code Pensioenfonds is verdeeld over acht thema's en 65 normen.

Het bestuur heeft begin 2023 beoordeeld in hoeverre voldaan wordt aan alle 65 normen. In het kader van het principe van 'comply of explain', heeft het bestuur uitgelegd waarom niet voldaan wordt aan de normen 31, 33 en 34. De uitkomsten van die beoordeling zijn in het jaarverslag van 2022 opgenomen. De uitkomsten van de beoordeling per eind 2023, heeft begin 2024 plaatsgevonden en zijn in dit jaarverslag opgenomen.

De normen waar niet aan voldaan wordt hebben voornamelijk betrekking op diversiteit in het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Omdat het pensioenfonds een gesloten pensioenfonds is en het al kleine deelnemersbestand relatief snel krimpt, wordt het steeds moeilijker om voor vacante functies personen te vinden die bijdragen aan het voldoen aan de diversiteitsvereisten. Derhalve legt het pensioenfonds middels 'explain' uit waarom het pensioenfonds niet aan deze normen kan voldoen.

Sleutelfuncties (behandeling rapporten SF Risicobeheer, Actuarieel en Interne Audit)

Gedurende 2023 hebben de sleutelfuncties Actuarieel en Risicobeheer periodiek gerapporteerd. De rapportages bevatten bevindingen van optimaliserende aard, die door het bestuur zijn opgevolgd of voor opvolging geagendeerd zijn.

De sleutelfunctie Interne Audit heeft in 2023 twee audits uitgevoerd. Een audit had betrekking op de 'Vermogensbeheer', en de andere audit had betrekking op 'Kwaliteit Besluitvorming'.

Naar aanleiding van de audit Vermogensbeheer heeft het bestuur een item op de 'aandachtspuntenlijst' opgenomen en zal het bestuur conform wettelijke bepalingen vóór 1 juli 2028 een risicopreferentieonderzoek uitvoeren.

De audit met betrekking tot de 'Kwaliteit Besluitvorming' is in het vierde kwartaal van 2023 afgerond. De aanbevelingen hebben betrekking op het opstellen van een procesbeschrijving en een evenwichtigheidskader alsmede de evaluatie daarvan. In december 2023 is de procesbeschrijving in de ABTN opgenomen. In 2024 zal invulling worden gegeven aan de andere twee aanbevelingen.

Haalbaarheidstoets per 1 januari 2023

Op basis van het FTK dient het pensioenfonds een risicohouding vast te leggen, welke is opgesplitst in een korte termijn risicohouding en een lange termijn risicohouding. Het pensioenfonds heeft, voorafgaand aan de vaststelling van de risicohouding in 2015, daarover overleg gehad met de sociale partners (werkgevers, vakbond en ondernemingsraad) en het verantwoordingsorgaan van het pensioenfonds. De risicohouding voor de korte termijn is uitgedrukt in een maximum percentage voor het vereist eigen vermogen. De risicohouding voor de lange termijn is uitgedrukt in drie (onder-)grenzen voor het pensioenresultaat, zoals beschreven in de artikelen 30b en 30c Regeling Pensioenwet.

Het bestuur heeft destijds, in lijn met de uitkomsten van het overleg met de sociale partners en het verantwoordingsorgaan, de volgende elementen van de risicohouding vastgesteld:

1. De ondergrens bij het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau, waarbij wordt voldaan aan het vereist eigen vermogen, bedraagt 90%;
2. De ondergrens bij het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau, waarbij het startpunt de feitelijke financiële positie van het pensioenfonds is, bedraagt 95%;
3. De maximale afwijking van het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweerscenario, waarbij het startpunt de feitelijke financiële positie is, bedraagt 25%;
4. Voor de korte termijn risicohouding geldt een maximum voor het vereist eigen vermogen van 25%.

De voornoemde ondergrenzen en maxima zijn, vóór de definitieve vaststelling door het bestuur, met behulp van een aanvangshaalbaarheidstoets onderzocht. Vóór de definitieve vaststelling van de aanvangshaalbaarheidstoets is door het pensioenfonds gecontroleerd of voldaan werd aan de vereisten volgens artikel 30c, eerste lid van het Besluit financieel toetsingskader. Hierbij dient het verschil tussen de ondergrens en het verwacht pensioenresultaat vanuit de situatie van het vereist eigen vermogen in procentpunten hoger te zijn dan het verschil tussen de ondergrens en het verwacht pensioenresultaat vanuit de feitelijke financiële positie in procentpunten. Omdat hieraan voldaan werd (10% ten opzichte van 9%) heeft het bestuur genoemde ondergrenzen en de maxima voor de risicohouding vastgesteld.

Jaarlijks moet worden berekend of nog voldaan wordt aan de: 'Ondergrens verwacht pensioenresultaat, vanaf feitelijke financiële positie' en de 'Maximale afwijking in slechtweerscenario, vanaf feitelijke financiële positie'. Onderstaand worden de resultaten van de aanvangshaalbaarheidstoets en de hoogte van het vereist eigen vermogen in het kader van de korte termijn risicohouding per 1 januari 2015 en de jaarlijkse haalbaarheidstoets per 1 januari 2023 weergegeven. De percentages zijn afgerond op gehele procenten:

	Jaarlijkse Haalbaarheids- toets 2023	Uitkomst aanvangs- haalbaarheidstoets 2015	Gedefinieerde (onder)grenzen en maxima
	%	%	%
1. Ondergrens verwacht pensioenresultaat, vanaf VEV	nvt	100	90
2. Ondergrens verwacht pensioenresultaat, vanaf feitelijke positie	99	104	95
3. Maximale afwijking in slechtweerscenario, vanaf feitelijke positie	15	19	25
4. Maximum hoogte van het VEV (1 jaar)	16	10	25

Uit de tabel blijkt dat met de uitkomsten van zowel de aanvangshaalbaarheidstoets (2015) als van de jaarlijkse haalbaarheidstoets (2023) voldaan wordt aan de gedefinieerde (onder-)grenzen en maxima.

Beoordeling ISAE/SOC rapportages

In de vergadering van mei 2023 heeft het bestuur de ISAE/SOC-rapportages en de eventuele bridgeletters van de pensioenuitvoeringsorganisatie, de vermogensbeheerders en de custodian over boekjaar 2022 behandeld. Hierbij is specifiek gekeken naar de verklaringen en eventuele bevindingen van de onafhankelijke accountants. Er zijn naar aanleiding van deze rapportages geen vragen aan betrokkenen gesteld.

Evaluatie adviescommissies

In de reglementen van de twee adviescommissies zijn vragen voor de jaarlijks zelfevaluatie opgenomen.

Naast de zelfevaluatie van de commissies beoordeelt het bestuur jaarlijks of en in hoeverre elk van de commissies aan de taakopdracht in het betreffende reglement heeft voldaan. Het bestuur heeft per commissie stilgestaan bij de taakopdracht die in het betreffende reglement voor de commissie is opgenomen en heeft beoordeeld of de commissies daar invulling aan geven of niet.

Het bestuur heeft vastgesteld dat de adviescommissies hun taakopdracht in 2022 hebben vervuld.

Evaluatie Dion

Jaarlijks evalueert het bestuur de dienstverlening door Dion. In 2023 heeft het bestuur de dienstverlening van Dion geëvalueerd over 2022. De conclusie is dat het bestuur heel tevreden is over de dienstverlening van Dion over 2022.

Bezetting bestuur, VO en commissies

Gedurende 2023 is meerdere malen stilgestaan bij de bezetting van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de adviescommissies. Daarbij is gekeken naar het naderende einde van zittingstermijnen en de te ondernemen acties.

Beoordeling 'Proxy Voting and Engagement Principles' en het 'Stewardship' report.

In het kader van het lange termijn betrokkenheidsbeleid beoordeelt het bestuur jaarlijks of het zich kan vinden in de 'Proxy Voting and Engagement Principles' zoals vastgesteld door State Street Global Advisors (SSGA). Daarnaast beoordeelt het bestuur jaarlijks het 'Stewardship' rapport van SSGA. Beide beoordelingen zijn uitgevoerd. Het bestuur kan zich vinden in de uitkomsten van de 'Proxy Voting and Engagement Principles' en het 'Stewardship' rapport.

UNPRI check

Het bestuur beoordeelt jaarlijks of alle vermogensbeheerders waarvan het pensioenfonds gebruik maakt de UNPRI (nog steeds) onderschrijven. Ook dit jaar bleek dat alle vermogensbeheerders de UNPRI onderschrijven.

IT-beleid

Na het vaststellen van het nieuwe IT-beleid in 2021, heeft het bestuur in 2022 de IT-beleidskalender en IT-actiepuntenlijst vastgesteld. Conform beleid is in 2023 de status van de onderdelen op de IT-beleidskalender tweemaal door het bestuur behandeld.

Evaluatie vermogensbeheerders

Het bestuur evalueert de vermogensbeheerders elke twee jaar op basis van vooraf opgestelde criteria. In 2023 zijn twee van de vijf vermogensbeheerders geëvalueerd. Uit deze evaluaties zijn geen actiepunten naar voren gekomen.

UPO traject (Uniform Pensioen Overzicht)

Het bestuur heeft zich laten informeren over het verloop van het UPO traject. Het UPO proces is goed verlopen. De UPO's zijn tijdig verstuurd.

Flexibiliseringsfactoren 2024

Jaarlijks stelt het bestuur de flexibiliseringsfactoren, geldend vanaf 1 januari van het volgende jaar, vast. In de bestuursvergadering van oktober zijn de flexibiliseringsfactoren voor 2024 vastgesteld.

De rentewijziging is de belangrijkste oorzaak van de wijzigingen in de factoren. De nieuwe ervaringssterfte heeft een zeer beperkte invloed gehad op de nieuwe flexibiliseringsfactoren.

Zelfevaluatie bestuur

Het bestuur heeft conform het geschiktheidsbeleid de procedure voor de zelfevaluatie over 2023 vastgesteld. Er is besloten om bij de zelfevaluatie over 2023 gebruik van begeleiding van een externe partij te maken.

Reglement Verantwoordingsorgaan

Het Reglement Verantwoordingsorgaan is in 2023 twee maal aangepast. Begin 2023 is het reglement aangepast om de wijziging in de statuten van december 2021 te reflecteren. In december 2023 is het reglement nogmaals aangepast om de taken en adviesrechten zoals aangepast door de Wet toekomst pensioenen te reflecteren.

Beloningsbeleid

Het bestuur heeft in 2023 de redactie van het beloningsbeleid aangepast. Dit naar aanleiding van een aanbeveling van de Visitatiecommissie over boekjaar 2022 om het beloningsbeleid ten aanzien van de (on)acceptabele beloningsstructuren en -componenten verder te concretiseren. Het bestuur heeft ook de hoogte van de beloningen beoordeeld en besloten om de beloning van de leden van de adviescommissies te verhogen, aangezien deze al lange tijd niet was aangepast.

Eigenrisicobeoordeling (ERB)

Conform wetgeving dient het pensioenfonds elke 3 jaar een volledige Eigenrisicobeoordeling (ERB) uit te voeren. De vorige ERB was in 2020 uitgevoerd waardoor er in 2023 een nieuwe ERB uitgevoerd moest worden. Het bestuur heeft in verschillende fasen besluiten genomen over de ERB. Deze fasen hebben betrekking op de centrale vraagstelling, de SWOT analyse en de volledige ERB met conclusies.

Na vaststelling van de volledige ERB, heeft het bestuur conform de wettelijke vereisten een actualisatie van de ERB uitgevoerd. Dit in verband met de besluitvorming over een nieuw strategisch beleggingsbeleid.

Aanpassen strategische beleggingsbeleid en ALM studie

Het bestuur heeft medio 2023 besloten om een ALM studie uit te voeren. De uitkomsten van deze ALM studie hebben geresulteerd in aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid. De bandbreedte van de renteafdekking is verhoogd van 30% tot 50% naar 70% tot 90%. Daarnaast is de mogelijkheid tot het afdekken van inflatierisico in het beleid komen te vervallen. Het afdekken van inflatierisico is, volgens de uitkomsten van de ALM studie, weer relevant ingeval het bestuur voor herverzekering kiest en in de periode tot aan het werkelijk herverzekeren de inkoop wil borgen. Het beleid ten aanzien van de returnportefeuille is niet gewijzigd.

Derisking beleid

Om er voor te zorgen dat het pensioenfonds bij het eventuele besluit tot herverzekering (tot aan de werkelijke herverzekering) de inkoop kan borgen, heeft het bestuur een 'derisking beleid' opgesteld. Naar aanleiding van een door het pensioenfonds gevraagd overleg met DNB, is dit beleid op basis van de suggesties van DNB iets aangescherpt.

Interne Audit Charter

Conform beleid dient minimaal elke drie jaar het Interne Audit Charter te worden geactualiseerd. De vorige vaststelling heeft in 2020 plaatsgevonden, waardoor er in 2023 een actualisatie plaats moest vinden. Het bestuur heeft het geactualiseerde Interne Audit Charter, die zeer beperkt afwijkt van de vorige versie, vastgesteld.

Brief van DNB uit 2022 inzake Informatiebeveiliging

In 2021 heeft DNB voor het eerst een uitvraag gedaan met betrekking tot informatiebeveiliging (IB). DNB heeft begin 2022 gecommuniceerd dat niet alle beheersmaatregelen van die uitvraag voldoen aan het volwassenheidsniveau zoals opgenomen in de Good Practice Informatiebeveiliging. DNB heeft het pensioenfonds verzocht om de beheersmaatregelen uiterlijk 30 juni 2023 op niveau te brengen en een nieuwe self-assessment uit te voeren en deze, voorzien van nadere informatie, uiterlijk 31 juli aan DNB te verstrekken. Het bestuur heeft in 2022 al acties ondernomen om er voor te zorgen dat de beheersmaatregelen voldoen aan het volwassenheidsniveau zoals opgenomen in de Good Practice Informatiebeveiliging. In de uitvraag IB 2022 was er nog sprake van 1 beheersmaatregel die niet voldeed aan het vereiste volwassenheidsniveau. Bij de uitvraag IB 2023 (medio 2023 ingediend) voldeden alle beheersmaatregelen aan de vereiste volwassenheidsniveaus. Na een rappel van DNB, heeft het bestuur in het derde kwartaal van 2023 de nieuwe self-assessment voorzien van de gevraagde nadere informatie, aan DNB verstrekt. DNB heeft vervolgens laten weten dat het verbetertraject daarmee is afgerond.

Klachten en geschillen

Naar aanleiding van de Wet toekomst pensioenen is het Reglement Klachten en Geschillen en de klachten- en geschillen procedure in lijn daarmee aangepast, waarbij gebruik gemaakt is van de Gedragslijn van de Pensioenfederatie. Als gevolg van de wijzigingen wordt iedere uiting van ontevredenheid als een klacht geregistreerd. Gepoogd zal worden om eerst de klacht intern op te lossen. Indien dat niet naar tevredenheid lukt, wordt de klager doorverwezen naar de externe Geschilleninstantie Pensioenen ("GIP") waar het pensioenfonds per 1 januari 2024 bij is aangesloten. In bepaalde gevallen heeft de klager daarna alsnog de mogelijkheid om de klacht/het geschil aan de burgerlijke rechter voor te leggen.

Keuzebegeleiding

In de Wet toekomst pensioenen is opgenomen dat pensioenfondsden keuzebegeleiding moeten aanbieden. Deze verplichting is vanaf 1 juli 2023 van kracht geworden. Het pensioenfonds heeft hier op basis van een leidraad van de AFM invulling aan gegeven. Hierbij is gekozen voor uitbreiden van de communicatie bij pensioeningang.

Actualisatie Compliance documenten

Als gevolg van de Wet bescherming klokkenluiders, het van kracht worden van de Wet toekomst pensioenen en uitingen van DNB, heeft de pensioenfederatie een nieuw model gedragscode en een klokkenluidersregeling gepubliceerd. Dit viel samen met de driejaarlijkse actualisatie van deze documenten door het pensioenfonds. Mede op advies van de Compliance Officer heeft het pensioenfonds de gedragscode, de incidentenregeling en de klokkenluidersregeling geactualiseerd. Tevens heeft het bestuur een geheel nieuw Compliance Charter vastgesteld waarin, onder andere, de taken van de Compliance Officer staan beschreven.

Ongeclaimde pensioenen

Het pensioenfonds heeft een aantal ongeclaimde uitkeringen geadministreerd. De redenen waarom een betaling van pensioen niet plaatsvindt zijn verschillend. Zo kan het zijn dat rechthebbenden niet kunnen worden getraceerd (adres onbekend) of dat zij (nog) niet hebben gereageerd op diverse brieven van het pensioenfonds. Het pensioen voor deze personen wordt dan (nog) niet uitgekeerd.

Het aantal ongeclaimde pensioenen is sinds vorig jaar iets gestegen. De omvang van de niet gedane uitkeringen van de ongeclaimde pensioenen betreft voor het pensioenfonds geen materieel bedrag.

Het bestuur heeft als beleid om de waarde van het recht op de niet gedane uitkeringen en de toekomstige uitkeringen niet mee te nemen in de bepaling van de dekkingsgraad als het pensioen 5 jaar na de AOW datum van een persoon nog niet is ingegaan. Indien het een (bijzonder) partnerpensioen betreft, geldt het additionele criterium dat het (bijzonder) partnerpensioen minimaal 2 jaar geleden moet zijn ontstaan voordat dit recht 'vervalt' uit de berekening van de dekkingsgraad. Per ultimo 2023 betreft dit 4 dossiers. Als de rechthebbenden zich alsnog melden, zal het proces van pensioenuitkering met terugwerkende kracht worden opgestart.

Toeslagverlening 1 januari 2024

Sinds 1 januari 2015 is de pensioenregeling gebaseerd op de middelloonsystematiek. De pensioenopbouw wordt jaarlijks per 1 januari voor actieve deelnemers verhoogd met een reglementaire onvoorwaardelijke toeslag van 3%. Het betreft hier een verhoging van de pensioenrechten die vanaf 1 januari 2015 onder de werking van deze pensioenregeling worden opgebouwd.

Indien en zodra deze deelnemers bij de werkgever uit dienst treden, dan wel (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt worden, vervalt de reglementaire onvoorwaardelijke toeslag en is het voorwaardelijke toeslagbeleid van het pensioenfonds van toepassing zoals dat voor niet-actieve deelnemers geldt. Voor het deel dat een gedeeltelijk arbeidsongeschikte deelnemer nog wel werkt en pensioen opbouwt, geldt nog wel de reglementaire onvoorwaardelijke toeslag van 3%. De tot en met 31 december 2014 opgebouwde pensioenaanspraken van de actieve deelnemers vallen onder de werking van het voorwaardelijke toeslagbeleid van het pensioenfonds.

Voor de pensioenaanspraken van niet-actieve deelnemers en overige premievrije rechthebbenden geldt het voorwaardelijke toeslagbeleid van het pensioenfonds, dat gebaseerd is op de financiële situatie van het pensioenfonds per ultimo november van het jaar voorafgaand aan de datum van de eventuele toeslagverlening (per 1 januari van het daarop volgende jaar).

In 2022 heeft de Minister van Armoede, Participatie en Pensioenen per besluit vastgesteld dat pensioenfondsden waarbij de sociale partners de intentie hebben om bestaande pensioenrechten en pensioenaanspraken in te varen in het beoogde nieuwe pensioenstelsel, al bij een beleidsdekkingsgraad van 105% een toeslag mogen verlenen. Dit besluit is in 2023 verlengd. Aangezien de sociale partners aan het pensioenfonds geen blijk hebben gegeven van de intentie om bestaande pensioenrechten en pensioenaanspraken in te varen, is deze optie voor het pensioenfonds niet van toepassing.

Eind 2023 heeft het bestuur besloten om een voorwaardelijk toeslag toe te kennen van 0,00%. Er was namelijk sprake van

een negatieve reglementaire toeslagmaatstaf van 1,98%. Er is ook geen inhaalindexatie toegekend. Elders in dit jaarverslag wordt nadere toelichting gegeven op de besluitvorming bij deze toeslagverlening.

Franchise en maximum pensioengevend salaris

In december 2023 heeft het bestuur de franchise en het maximum pensioengevend salaris voor 2023 voorlopig vastgesteld op respectievelijk € 17.545,- (franchise) en € 137.800,- (maximum pensioengevend salaris). De reden dat de vaststelling voorlopig is, is gelegen in het feit dat de definitieve bedragen toen nog niet officieel door de overheid waren gepubliceerd. Inmiddels is dat wel het geval en zijn genoemde bedragen in lijn met de betreffende regelgeving.

Missie Visie Strategie

Het pensioenfonds dient, in het kader van de Code Pensioenfondsen, de effectiviteit van het beleid periodiek te toetsen en in het jaarverslag aan te geven of en in hoeverre de vastgestelde doelen zijn bereikt.

In de bestuursvergadering van december 2023 heeft het bestuur stilgestaan bij de missie, de visie en de strategie van het pensioenfonds.

Jaarlijks evalueert het bestuur of de doelstellingen van het fondsvolledig zijn behaald.

Zie hoofdstuk 2 (einde) voor een nadere toelichting op de beoordeling van deze doelstellingen.

Wijzing ABTN

Het bestuur heeft in 2023 drie versies van de ABTN vastgesteld. Een versie in juni waarin het derisking beleid is toegevoegd, een versie in oktober naar aanleiding van het nieuwe strategisch beleggingsbeleid en ten slotte een versie in december 2023 met de jaarlijkse update. Alle drie de versies zijn bij DNB ingediend.

Beleggingsplan 2024

In december 2023 is het beleggingsplan voor 2024 vastgesteld. Dit beleggingsplan heeft veel elementen in zich van het beleggingsplan 2023.

Overige zaken

Gedurende het jaar zijn er geen bijzonderheden gemeld door de functionaris gegevensbescherming of de compliance officer.

7 Pensioenparagraaf

Het pensioenfonds voerde gedurende het verslagjaar één pensioenregeling uit, waarbinnen door actieve deelnemers aanspraken worden opgebouwd; namelijk het 'Pensioenreglement 2018 versie 2020'. Er zijn ook nog andere reglementen die van toepassing zijn op bepaalde arbeidsongeschikten, gewezen deelnemers en gepensioneerden.

Sinds 1 januari 2010 biedt de werkgever nieuwe medewerkers een andere pensioenregeling aan, die niet door het pensioenfonds wordt uitgevoerd.

De pensioenovereenkomst houdt een uitkeringsovereenkomst in. De belangrijkste kenmerken zijn als volgt:

	Reglement 2018
Pensioensysteem	Middellood
Pensioenleeftijd	68
Pensioengevend salaris	12 maal basismaandsalaris plus evt. 13 ^{de} maand, vakantietoeslag
Toeslagverlening op aanspraken vanaf 1 januari 2015 zolang deelnemer actief is	3% onvoorwaardelijk over opgebouwde aanspraken vanaf 1 januari 2015
Toeslagverlening op premievrije aanspraken	Voorwaardelijk (CPI alle huishoudens afgeleid; periode oktober tot en met oktober)
Franchise ouderdomspensioen (per 1/1/23)	€ 16.322,-
Pensioengrondslag (per 1/1/23)	Salaris minus franchise met maximum salaris van € 128.810
Opbouwpercentage vast salaris	1,875%
Partnerpensioen	Tijdens dienstverband 70% van het te bereiken ouderdomspensioen
Wezenpensioen	Tijdens dienstverband 14% van het te bereiken ouderdomspensioen
Eigen bijdrage	Geen
Premievrije voortzetting bij arbeidsongeschiktheid	Dit hoeft niet te worden aangevraagd, maar wordt verleend op basis van de ontvangen gegevens van het UWV.

Het Pensioenreglement 2018 van het pensioenfonds is van toepassing op diegene die op 31 december 2017 deelnemer was in de zin van Pensioenreglement 2015 en op 1 januari 2018 een arbeidsovereenkomst met de werkgever had.

Wijzigingen in de reglementen

Er zijn in 2023 geen wijzigingen in de reglementen doorgevoerd.

Ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving

Wet toekomst pensioenen

De Wet toekomst pensioenen ("Wtp") is per 1 juli 2023 in werking getreden. Om pensioenregelingen daarop aan te sluiten geldt een overgangsfase van een aantal jaren. Uiterlijk 1 juli 2028 moeten alle pensioenregelingen in Nederland zijn aangepast, waarbij wordt gekozen voor een van de twee pensioenregelingen die vanaf dat moment voor actieve pensioenopbouw mogelijk zijn. In de overgangsfase zullen keuzes moeten worden gemaakt, niet alleen voor de nieuwe pensioenregeling, maar ook voor de bestaande pensioenaanspraken en pensioenrechten. In de wetgeving is als standaard opgenomen dat de bestaande pensioenaanspraken en pensioenrechten in de nieuwe pensioenregeling moeten worden ondergebracht. Er zijn echter enkele redenen om daarvan af te kunnen wijken.

Voorname keuzes dienen door de sociale partners te worden gemaakt. Het pensioenfonds heeft geen signaal ontvangen dat de sociale partners de intentie hebben om de bestaande pensioenaanspraken en pensioenrechten onder te brengen in de nieuwe pensioenregeling. Het heeft er alle schijn van dat de belangrijkste aanpassingen als gevolg van Wtp niet op het pensioenfonds van toepassing zullen zijn. Desondanks zal het pensioenfonds aan bepaalde uitvloeisels van de Wtp moeten voldoen. Aanpassing van de wijze waarop het pensioenfonds met klachten en geschillen dient om te gaan is hier een goed voorbeeld van. Het pensioenfonds houdt, ondersteunt door de juridische en actuariële adviescommissie, goed in de gaten waaraan het pensioenfonds op welk moment moet voldoen. Tevens zal het pensioenfonds de sociale partners, waar nodig, bijstaan met raad en daad.

Bedrag ineens

De wetgever heeft de implementatie en de uitvoering van de regeling van het bedrag ineens meerdere malen uitgesteld. Op 9 november 2023 heeft de minister van Armoede, Participatie en Pensioenen de Tweede Kamer het (volgende) uitstel van de inwerkingtreding aangekondigd. Uit de lange termijn agenda van de Tweede Kamer blijkt dat de plenaire behandeling van het wetsvoorstel herziening bedrag ineens voor begin 2024 is geagendeerd. Het keuzerecht bedrag ineens zal daarom niet eerder dan 1 januari 2025 in werking kunnen treden. Daarnaast laat de minister de mogelijkheid van verder uitstel nog open. Het pensioenfonds heeft voor zover mogelijk voorbereidingen getroffen en houdt de ontwikkelingen goed in de gaten ten einde de implementatie en uitvoering op tijd te kunnen bewerkstelligen.

Mutatieoverzicht deelnemers 2023

	Actieven en arbeids- ongeschikten	Gewezen deelnemers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Beginstand	38	991	1.255	2.284
Ontslag	-1	1	-	-
Ingang pensioen regulier	-5	-57	62	-
Overlijden	-	-2	-53	-55
Ingang pensioen overig	-	-	30	30
Andere oorzaken	-	1	-3	-2
Waardeoverdracht	-	-	-	-
Eindstand	32	934	1.291	2.257

8 Communicatie

In de communicatie met de deelnemers streeft het fonds ernaar om deelnemers zo volledig en duidelijk mogelijk te informeren over hun pensioensituatie nu en in de toekomst. Maatschappelijke ontwikkelingen en wettelijke vereisten hebben invloed op de vorm en inhoud van de pensioencommunicatie. Hierdoor is het communicatieproces al lang geen statisch proces meer en is het voortdurend aan verandering onderhevig. Het communicatiebeleid van het pensioenfonds is erop gericht om de communicatie af te stemmen op deze ontwikkelingen.

Het communicatiebeleid volgt de levenscyclus van deelnemers. Deze begint bij aanvang van het deelnemerschap en eindigt bij overlijden, bij afkoop kleine pensioenen of bij waardeoverdracht. Zowel tijdens als ná actieve deelname informeert het pensioenfonds de deelnemers over de voor hen relevante wijzigingen in de pensioenregeling en/of wijzigingen in de pensioensituatie. Het pensioenfonds communiceert proactief, actief, reactief en passief met haar deelnemers.

Proactieve communicatie

Het pensioenfonds communiceert proactief met de (gewezen) deelnemer, ex-partner of pensioengerechtigde indien het pensioenfonds via derden relevante informatie heeft ontvangen die invloed heeft op de pensioensituatie. Een voorbeeld hiervan is een melding van een echtscheiding die het pensioenfonds via de Basis Registratie Personen bereikt. Het pensioenfonds informeert de (gewezen) deelnemer, pensioengerechtigde en de ex-partner proactief over de consequenties bij echtscheiding en de mogelijk te ondernemen acties door beide betrokken partijen.

Actieve en reactieve communicatie

De actieve en reactieve communicatie is de meest voorkomende wijze waarop het pensioenfonds communiceert. Actieve communicatie is voornamelijk periodiek van aard en is erop gericht om (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en ex-partners te informeren en / of tot actie te bewegen. Voorbeelden hiervan zijn de nieuwsbrieven en het uniform pensioenoverzicht (UPO).

De reactieve communicatie van het pensioenfonds volgt op een gebeurtenis dan wel een melding of verzoek van een (gewezen) deelnemer, pensioengerechtigde of ex-partner. Degenen die een uitkering ontvangen, krijgen hun uitkeringsspecificatie bij aanvang van de uitkering en in januari van elk jaar met een toelichting en tevens bij een tussentijdse wijziging van de uitkering.

Passieve communicatie

De passieve communicatie vindt plaats via de website van het pensioenfonds. De website kan op ieder moment worden geraadpleegd en belanghebbenden kunnen direct informatie downloaden zonder daarvoor een verzoek in te dienen. Het pensioenfonds heeft alleen invloed en controle op de informatie die wordt aangeboden. Of de beschikbaar gestelde informatie betrokkenen bereikt / kan bereiken is daarbij niet bekend. Het pensioenfonds verwijst in de andere vormen van communicatie naar de website.

Standaard communicatie

Het pensioenfonds maakt voor de regelmatig voorkomende gebeurtenissen gebruik van communicatiesjablonen die, zowel in opzet (exclusief de iconen) als qua taalgebruik, in lijn zijn met het UPO. Het doel hiervan is om de duidelijkheid, helderheid, herkenbaarheid en de begrijpelijkheid van de communicatie te vergroten.

Het fonds verstrekt informatie ten minste bij de volgende gebeurtenissen:

- Jaarlijkse verzending van het UPO;
- Waardeoverdracht, zowel inkomend als uitgaand;
- Echtscheiding en einde partnerschap;
- Einde deelneming;
- Ingang pensioen;
- Verhuizen naar een andere lidstaat binnen de EU;
- Afkoop.

Maatwerk / niet standaard communicatie

Niet standaard communicatie heeft in de meeste gevallen betrekking op massaverzending. Het betreft hier de nieuwsbrieven en melding van eventuele wijzigingen in de fondsdocumenten en van ontwikkelingen in het kader van het toeslagenbeleid. Naast dat de communicatie binnen het pensioenbureau door meerdere mensen op juistheid en begrijpelijkheid wordt gecontroleerd, wordt de communicatie ook door het bestuur of een afvaardiging daarvan (communicatiecommissie) beoordeeld en geaccordeerd.

Bij maatwerk naar individuele deelnemers wordt de communicatie op juistheid en begrijpelijkheid gecontroleerd via het vier-ogen-principe. Indien de medewerkers van het pensioenbureau het nodig achten, wordt het bestuur dan wel de communicatiecommissie gevraagd om de maatwerk communicatie naar een individuele deelnemer te beoordelen en te accorderen.

Wet Pensioencommunicatie

Wettelijk is bepaald dat pensioenfondsen vanaf september 2019 via www.mijnpensioenoverzicht.nl scenariobedragen op basis van een uniforme rekenmethodiek bekend moeten maken. Dit geldt voor het UPO vanaf 2020. Het pensioenfonds communiceert de scenariobedragen via www.mijnpensioenoverzicht.nl en heeft deze bedragen vanaf 2020 in het UPO opgenomen.

Wet toekomst pensioenen

Het pensioenfonds zal via de projectmatige aanpak erop toezien dat de deelnemers transparant en tijdig worden geïnformeerd over de keuzes die de sociale partners maken, de evenwichtigheid daarvan en de impact die de gemaakte keuzes hebben op de pensioenen van de deelnemers. De informatie naar de deelnemers zal erop gericht zijn om de keuzes te kunnen begrijpen en te doorgronden alsmede inzicht te geven in de impact op de pensioenen. Het pensioenfonds heeft niet de ambitie om de deelnemers te informeren over alle aspecten van deze wet.

9 Actuariële paragraaf

Actuariële analyse

In onderstaand overzicht is de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten opgenomen.

(Bedragen in duizenden €)

	2023 €	2022 €
Premieresultaat		
Premiebijdragen werkgevers en koopsommen	1.609	1.896
Premiebijdragen werknemers	-	-
Pensioenopbouw in het jaar	-381	-1.007
Ottrekking voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitvoeringskosten	433	366
Pensioenuitvoeringskosten	-1.492	-1.354
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten	67.530	-80.762
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-14.779	2.736
Indexering en overige toeslagen	-	-59.251
Wijziging marktrente	-17.802	147.733
Overig resultaat		
Resultaat op waardeoverdrachten	-	-18
Omrekening overlevingsgrondslagen	-	-1.473
Overige baten	-	-
Wijziging herverzekeringsdeel technische voorzieningen	-	-
Overige lasten	-225	-697
Totaal saldo van baten en lasten	34.893	8.169

Beleid ten aanzien van toeslagverlening

Voor de actieve deelnemers geldt een reglementaire onvoorwaardelijke toeslag van 3% op alle pensioenaanspraken die vanaf 1 januari 2015 zijn opgebouwd. Deze toeslag wordt jaarlijks per 1 januari toegekend aan de deelnemers die op dat moment nog een dienstverband met de werkgever hebben. Deze onvoorwaardelijke toeslag wordt geheel door de werkgever betaald en maakt onderdeel uit van de premie.

De eventuele toeslag vanuit het fondsbeleid is voorwaardelijk en wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld. Hierbij maakt het bestuur gebruik van de volgende toeslagenstaffel, maar het bestuur kan hiervan afwijken. Een afwijkend besluit maakt niet dat de toeslagverlening onvoorwaardelijk wordt. De voorwaardelijke toeslag wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

Hoogte dekkingsgraad	Toeslag mechanisme
< 110 % beleidsdekkingsgraad	Geen toeslag volgens wettelijke bepalingen
Tussen 110% beleidsdekkingsgraad en de dekkingsgraad behorende bij de toekomstbestendig indexeren grens	Gedeeltelijke toeslagverlening volgens principe "Toekomstbestendig indexeren" volgens wettelijke bepalingen
De beleidsdekkingsgraad is gelijk aan de dekkingsgraad behorende bij de toekomstbestendig indexeren grens	Volledige toeslag volgens wettelijke bepalingen
De beleidsdekkingsgraad ligt boven de dekkingsgraad behorende bij de toekomstbestendig indexeren grens	Volledige toeslag plus inhaaltoeslag volgens wettelijke bepalingen

De toeslagenambitie is 100% van de maatstaf.

De premiebijdragen van werkgevers en werknemers over 2023 bedragen in totaal 117,8% van de loonsom (2022: 117,4%). De kostendeekkende, gedempte kostendeekkende en feitelijke pensioenpremies over 2023 en 2022 waren als volgt, conform artikel 130 van de Pensioenwet:

(Bedragen in duizenden €)

	2023	2022
	€	€
Kostendeekkende premie	1.499	2.101
Gedempte kostendeekkende premie	1.609	1.896
Feitelijke premie	1.609	1.896

Kostendeekkende premie

De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt bepaald:

(Bedragen in duizenden €)

	2023	2022
	€	€
Actuariële premie	381	1.007
Opslag kosten	1.059	988
Solvabiliteitsopslag	59	106
Totaal	1.499	2.101

	2023	2022
	%	%
Interne rentevoet volgens DNB yieldcurve (enkelvoudig) primo jaar	2,4	0,6

De personeelskosten maken onderdeel uit van de uitvoeringskosten die, na verrekening van de excassovrijval, als 'opslag kosten' in de premie zijn verwerkt.

Sinds 1 januari 2015 is er sprake van een middellood pensioenregeling met een reglementaire onvoorwaardelijke toeslag van 3% over de pensioenaanspraken die onder werking van pensioenreglement 2015 en 2018 zijn opgebouwd. Deze toeslag wordt jaarlijks per 1 januari toegekend aan de deelnemers die op dat moment nog een dienstverband met de werkgever hebben. De reglementaire onvoorwaardelijke toeslag is niet van toepassing op de pensioenaanspraken die vóór 1 januari 2015 zijn opgebouwd.

Gedempte kostendeekkende premie

De samenstelling van de gedempte kostendeekkende premie is als volgt bepaald:

(Bedragen in duizenden €)

	2023	2022
	€	€
Actuariële premie	476	821
Opslag kosten	1.059	988
Solvabiliteitsopslag	74	87
Totaal	1.609	1.896

	2023	2022
	%	%
10-jaars gemiddelde van de DNB RTS primo jaar	1,6	1,6

Het verschil tussen de kostendeekkende premie en gedempte kostendeekkende premie is de toegepaste rekenrente. In de kostendeekkende premie wordt de door DNB gepubliceerde yieldcurve als basis genomen. Bij de gedempte kostendeekkende premie wordt gebruik gemaakt van het 10-jaars gemiddelde van de DNB RTS.

Feitelijke premie

De feitelijke premie over 2023 is als volgt berekend en is gelijk aan de gedempte kostendeekkende premie:

- Werkelijke kosten één jaar pensioenopbouw (coming service);
- Werkelijke kosten reglementaire onvoorwaardelijke toeslagverlening van 3%;
- Solvabiliteitsopslag van 15,5%;
- Proportionele verrekening administratie- en uitvoeringskosten met de excassovrijval;
- Discontering tegen 1,6% (10-jaars voortschrijdend gemiddelde van de DNB RTS);
- Prognosetafel AG2022, startjaar 2023 met sterftecorrectiefactoren voor mannen ten opzichte van de Nederlandse bevolking met het Mercer ES2023 op basis van inkomensklasse "Midden" en voor vrouwen een correctie ten opzichte van de Nederlandse bevolking met het Mercer ES2023 op basis van inkomensklasse "Hoog" voor hoofdverzekerden. Voor de medeverzekerden geldt het omgekeerde ("Midden" voor vrouwen en "Hoog" voor mannen).

Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

Onder het FTK is het 'vereist eigen vermogen' gedefinieerd als het vermogen dat hoort bij de zogeheten evenwichtssituatie van het pensioenfonds. In die evenwichtssituatie is het eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan nodig om te kunnen voldoen aan de onvoorwaardelijk toegezegde pensioenverplichtingen. Met andere woorden, de kans dat het pensioenfonds zich één jaar later in een situatie van onderdekking bevindt, is kleiner dan of gelijk aan 2,5%.

De toezichthouder, DNB, heeft een gestandaardiseerde methode vastgesteld om te toetsen of er voldoende eigen vermogen aanwezig is; de standaardtoets. Deze meet voor een aantal risicofactoren het mogelijke (negatieve) effect (in euro's) op het eigen vermogen. Omdat de resultaten van de standaardtoets afhankelijk zijn van marktomstandigheden en het risicoprofiel van de aanwezige beleggingen, fluctueert het 'vereist eigen vermogen' in de loop van de tijd.

De dekkingssgraad behorende bij vereiste solvabiliteit op basis van deze toets bedraagt ultimo 2023 111,9%. De beleidsdekkingssgraad bedraagt 132,2%. Dit betekent dat het pensioenfonds ultimo 2023 voldoet aan de solvabiliteitstoets.

Met de invoering van de Pensioenwet per 1 januari 2007 zijn de StAr-principes voor goed pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance, 'PFG') opgenomen in een wettelijk kader. Per 1 januari 2014 zijn deze principes vervangen door de Code Pensioenfonds, welke door de pensioensector zelf is opgesteld en welke in het Besluit uitvoering Pensioenwet en het Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds de wettelijke verankering vindt. In 2018 is een nieuwe Code Pensioenfonds van kracht geworden. Per 1 januari 2024 wordt een nieuwe Code Pensioenfonds van kracht.

Het beleid van het pensioenfonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. De verantwoordelijkheid hiervoor is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt in ieder geval het volgende in:

- Het beheersen van bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico's;
- Integriteit;
- De soliditeit van het pensioenfonds, waaronder wordt verstaan: het beheersen van financiële risico's en het beheersen van andere risico's die de soliditeit van het pensioenfonds kunnen aantasten; en
- Het beheersen van de financiële positie over de lange termijn door periodiek een haalbaarheidstoets uit te voeren.

Het pensioenfonds heeft op de volgende wijze invulling gegeven aan medezeggenschap binnen het pensioenfonds:

- Intern toezicht middels een visitatiecommissie;
- Instelling van een verantwoordingsorgaan.

Intern toezicht

De visitatiecommissie beoordeelt en geeft advies ten aanzien van hoe het bestuursbeleid is uitgevoerd en hoe de processen en procedures zijn ingericht en verricht. De visitatiecommissie is belast met de beantwoording van de vragen zoals: 'Hoe zijn de besluiten tot stand gekomen?', 'Hoe is invulling gegeven aan de besluiten?' en 'Hoe is het vastgestelde beleid in de processen en procedures geïncorporeerd?'. Controle op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenbehartiging spelen een belangrijke rol bij de beantwoording van deze vragen.

De visitatiecommissie legt verantwoording af in een bijeenkomst met een delegatie uit het bestuur en het verantwoordingsorgaan en door middel van een visitatierapport. Daarin geeft de visitatiecommissie een oordeel over het functioneren van het (bestuur van het) pensioenfonds. Tevens bevat het visitatierapport aanbevelingen ter bevordering van de naleving van wet- en regelgeving, adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenbehartiging. De visitatiecommissie oordeelt nadrukkelijk niet over de genomen besluiten, het (inhoudelijk) gevoerde beleid en het toekomstig beleid. In het visitatierapport neemt de visitatiecommissie een samenvatting op, welke als bijlage bij het bestuursverslag wordt opgenomen. De reactie van het bestuur op die samenvatting wordt ook in de aparte bijlage bij het bestuursverslag weergegeven.

Verantwoordingsorgaan

De taken en verantwoordelijkheden van het verantwoordingsorgaan zijn bij de oprichting vastgesteld. Deze zijn vastgelegd in het reglement 'Verantwoordingsorgaan Stichting Pensioenfonds British American Tobacco'. Dit reglement is in 2023 geactualiseerd. Onderstaande bevoegdheden zijn sinds 1 juli 2023 van kracht.

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het bestuursverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht, over het door het bestuur gevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst waaronder de keuzes die van invloed zijn op de uitvoeringskosten. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, bekend gemaakt en in het bestuursverslag opgenomen. Het oordeel omvat in ieder geval een oordeel over de gemaakte uitvoeringskosten.

Het verantwoordingsorgaan adviseert het bestuur, gevraagd of uit eigen beweging, over:

- Het beleid inzake beloningen;
- De vorm en inrichting van het intern toezicht;
- De profielschets voor leden van de raad van toezicht (niet van toepassing);
- Het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- Het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- Gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
- Liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds;
- Het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst of het vaststellen, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsreglement; en;
- Het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm, bedoeld in artikel 18 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

De samenvatting van het verantwoordingsorgaan en de oordeelsvorming van de visitatiecommissie plus de reacties van het bestuur hierop, zijn opgenomen in aparte bijlagen bij het bestuursverslag.

Boetes en dwangsommen

Het afgelopen jaar zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Code Pensioenfondsen

In dit jaarverslag legt het bestuur verantwoording af over de naleving van de Code Pensioenfondsen. Hierbij wordt, voor zover een norm van toepassing is, gebruik gemaakt van het 'pas toe of leg uit' principe. De Code Pensioenfondsen 2018 bestaat uit 65 normen. Onderstaande weergave is gebaseerd op de beoordeling over 2023 die begin 2024 heeft plaatsgevonden.

De volgende normen zijn niet van toepassing op het pensioenfonds, omdat deze betrekking hebben op een Belanghebbendenorgaan (BO) of een Raad van Toezicht en het pensioenfonds geen van deze organen heeft ingesteld: 29, 49, 51, 52, 53 en 54.

Onderstaand wordt gemotiveerd weergegeven ten aanzien van welke normen het pensioenfonds afwijkt. Aan de andere normen wordt voldaan.

Norm Nr.	Norm Beschrijving	Toelichting Pensioenfonds
31	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Deze norm is door het pensioenfonds moeilijk na te leven. Geschiktheid staat op de eerste plaats. Bij het werven van kandidaten wordt een diversiteitsdoelstelling meegezonden. Indien er sprake is van twee gelijkwaardige kandidaten, dan zal de diversiteitsdoelstelling de doorslag geven in de keuze.
33	In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Deze norm is door het pensioenfonds moeilijk na te leven. Geschiktheid staat op de eerste plaats. Bij het werven van kandidaten wordt een diversiteitsdoelstelling meegezonden. Indien er sprake is van twee gelijkwaardige kandidaten, dan zal de diversiteitsdoelstelling de doorslag geven in de keuze.
34	De zittingsduur van een lid van het bestuur, het VO, het BO en raad van toezicht is maximaal vier jaar. Een bestuurslid en een lid van het BO kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de raad van toezicht maximaal één keer. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.	Aan deze norm wordt sinds eind 2021 niet meer voldaan, omdat toen in de statuten is opgenomen dat van het maximum aantal van tweemaal herbenoembaar zijn van bestuursleden en VO-leden kan worden afgeweken indien bijzondere omstandigheden binnen het fonds, mede gelet op het belang van de deelnemers en overige belanghebbenden, dit noodzakelijk maken.

Vanuit de monitoringscommissie Code Pensioenfondsen en de Commissie Pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie is aangegeven dat ten aanzien van de normen 5, 31, 33, 47, 58, 62, 64 en 65 altijd gerapporteerd dient te worden in het jaarverslag. Onderstaand wordt aan dit verzoek voldaan.

Norm Nr.	Beschrijving Rapportagenorm	Voldoet het fonds aan de norm?	Toelichting Pensioenfonds
5	Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Jaarlijks wordt in het jaarverslag verantwoording over het gevoerde beleid afgelegd. De risico's op korte en lange termijn alsmede de normen/maxima worden bij de haalbaarheidstoets beschreven in het jaarverslag.

31	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Nee	Zie 'Explain' in voorgaande tabel. De stand van zaken rond diversiteit wordt in onderstaande paragraaf 'Diversiteit' nader toegelicht.
33	In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Nee	Zie 'Explain' in voorgaande tabel. De stand van zaken rond diversiteit wordt in onderstaande paragraaf 'Diversiteit' nader toegelicht.
47	Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	Het intern toezicht (visitatiecommissie) geeft in de 'Samenvatting van Rapport Bevindingen Visitatiecommissie Stichting Pensioenfonds British American Tobacco 2023' (bijlage volgend op het bestuursverslag) weer, hoe zij de Code Pensioenfonds en de uitoefening van hun taak hebben betrokken.
58	Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	De missie, visie en strategie zijn opgenomen in hoofdstuk 2 van het bestuursverslag.
62	Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	De overwegingen omtrent verantwoord beleggen zijn publiekelijk beschikbaar via de website, in het jaarverslag en in de verklaring inzake beleggingsbeginselen.
64	Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In het jaarverslag wordt hierover gerapporteerd. Het oordeel van de Compliance Officer wordt in onderstaande paragraaf 'Compliance' nader toegelicht.
65	Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	De procedure is in 2021 geüpdatet en is als apart kopje op de homepage van de website van het pensioenfonds zichtbaar. In de procedure wordt verwezen naar de ombudsman(vrouw). Tevens wordt dit in onderstaande paragraaf 'Klachten en geschillen' nader toegelicht.

Diversiteit

Op grond van de Pensioenwet dient in het jaarverslag gerapporteerd te worden over de beoordeling in hoeverre diversiteitsdoelstellingen (in relatie tot normen 31 en 33 van de Code Pensioenfonds 2018) zijn gehaald.

Het bestuur van het pensioenfonds acht een naar leeftijd en geslacht gediversifieerde samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan wenselijk, waarbij de diversificatie zoveel mogelijk een afspiegeling van het deelnemersbestand reflecteert. In dat licht heeft het bestuur geruime tijd geleden gekozen voor een vertegenwoordiging van gepensioneerden in het bestuur. Tevens hebben de afgelopen jaren zowel jongeren als een vrouw zitting genomen in het bestuur van het pensioenfonds.

Ultimo 2023 is de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan naar geslacht en leeftijd als volgt:

Bestuur:

Naam	Geleding	Geslacht	Leeftijd
Dhr. Mr. J. van Dulst	Onafhankelijk	Man	67
Dhr. Drs. R.J. Sommeling	Werkgever	Man	56
Dhr. R.H. Pennings	Werkgever	Man	56
Mw. Mr. J.E.P. Bollen	Werknemers	Vrouw	61
Dhr. Mr. W.C.M. Bénard	Pensioengerechtigden	Man	73
Dhr. Drs. J.R. Schepen EPP	Onafhankelijk	Man	59

De gemiddelde leeftijd van het bestuur is 62 jaar, met een spreiding tussen 56 jaar en 73 jaar. De samenstelling naar geslacht is binnen het bestuur 16,7% vrouw en 83,3% man.

Verantwoordingsorgaan:

Naam	Geleding	Geslacht	Leeftijd
Dhr. R. Lina	Werkgever	Man	52
Dhr. M. Wiechers	Werknemers	Man	55
Dhr. T.F. Zwollo	Pensioengerechtigden	Man	74
Dhr. Ing. S. van Laar	Pensioengerechtigden	Man	73

De gemiddelde leeftijd van het verantwoordingsorgaan is 64 jaar, met een spreiding tussen 52 jaar en 74 jaar. De samenstelling naar geslacht is binnen het verantwoordingsorgaan 0% vrouw en 100% man.

Het deelnemersbestand van het pensioenfonds kent de volgende samenstelling:

Geleding	% man	% vrouw	Gem. Leeftijd
Actieven en arbeidsongeschikten	50%	50%	57
Gewezen deelnemers	69%	31%	55
Pensioengerechtigden	58%	42%	74
Alle geledingen	59%	41%	66

Uit bovenstaande tabellen is af te lezen dat de samenstelling naar leeftijd van het bestuur redelijk in lijn ligt met de samenstelling van het deelnemersbestand. Het bestuur is gemiddeld 4 jaar jonger dan de gemiddelde leeftijd van alle geledingen. De samenstelling naar geslacht van zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan ligt niet in lijn met de samenstelling van het deelnemersbestand. Om dit meer met elkaar in lijn te brengen is het wenselijk om twee vrouwelijke leden deel van het bestuur uit te laten maken en één vrouw in het verantwoordingsorgaan op te nemen. Concrete doelen zijn hierbij in het kader van de deskundigheidseisen, de gesloten regeling en het afnemend aantal actieven niet geformuleerd. Bij het werven van kandidaten wordt een diversiteitsdoelstelling meegezonden. Indien er sprake is van twee gelijkwaardige kandidaten, dan zal de diversiteitsdoelstelling de doorslag geven in de keuze.

Compliance

Het bestuur van het pensioenfonds heeft voor boekjaar 2023 Trivu benoemd als externe compliance officer. De voornaamste taken van de compliance officer omvatten:

- Onafhankelijk toezicht op de naleving van de gedragscode; en
- Onafhankelijk toezicht op de naleving van wettelijke regelingen m.b.t. het effecten typisch gedragstoezicht.
- Fungeren als meldpunt voor overtredingen, misstanden en incidenten;
- Beoordelen van de integriteitsrisico's zoals opgenomen in de risicorapportage (jaar) op inhoud en volledigheid en ten aanzien van 7 SIRA aandachtspunten van DNB. Dit is het kader van SIRA vereisten;
- Afstemmen en uitsenden van jaarlijkse compliance letter aan de belangrijkste uitbestedingspartijen, alsmede het beoordelen van en rapporten over de ontvangen reacties;
- Beoordelen van de antwoorden in de vragenlijst SBA NFR Integriteit van DNB, en
- (Voorstellen tot) Actualisatie compliance documenten.

Deze taken leiden tot het toetsen van de naleving van wettelijke regelingen met betrekking tot onder andere koersgevoelige informatie en privé-effectentransacties door aan de pensioenfonds gelieerde personen die door het bestuur zijn aangemerkt als 'betrokkenen' of 'insiders'. Het rapport van de compliance officer over 2023 meldt geen overtredingen inzake naleving

van de gedragscode en andere wettelijke bepalingen.

Deskundigheidsbevordering

In 2023 hebben de bestuursleden drie permanente educatiedagen bijgewoond en hebben bestuursleden door het jaar heen diverse seminars en congressen (digitaal) bijgewoond.

In 2023 heeft er geen externe toetsing van de deskundigheid plaatsgevonden.

In februari 2024 heeft het bestuur de zelfevaluatie over 2023 gehouden. Onderstaand wordt de samenvatting van deze zelfevaluatie gegeven.

Samenvatting van de uitkomsten van de zelfevaluatie van het bestuur

Door de bestuursleden is eerst digitaal een vragenlijst ingevuld met vragen die o.a. gaan over strategische onderwerpen, relatie met en rol van stakeholders, geschiktheid en geschiktheidsmatrix, diversiteit en evenwichtige belangenbehartiging. Daarna is op 13 februari 2024 het functioneren van de voorzitter, evenals van de overige individuele bestuursleden, in wisselende samenstelling geëvalueerd. De diverse antwoorden en uitkomsten geven het navolgende beeld.

De individuele bestuursleden zijn van mening dat ze beschikken over de noodzakelijke competenties en afdoende betrokken zijn voor de betreffende functie en hun respectieve aandachtsgebieden. Het bestuur als geheel heeft de juiste competenties en deskundigheid om het pensioenfonds adequaat te leiden. Ook blijkt dat de deskundigheid actueel en op peil wordt gehouden door het (digitaal) bijwonen van seminars en het volgen van e-learnings. Het bijwonen van de drie Permanente Educatiedagen van het fonds, het lezen van vakliteratuur en de diverse deskundigen die in de bestuursvergaderingen spreken, dragen daartoe zeker bij.

Alle bestuursleden zijn van mening dat strategische onderwerpen met afdoende aandacht en diepgang zijn besproken. Met name de forse verhoging van de afdekking van het renterisico en het opgestelde deriskingbeleid zijn het resultaat van een zorgvuldig doorlopen onderzoeks- en afwegingsproces.

Bovenal heeft de toekomst van het fonds gedurende 2023 regelmatig op de bestuursagenda gestaan en ook tijdens Permanente Educatiedagen. Dit gelet op de status als gesloten fonds en de noodzakelijke tijdige en adequate voorbereiding op de gevolgen van te maken keuzes door sociale partners als uitvloeisel van het Wet toekomst pensioenen.

Mede gelet op de mogelijke houding van de sponsor m.b.t. de liggende aanspraken en rechten, is het fonds gericht en gedetailleerd bezig geweest te verkennen welke optie het meest recht doet aan de ambitie van het fonds op termijn voor haar (gewezen) deelnemers. In 2023 is duidelijk geworden dat een eventuele herverzekering van liggende pensioenaanspraken en rechten een reële optie is en is aan diverse verzekeraars gevraagd offertes uit te brengen. Dit proces loopt nog, waarbij o.a. ook aandacht is voor de condities die door verzekeraars worden gesteld aan diverse elementen van de pensioenregeling, de positie van de werkgever daarbij en de eisen die DNB stelt.

In het diversiteitsbeleid van het fonds komt de door het bestuur onderschreven, toegevoegde waarde tot uiting om het bestuur en overige fondsorganen qua leeftijd en geslacht zo veel als mogelijk divers samen te (gaan) stellen, c.q. beleid daarop te voeren. Gezien de zeer beperkte groep actieven en de status als gesloten fonds, valt ondanks dit beleid geen grote diversiteitsverandering meer te verwachten. Het fonds zal bovendien geschiktheid laten prevaleren boven diversiteit, indien er sprake zal zijn van ongelijkwaardigheid qua geschiktheid van kandidaten voor een vacature.

De cultuur van het bestuur kan geschetst worden als een rationeel denkend en handelend team, waarin iedereen tot zijn recht komt met afdoende ruimte voor eigen denkbeelden en analyses. Kernwoorden daarbij zijn wederzijds vertrouwen, transparantie, teamspirit, afdoende ruimte tot tegenspraak en het dienen van het algemeen belang. Er wordt efficiënt vergaderd, waarbij business as usual zaken minder aandacht en tijd krijgen ten gunste van strategische onderwerpen. Mede door een goed functionerend pensioenbureau wordt het bestuur gefaciliteerd de relevante onderwerpen te agenderen, die op de juiste manier voor te bereiden, daarover te besluiten en uit te (laten) voeren.

De onderlinge samenwerking tussen bestuur, pensioenbureau en het verantwoordingsorgaan wordt als betrokken, constructief en positief ervaren, met respectering van ieders specifieke rol binnen de governance van het fonds.

Klachten en geschillen

In 2023 heeft de klachten- en geschillencommissie het bestuur bij één casus bijgestaan met advies. Het betrof een klacht die reeds eerder door het pensioenfonds was behandeld, maar nu via de ombudsman pensioenen aan het fonds is voorgelegd. Het betreft een casus vallend in de rubriek "overig". Het bestuur heeft haar mening met betrekking tot deze casus, na het kennis nemen van de argumenten van de ombudsman, niet gewijzigd.

Het bestuur heeft naar aanleiding van het afhandelen van deze casus geen aanpassingen doorgevoerd in de klachtenprocedure.

Amstelveen, 18 juni 2024

Stichting Pensioenfonds British American Tobacco

Het bestuur,

J. van Dulst
Voorzitter

J.E.P. Bollen
Plaatsvervangend Voorzitter

R.H. Pennings
Secretaris

W.C.M. Bénard
Plaatsvervangend Secretaris

R.J. Sommeling
Bestuurslid

J.R. Schepen
Bestuurslid

Bevindingen van het Verantwoordingsorgaan (“VO”) over het verslagjaar 2023

Het VO heeft, in het kader van de taakuitoefening, kennisgenomen van het concept-bestuursverslag met de jaarrekening over 2023, het rapport van de visitatiecommissie (“VC”) alsmede het concept-actuarieel rapport en de bijlagen van de adviserend actuaaris.

Het VO is het gehele jaar bij bestuursaangelegenheden betrokken geweest. Enerzijds door actieve participatie in vier bestuursvergaderingen en anderzijds door tijdige ontvangst van alle relevante documenten en de mogelijkheid om (daarover) vragen te stellen. Daarnaast heeft het VO gezamenlijk met het bestuur en het pensioenbureau deelgenomen aan twee permanente educatiedagen en heeft het VO regelmatig contact gehad met het pensioenbureau over diverse onderwerpen. Een afvaardiging van het VO is bij het visitatieproces betrokken geweest en heeft overleg gehad met de VC. Er heeft geen separaat overleg met de onafhankelijk accountant of actuaaris plaatsgevonden.

Aan het VO is gevraagd om onderwerpen voor de permanente educatiesessies aan te dragen. Ook heeft het VO een uitnodiging van de Pensioenfederatie ontvangen voor het bijwonen van “Bijeenkomsten voor VO-leden” met betrekking tot rol van het VO bij de Wet toekomst pensioenen (Wtp) (2 webinars en 1 bijeenkomst). De webinars en de rondetafelbijeenkomst van de monitoringscommissie Code Pensioenfondsen zijn door een afvaardiging van het VO bijgewoond of op een later moment teruggekeken.

Het VO is, conform het Reglement Verantwoordingsorgaan, bevoegd om een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het bestuursverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht over het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst waaronder de keuzes die van invloed zijn op de uitvoeringskosten. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, bekend gemaakt en in het bestuursverslag opgenomen. Het oordeel omvat in ieder geval een oordeel over de gemaakte uitvoeringskosten. De bevoegdheid is in 2023 aangepast naar aanleiding van de Wet toekomst pensioenen.

Handelen in algemene zin

Het VO heeft geconstateerd dat:

- het bestuur heeft gehandeld in lijn met vigerende wet- en regelgeving en de statuten van het pensioenfonds;
- het bestuur daarbij, waar nodig, afdoende heeft stilgestaan bij de belangen van de verschillende belanghebbenden en deze op adequate en evenwichtige wijze in de besluitvorming heeft meegewogen;
- het bestuur de missie, visie en strategie van het pensioenfonds op actualiteit heeft beoordeeld en geoordeeld heeft dat de meeste doelstellingen afdoende zijn behaald. De doelstelling met betrekking tot het correct en op tijd uitvoeren van de uitkeringsadministratie en de rechtenadministratie is niet volledig behaald.

Het door het bestuur uitgevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar

Het bestuur heeft de beleidsuitgangspunten en doelstellingen in december 2023 in aanwezigheid van het VO beoordeeld. Naar de mening van het VO geeft het bestuur in de evaluatie van de beleidsuitgangspunten en doelstellingen van het pensioenfonds de uitkomsten op juiste wijze weer, waarbij niet alle doelstellingen volledig zijn behaald.

Beleidskeuzes die op de toekomst betrekking hebben

Het VO heeft geconstateerd dat het bestuur toekomstgericht is en zich daarin laat bijstaan door het pensioenbureau, de adviescommissies en externe adviseurs.

In het kader van “regeren is vooruitzien” laat het bestuur zich tijdig informeren over ontwikkelingen op de diverse aandachtsgebieden op het terrein van pensioenen. Naar het oordeel van het VO heeft het bestuur ruime aandacht voor toekomstige ontwikkelingen en laat het bestuur zich situaties niet zomaar overkomen, door daar vooraf al een doordachte aanpak of reactie voor te hebben geconcipieerd.

Adviesrecht VO en vrijwillig verzoek om advies

In het Reglement Verantwoordingsorgaan zijn de adviesrechten van het VO opgenomen, welke in lijn zijn met de adviesrechten zoals opgenomen in de Pensioenwet. In 2023 is het Reglement Verantwoordingsorgaan aangepast naar aanleiding van de Wet toekomst pensioenen. Het bestuur heeft, conform de wettelijke vereisten, advies gevraagd ten aanzien van:

- Beloningsbeleid;
- Het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure.

Het VO heeft de aanpassingen in het beloningsbeleid en de klachten- en geschillenprocedure beoordeeld en daarover een positief advies gegeven.

Daarnaast heeft het bestuur, conform de bepaling in het Reglement Verantwoordingsorgaan, de aanpassingen in dit reglement voorgelegd aan het Verantwoordingsorgaan. Het reglement is tweemaal aangepast. In beide gevallen heeft het VO suggesties aangedragen voor additionele (tekstuele) aanpassingen, welke door het bestuur zijn overgenomen.

Verder heeft het bestuur feedback gevraagd over de concept-nieuwsbrief van december 2023. Ook hiervoor heeft het VO enkele aanpassingen voorgesteld, die in de uiteindelijke nieuwsbrief zijn verwerkt.

Aanpassing strategisch beleggingsbeleid

Het VO heeft de vergaderingen en sessie inzake de ALM studie (input tot output) en de bespreking van de op de ALM studie gebaseerde aanpassingen in het strategisch beleggingsbeleid bijgewoond. Het VO is van mening dat dit proces, zowel procesmatig als inhoudelijk, juist is doorlopen.

Onderzoek herverzekering

Het VO is vanaf het voorstel tot het starten van het onderzoek herverzekering door het bestuur betrokken bij het onderzoek. Het VO heeft volledige toegang tot de stukken met betrekking tot (de voortgang van) het onderzoek. Daarnaast heeft het VO meerdere vergaderingen bijgewoond waarin het bestuur door de externe adviseur werd bijgepraat over de stand van zaken. Het VO is in het gehele traject in de gelegenheid gesteld en gechallenged om vragen te stellen en opmerkingen te maken.

Uitvoeringskosten

Het VO heeft kennis genomen van de hoogte van de uitvoeringskosten en de kosten per deelnemer, alsmede de uitleg van het bestuur over het relatief hoge kostenniveau per deelnemer. De trend in de kostenontwikkeling is gestaag. Echter, als gevolg van het doorberekenen van een deel van de kosten als een opslag op de door de werkgever te betalen premie, ondervindt de deelnemer hier geen nadelige gevolgen van. Het VO constateert dat deze situatie niet anders is dan afgelopen jaren en oordeelt dat zolang de werkgever de kosten draagt, de uitvoeringskosten geen nadelig effect hebben op de deelnemers.

Eindoordeel

Het bovenstaande leidt ertoe dat het VO positief oordeelt ten aanzien van het door het bestuur gevoerde beleid in 2023.

Zelfevaluatie

Begin 2024 heeft het VO de jaarlijkse zelfevaluatie gehouden. Op basis van de ingevulde vragenlijsten van de 4 leden is er tevens een gezamenlijke uitkomst opgesteld. In het algemeen is het VO tevreden over haar functioneren. Dit geldt ook voor de competenties 'samenwerken', 'onafhankelijkheid' en 'integriteit'. Het besluitvormingsproces is goed en effectief verlopen. Kennis en geschiktheid zijn in voldoende mate aanwezig. De gewenste diversiteit is niet aanwezig en dit zal ook in de toekomst wel het geval blijven.

Ontwikkelingen binnen het VO

In 2023 hebben zich binnen het VO geen bijzondere ontwikkelingen voorgedaan. Geen onderbezetting en geen mutaties of andere invloeden die een optimale werking van het VO negatief zouden kunnen beïnvloeden.

Al met al kunnen we concluderen dat 2023 wederom een goed en vooral interessant jaar is geweest. Een jaar waarin het onderzoek herverzekering hoog op de agenda stond en waar dan ook belangrijke stappen voorwaarts zijn gemaakt. En natuurlijk was de samenwerking met bestuur en pensioenbureau weer prima.

Reactie van het bestuur op bevindingen verantwoordingsorgaan ("VO") over het verslagjaar 2023

Het bestuur dankt het VO voor de constructieve discussies aangaande het gevoerde beleid in 2023. Het VO heeft geen specifieke bevindingen over het verslagjaar 2023.

Het bestuur heeft gedurende 2023 een positief advies van het VO ontvangen inzake het de wijzigingen in het beloningsbeleid en de aanpassingen in de klachten- en geschillenprocedure. Verder en heeft het VO zeer betrokken geparticipeerd in de discussies omtrent het onderzoek herverzekering. Het bestuur streeft ernaar om de positieve en constructieve samenwerking met het VO voort te zetten.

Samenvatting van Rapport Bevindingen Visitatiecommissie Stichting Pensioenfonds British American Tobacco 2023

1. Inleiding

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds British American Tobacco (hierna: Fonds) heeft VCHolland en daarmee de leden van de visitatiecommissie (hierna: VC), na advies van het Verantwoordingsorgaan (hierna: VO) van het Fonds, de opdracht gegeven tot de uitvoering van een visitatie bij het Fonds.

De VC heeft tot (wettelijke) taak toezicht te houden op (de totstandkoming van) het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds. Binnen dit kader vormt de VC zich een beeld van de wijze waarop het Fonds de Code Pensioenfonds naleeft.

De VC is ten minste belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het VO en de werkgever, en in het jaarverslag. Het intern toezicht vervult zijn taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

VCHolland heeft voor de uitvoering van visitaties een werkwijze ontwikkeld die uiteindelijk uitmondt in een rapportage over de bevindingen en het oordeel van de VC. De visitatie strekte zich uit tot de beschikbaar gestelde informatie over het jaar 2023.

2. Oordeel/Bevindingen

Samenvattend oordeel:

De VC is van oordeel dat het beleid van het bestuur voldoende evenwichtig en op een voldoende zorgvuldige manier tot stand is gekomen en uitgevoerd. Daarbij is sprake van een bestendige gedragslijn. De VC heeft geen majeure constatering met betrekking tot de algemene gang van zaken in het Fonds en de risicobeheersing.

Samenvattend oordeel Code Pensioenfonds

De Code Pensioenfonds is ingedeeld in acht hoofdthema's. In de hierna opgenomen tabel wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze deze hoofdthema's zich verhouden tot de onderwerpen waarop de VC haar toezicht heeft gericht. De VC heeft kennisgenomen van de eigen beoordeling van het Fonds met betrekking tot de naleving van de Code. Deze is naar het oordeel van de VC voldoende. De rapportage en uitleg van de uitzonderingen en de onderwerpen waarover het Fonds wettelijk of volgens de Code is gehouden te rapporteren, is toereikend. De VC merkt op dat beoordeling of goedkeuring van het jaarverslag 2023 niet tot haar mandaat heeft behoord.

	Functioneren VC	Algemeen, opvolging aanbevelingen	Governance	Geschiedheid	Beleggingen	Risico's	Communicatie
Vertrouwen waarmaken		2, 5	1, 3, 4, 5, 9		6, 7	8	
Verantwoordelijkheid nemen			10, 11, 12, 13, 14			12	
Integer handelen		22	15, 16, 17, 18, 19, 20, 21				
Kwaliteit nastreven	28		23, 24, 25	26, 27, 28, 29, 30			
Zorgvuldig benoemen			34, 39, 40	31, 32, 33, 35, 36, 37, 38			
Gepast belonen			41, 42, 43, 44, 45				
Toezicht houden en inspraak waarborgen	46, 48	47, 50	51, 52, 53, 54, 55, 56, 57				
Transparantie bevorderen		58, 59, 61, 62, 64	65		62		60, 61, 63

De gerapporteerde uitzonderingen zien op het hoofdthema "Zorgvuldig benoemen". Naar het oordeel van de VC zijn de gerapporteerde uitzonderingen en de onderstaand gerapporteerde bevindingen niet van zodanige aard dat hiermee in materiële zin inbreuk wordt gemaakt op het naleven van genoemde hoofdthema's.

a. Opvolging bevindingen en aanbevelingen

Het Fonds heeft een robuust proces gericht om de opvolging van bevindingen en aanbevelingen te bewaken. Bespreking van alle aanbevelingen en al dan niet opvolging vindt plaats in de bestuursvergadering en legt de motivering vast in de notulen. De opvolging van aanbevelingen wordt goed bewaakt. Bij materiële bevindingen van sleutelfunctiehouders vindt zo nodig escalatie plaats. In 2023 was geen sprake van materiële bevindingen.

b. Algemene gang van zaken

De VC volgt de mening van het Fonds dat het adequaat reageert op ontwikkelingen in de omgeving en de financiële positie op de voet volgt. In de afgelopen periode is de financiële positie van het Fonds verder verbeterd. Ten einde voldoende inzicht te houden in de toekomstbestendigheid van het Fonds heeft in 2023 actualisatie van het document "houdbaarheid bedrijfsmodel" plaatsgevonden. Hierbij heeft het bestuur stilgestaan bij meerdere scenario's voor de toekomst van het Fonds waaronder het onderbrengen bij een andere uitvoerder. Het uiteindelijk onderbrengen bij een verzekeraar is daarbij als meest optimale optie naar voren gekomen. Het in 2022 door het Fonds gestarte onderzoek naar mogelijke verzekering van de pensioenrechten en aanspraken, inclusief toekomstige toeslagverlening, is in 2023 verder gecontinueerd. Extra complicatie vormt in dit verband momenteel de door een BPF geclaimde verplichte aansluiting van de werkgever.

Het Fonds is van mening dat het de risicohouding, de beleidsuitgangspunten en de haalbaarheidstoets adequaat heeft behandeld, vastgelegd en gecommuniceerd. De VC volgt de mening van het Fonds dat het voldoende inspanningen heeft verricht om te voldoen aan de in artikel 48a PW vastgelegde norm en een toereikende invulling heeft gegeven.

c. Governance

De VC volgt de mening van het Fonds dat goed bestuur is gewaarborgd, sprake is van een heldere taakverdeling en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. Het Fonds volgt een bestendige, consistente gedragslijn. Er zijn geen wijzigingen aangebracht in de governancestructuur van het Fonds noch in de gecontracteerde uitbestedingspartijen. Het Fonds voldoet aan de normen inzake een beheerste en integere bedrijfsvoering en besteedt in voorkomend geval uitgebreid aandacht aan een evenwichtige afweging van belangen, zodat alle belanghebbenden zich op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen.

De informatieverschaffing door het bestuur aan het VO is goed en volledig genoeg voor de advisering door het VO. De VC deelt de mening van het Fonds dat het VO adequaat wordt geïnformeerd en betrokken bij de besluitvorming. Het VO wordt door het bestuur goed meegenomen in de actuele ontwikkelingen.

De VC volgt de mening van het Fonds dat inzake de uitbesteding wordt voldaan aan de normen in de Pensioenwet en Besluit FTK.

d. Geschiktheid

De bestuurders en sleutelfunctiehouders zijn allen geschikt en deskundig en goedgekeurd door DNB. Uit de geschiktheidsmatrix blijkt dat alle bestuursleden beschikken over geschiktheidsniveau B.

Rechten, bevoegdheden en voorzieningen voor het VO zijn vastgelegd in het Reglement verantwoordingsorgaan. In 2023 waren er geen vacatures. Het VO neemt jaarlijks deel aan de PE-dagen van het bestuur en houdt kennis actueel door bijvoorbeeld webinars van de Pensioenfederatie te volgen. Het VO is tevreden over de samenwerking met het bestuur en is van mening dat het voldoende toegerust is om zijn taak naar behoren te kunnen vervullen; dit geldt ook voor de tijd die hiervoor nodig is.

In 2023 hebben zowel bestuur als VO een zelfevaluatie uitgevoerd. Daaruit kwamen geen bijzonderheden.

e. Beleggingen

De beleggingsportefeuille kent geen hoge mate van complexiteit. In 2023 heeft het bestuur op basis van een nieuwe ALM studie het strategisch beleggingsbeleid aangepast. Er is per saldo sprake van risicoreductie, hetgeen passend is in de situatie van het Fonds en zijn missie, visie en strategie alsmede de ambitie ten aanzien van herverzekering.

Daarnaast heeft het bestuur het 'Derisking beleid bij intentie tot herverzekering' vastgesteld om het risico te mitigeren dat de financiële positie verslechtert in de periode tot aan de herverzekering.

De beleggingsbeginselen zijn ongewijzigd en zijn onder "Beleggingsoverwegingen" opgenomen in de ABTN. Ook de opzet en uitvoering van het beleggingsproces is ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren. Besluiten worden door het bestuur genomen, dat op basis van de adviezen van de BELCO alsook de vervuller sleutelfunctie risicobeheer, zijn eigen afwegingen maakt. De uitvoering van het beleggingsproces en de uitkomsten worden adequaat bewaakt door de BELCO, de vervuller sleutelfunctie risicobeheer en het bestuur. Aan de hand van adequate en dekkende periodieke financiële rapportages worden de beleggingsprestaties en de compliance met het beleid en afgegeven mandaten getoetst. Ook de

ontwikkelingen op de financiële markten en in de geopolitiek en de impact op de beleggingsportefeuille worden in iedere BELCO en bestuursvergadering aantoonbaar besproken.

Het Fonds heeft het beleid met betrekking tot maatschappelijk verantwoord beleggen vastgelegd in de ABTN. Er wordt daarbij geen actief duurzaamheidsbeleid gevoerd omdat de verwachte benodigde tijdsbesteding en de te maken kosten voor het opstellen daarvan, het monitoren en het rapporteren daarover als te belastend worden ingeschat door het bestuur. Het Fonds heeft aangegeven voornemens te zijn om in 2024 een analyse van de ESG-risico's te gaan uitvoeren. Bij het beleid en de risicoanalyse wordt rekening gehouden met de omvang, aard en schaal van activiteiten van het Fonds en zijn verwachte tijdshorizon.

f. Risico's

Het Fonds beschikt over een adequaat beleid voor het integrale risicomanagement, dat ook wordt opgevolgd. In 2023 hadden de sleutelfuncties geen materiële bevindingen. Wel volgen enkele aanbevelingen uit de twee interne audits die in 2023 zijn uitgevoerd. Deze waren niet materieel van aard en worden tijdig opgevolgd.

De juistheid, tijdigheid en volledigheid van de naleving van overeengekomen afspraken met de uitbestedingspartijen vindt plaats met behulp van SLA- en overige rapportages per kwartaal en door periodiek overleg met de uitbestedingspartners. Bevindingen en actiepunten worden inhoudelijk in het bestuur doorgenomen en de opvolging daarvan wordt gemonitord. Op deze wijze mitigeert het Fonds de uitbestedingsrisico's.

In 2023 is een nieuwe ERB (eigen risicobeoordeling) uitgevoerd, met als centrale vraag welke risico's er kleven aan het onderbrengen van de opgebouwde en ingegane pensioen bij een verzekeraar. Deze ERB is later in 2023 nog aangevuld met een analyse van het nieuwe strategische beleggingsbeleid. Hiermee heeft het bestuur meer inzicht gekregen in de impact van mogelijke scenario's, alsmede de samenhang tussen de verschillende risico's en scenario's.

Verder heeft het bestuur aandacht besteed aan de (beheersing van de) integriteitsrisico's; daarbij zijn er geen materiële bevindingen geconstateerd. Ook zijn de compliance-documenten geactualiseerd, in navolging van de actualisaties van de modellen van de Pensioenfederatie.

Eind 2023 is de jaarrapportage van risicobeheer behandeld, waarin onder andere de IT-risico's zijn beschreven en waar nodig geactualiseerd. Er waren geen materiële bevindingen. Het fonds werkt met een IT-actielijst en een IT-beleidskalender, waarmee de IT-risicomanagementcyclus wordt opgevolgd. Er wordt aantoonbaar aandacht besteed aan het bewustzijn van cybercrime en hoe dat voorkómen kan worden, dan wel de impact daarvan beperkt kan worden. In 2023 zijn geen beveiligingsincidenten gemeld..

g. Communicatie

Het communicatiebeleid, primair gericht op de communicatie met de deelnemers, is voor het laatst geactualiseerd in mei 2022. De doelstelling van het communicatiebeleid is afgeleid van de missie, visie en strategie van het Fonds. De communicatie dient correct, duidelijk en tijdig te zijn. In het communicatiebeleid wordt expliciet aandacht besteed aan de Wtp, waarbij het de intentie is om de deelnemers transparant en tijdig te informeren over gemaakte keuzes, de evenwichtigheid van de keuzes en de impact op de pensioenen.

Er vindt geen actieve toets op de effectiviteit van de communicatie. Het bestuur neemt wel kennis van berichtgeving vanuit het VO, waarvan leden regelmatig contact hebben met de achterban.

Conform het communicatiebeleid wordt de communicatie met deelnemers adequaat vorm gegeven. Naast de standaardinformatie maakt het Fonds gebruik van nieuwsbrieven en van de website, waarop onder anderen het Pensioen 1-2-3 is opgenomen. De VC heeft opgemerkt dat sommige informatie verouderd is en beveelt aan om de website te actualiseren. Het Fonds heeft aangegeven dat actualisatie van de website in 2024 plaats zal vinden.

Het Fonds waarborgt dat de wettelijk vereiste informatie op de website juist, compleet en actueel is, door een samenspel tussen de pensioenuitvoerder, het pensioenbureau en de communicatiecommissie. Over de volledigheid en juistheid ten aanzien van de wettelijke vereisten wordt het bestuur ook door de JAC geadviseerd. De VC heeft in 2023 enkele suggesties gegeven ter verbetering van de leesbaarheid van de informatie op de website. Deze zijn door het bestuur, in verband met andere prioriteiten, nog niet besproken. De VC heeft begrip voor het stellen van prioriteiten door het bestuur. Daarnaast geeft de VC ter overweging om bij de actualisatie in 2024 van de website alsnog de gedane suggesties mee te nemen. Vanaf medio 2023 zijn pensioenfondsen verplicht om keuzebegeleiding in te richten.

Het Fonds maakt geen gebruik van een deelnemersportaal en er is geen geautomatiseerde keuzeomgeving. Het Fonds voldoet aan de eisen van keuzebegeleiding door aanpassingen en toevoegingen aan de brieven die deelnemers ontvangen.

De visitatiecommissie,

Herma Polee
Tanja Stanoevska
Mariëtte Simons (voorzitter)

Reactie van het bestuur op het verslag intern toezicht over boekjaar 2023

Het bestuur dankt de visitatiecommissie voor het definitieve visitatierapport en daarin opgenomen aanbeveling ten aanzien van het actualiseren van sommige informatie op de website van het pensioenfonds. In een open en kritische dialoog tussen de visitatiecommissie en een afvaardiging van het bestuur en het verantwoordingsorgaan is dit definitieve rapport plus aanbeveling tot stand gekomen.

De aard van de bevindingen en één enkele aanbeveling, onderschrijven dat het bestuur en het pensioenbureau goed functioneren en dat de processen en procedures goed op orde zijn.

Het bestuur zal de aanbeveling, net als met de aanbeveling over boekjaar 2022 het geval was, op een zorgvuldige wijze gaan behandelen.

II Jaarrekening

Balans per 31 december 2023

Na bestemming van het saldo van baten en lasten

(In duizenden €)

ACTIVA

	Ref.	31 december 2023		31 december 2022	
		€	€	€	€
Beleggingen voor risico pensioenfonds	4				
Aandelen		180.877		165.003	
Vastrentende waarden		441.051		428.778	
Derivaten		23.105		6.880	
			645.033		600.661
Vorderingen en overlopende activa	5				
Vorderingen en overlopende activa		2		182	
			2		182
Overige activa					
Liquide middelen		2.301		2.723	
			2.301		2.723
Totaal activa			647.336		603.566

PASSIVA

	Ref.	31 december 2023		31 december 2022	
		€	€	€	€
Stichtingskapitaal en reserves	6				
Stichtingskapitaal		1		1	
Algemene reserve		160.388		125.495	
			160.389		125.496
Technische voorzieningen	7				
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		475.601		464.527	
Overige technische voorzieningen		1.127		964	
			476.728		465.491
Overige schulden en overlopende passiva	8				
Derivaten		9.129		11.606	
Overige schulden en overlopende passiva		1.090		973	
			10.219		12.579
Totaal passiva			647.336		603.566

Staat van baten en lasten over 2023

(In duizenden €)

	Ref.	€	2023 €	€	2022 €
Baten					
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers) en koopsommen	11		1.609	1.896	
Beleggingsresultaten risico pensioenfondsen	12		67.530	-80.749	
Totaal Baten			69.139		-78.853
Lasten					
Pensioenuitkeringen	13		-21.471		-18.224
Pensioenuitvoeringskosten	14		-1.492		-1.354
Pensioenopbouw			-381		-1.007
Indexering en overige toeslagen			-		-59.251
Rentetoevoeging			-14.779		2.736
Onttrekking voor pensioenuitkering en pensioenuitvoeringskosten			22.054		18.678
Wijziging marktrente			-17.802		147.733
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen			-166		-2.239
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	15		-11.074		106.650
Mutatie overige technische voorzieningen	16		-163		341
Saldo overdracht van rechten	17		-		-344
Betaalde rente			-		-13
Overige lasten	18		-46		-34
Totaal Lasten			-34.246		87.022
Saldo van baten en lasten			34.893		8.169
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>					
Algemene reserve			34.893		8.169
Totaal saldo van baten en lasten			34.893		8.169

Kasstroomoverzicht over 2023

(In duizenden €)

		2023	2022
		€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten			
Ontvangen premies en koopsommen		1.565	1.745
Ontvangen wegens overgenomen verplichtingen			2
Betaald wegens overgedragen verplichtingen			-347
Betaalde pensioenuitkeringen		-21.398	-17.852
Betaalde pensioenuitvoeringskosten		-1.184	-1.154
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		-21.017	-17.606
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten			
Verkopen en aflossingen van beleggingen	4	146.299	52.566
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		1.918	2.414
Aankopen beleggingen	4	-127.013	-36.349
Betaalde kosten van vermogensbeheer		-609	-500
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		20.595	18.131
Netto kasstroom		-422	525
Mutatie liquide middelen		-422	525
Het verloop van de liquide middelen is als volgt:			
Stand per 1 januari		2.723	2.198
Mutatie liquide middelen		-422	525
Stand per 31 december		2.301	2.723

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

1 Algemene toelichting

1.1 Activiteiten

Het pensioenfonds heeft ten doel het verlenen van pensioenaanspraken en het doen van pensioenuitkeringen aan deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden, alsmede aan hun nabestaanden, een en ander overeenkomstig het pensioenreglement. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregelingen van British American Tobacco International (Holdings) B.V. (door fusies in 2021 zijn de voorheen aangesloten ondernemingen allen in British American Tobacco International (Holdings) B.V. samengekomen). Tevens wordt de pensioenregeling uitgevoerd voor de medewerkers van het pensioenbureau.

1.2 Toelichting op het kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

1.3 Vestigingsplaats

Stichting Pensioenfonds British American Tobacco is statutair gevestigd in Amstelveen, kantoor houdende aan de Handelsweg 53 A te Amstelveen en staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41200082.

2 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1 Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving, met uitzondering van artikel 2:390 BW in verband met artikel 146 van de Pensioenwet.

In de jaarrekening worden alle bedragen gepresenteerd in duizenden euro's tenzij anders vermeld.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op reële waarde (dit is niet gelijk aan de reële verplichtingen, welke de verplichtingen inclusief toekomstige prijsinflatie omvatten). De overige activa en passiva worden gewaardeerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

2.2 Continuïteitsbeginsel

De financiële positie is solide. Er is geen sprake van een tekort, noch van een verplichting tot het opstellen van een herstelplan.

In de uitvoeringsovereenkomst is opgenomen dat de werkgever de pensioen- en uitvoeringskosten boven de excassovrijval bekostigt, alsmede dat de werkgever zal bijstorten om kortingen te voorkomen (zowel MVEV- als VEV-kortingen). Er zijn momenteel geen gesprekken over het opzeggen van de uitvoeringsovereenkomst.

Het ziet er naar uit dat het pensioenfonds op termijn een volledig gesloten pensioenfonds zal gaan worden. Echter, de premie-inkomsten zijn nu ook al zeer beperkt. De liquiditeitspositie is meer dan voldoende. De liquiditeitspositie, inclusief het effect van schokken op derivaten, wordt elk kwartaal door het bestuur beoordeeld. Er zijn geen 'niet uit de balans blijvende' verplichtingen.

Op basis van het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de jaarrekening 2023 kan worden opgesteld op basis van continuïteit.

2.3 Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn niet gewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste schattingswijzigingen zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1 Schattingswijzigingen.

2.3.1 Schattingswijzigingen

In 2023 heeft zich de volgende schattingswijziging voorgedaan:

- Door de wijziging in de UFR methodiek, zijn de technische voorzieningen op 1 januari 2023 met € 474 duizend gestegen ten opzichte van de stand per 31 december 2022.

2.4 Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening heeft het bestuur van het pensioenfonds zich een oordeel gevormd en schattingen gedaan die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen in de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

2.5 Opname van actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden ten gunste van de baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden ten laste van de baten en lasten opgenomen wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

2.6 Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in duizenden euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetair activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

Niet-monetaire activa die volgens de actuele waarde wordt gewaardeerd in een vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers op het moment waarop de actuele waarde wordt bepaald.

2.7 Beleggingen voor risico pensioenfonds

Aandelen

De reële waarde van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsinstellingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. De marktwaarde wordt bepaald aan de hand van de beursnotering per balansdatum. De lopende rente op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden in de jaarrekening opgenomen tegen reële waarde. Indien geen marktwaarde beschikbaar is, wordt de waarde bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Indien een derivatenpositie negatief is wordt de tegenwaarde onder de schulden verantwoord.

2.8 Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie en worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Vorderingen en overlopende activa worden onderscheiden van vorderingen in verband met beleggingstransacties. Voor deze vorderingen benadert de reële waarde de boekwaarde.

2.9 Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Onder de liquide middelen zijn opgenomen de banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen als schulden aan kredietinstellingen onder de kortlopende schulden. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting.

2.10 Stichtingskapitaal en reserves

Het stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

De statutaire reserves en de overige wettelijke reserves die het pensioenfonds conform artikel 2:389 en artikel 2:390 BW aanhoudt, blijken op grond van artikel 2:373 lid 1 BW afzonderlijk uit de balans. Door het pensioenfonds is besloten geen herwaarderingsreserve (conform artikel 2:390 lid 1 BW) op te nemen, omdat dit op grond van artikel 146 van de Pensioenwet niet verplicht is voor pensioenfondsen.

De beleidsdekkingsgraad wordt berekend door de laatste 12 maandelijkse actuele DNB dekkingsgraden bij elkaar op te tellen en te delen door 12.

2.11 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen (VPV) voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op basis van de door DNB gepubliceerde RTS. De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en eventuele onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de actuele RTS zoals gepubliceerd door DNB.

Bij de berekening van de VPV is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of en eventueel in hoeverre een toeslag wordt toegekend over ingegane pensioenen en premievrije pensioenaanspraken. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van *ex ante*-condities) zijn bij de vaststelling van de VPV inbegrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

De VPV is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De gehanteerde marktrente die gebaseerd is op de rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB, rekening houdend met een duration van de nominale uitkeringen van 14 jaar (2022: 14 jaar);
- Prognosetafel AG2022, startjaar 2023 (2022: AG2022);
- Sterftcorrectiefactoren voor mannelijke hoofdverzekerden ten opzichte van de Nederlandse bevolking met de Mercer ES2023 op basis van inkomensklasse "Midden" en voor de vrouwelijke hoofdverzekerden een correctie ten opzichte van de Nederlandse bevolking met de Mercer ES2023 op basis van inkomensklasse "Hoog". Voor de medeverzekerden geldt het omgekeerde ("Midden" voor vrouwen en "Hoog" voor mannen) (2022: Mercer ES2023);
- Leeftijdsverschil man – vrouw; hierbij wordt uitgegaan dat de vrouw drie jaar jonger is dan haar man;
- De opslag voor uitgesteld wezenpensioen is 1% van de voorziening pensioenverplichtingen voor uitgesteld partnerpensioen (2022: 1%);
- De gehanteerde staffel met betrekking tot de veronderstelde gehuwdheidsfrequentie loopt vanaf 18 jaar met een gehuwdheidsfrequentie van 0% op tot 100% gehuwdheidsfrequentie vanaf 67 jaar; en
- Kostenopslag ter grootte van 2% van de VPV in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Overige technische voorzieningen

Overige technische voorzieningen worden opgenomen voor met de pensioenverplichtingen samenhangende risico's voor zover niet opgenomen in de berekening van de VPV.

Voor de voortzetting van pensioenopbouw in verband met arbeidsongeschiktheid wordt voorzien door het opnemen van de post voorziening arbeidsongeschiktheid in de overige technische voorzieningen. Bij de berekening van deze voorziening wordt rekening gehouden met de contante waarde van de toekomstige schadelast waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid. Hierbij wordt uitgegaan van ongewijzigde voortzetting van het arbeidsongeschiktheidspercentage. Voor arbeidsongeschikte deelnemers die vóór 1 januari 2007 arbeidsongeschikt zijn geworden, is de reglementswijziging van 2015 niet van toepassing. Deelnemers die na 1 januari 2007 arbeidsongeschikt zijn geworden, volgen de reglementswijzigingen van de actieve deelnemers.

Bij de bepaling van de voorziening voor arbeidsongeschiktheid is rekening gehouden met de toekomstige schadelast voor zieke deelnemers op balansdatum die naar verwachting arbeidsongeschikt worden verklaard.

2.12 Overige schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

3 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

3.1 Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

3.2 Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies en koopsommen zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.3 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutarisicobedragen. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden en soortgelijke opbrengsten, eventueel geïntegreerd vanuit indirecte beleggingsopbrengsten. Dividenden worden verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Onder deze interne kosten worden onder andere de kosten voor de bewaarbank begrepen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d. verrekend.

3.4 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. WAO/WIA-

bedragen worden op de uitkering in mindering gebracht.

3.5 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Personeelsbeloningen (lonen, sociale lasten enz.) voor medewerkers van het pensioenbureau vormen geen aparte regel in de staat van baten en lasten. Deze kosten zijn opgenomen onder pensioenuitvoeringskosten. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar de betreffende toelichting.

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers respectievelijk de belastingautoriteit.

De medewerkers van het pensioenbureau hebben een bonusregeling gekoppeld aan die van British American Tobacco. De waarde van deze regeling wordt als kosten in de staat van baten en lasten verwerkt. Het totale - als kosten te verwerken - bedrag is de reële waarde van de toegekende beloning.

3.6 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd op het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

Voor zover het bestuur in een boekjaar heeft besloten om aan de ingegane pensioenen, premievrije rechten en de pensioengrondslag voor de arbeidsongeschikten een toeslag toe te kennen wordt deze toeslag in de voorziening per ultimo boekjaar opgenomen.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de éénjaars rekenrente primo jaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar. Primo 2023 was de éénjaars rekenrente positief en primo 2022 was de éénjaars rekenrente negatief.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Door uitbetaling van pensioenen vervalt een deel van de pensioenverplichting. Tevens valt door uitbetaling van pensioenen gedurende het verslagjaar de excasso-opslag op de gedane uitkeringen vrij, waardoor de pensioenverplichtingen eveneens afnemen.

Wijziging marktrente

De cijfers per ultimo 2023 en 2022 zijn op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur berekend.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De voorziening pensioenverplichtingen verandert door inkomende en uitgaande waardeoverdrachten.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

Deze post betreft de overige mutaties van de voorziening pensioenverplichting.

3.7 Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

3.8 Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

4 Beleggingen voor risico pensioenfonds

	Aandelen	Vast- rentende waarden	Derivaten	Totaal
	€	€	€	€
Stand per 31 december 2021	184.379	462.885	40.627	687.891
Aankopen	11.625	9.329	15.395	36.349
Verkopen	-7.917	-40.108	-4.540	-52.565
Waardeontwikkeling	-23.084	-3.328	-56.208	-82.620
Stand per 31 december 2022	165.003	428.778	-4.726	589.055
Bij: derivaten met een negatieve waarde			11.606	11.606
			6.880	600.661
Aankopen	4.337	122.676	-	127.013
Verkopen	-18.729	-122.038	-5.532	-146.299
Waardeontwikkeling	30.266	11.635	24.234	66.135
Stand per 31 december 2023	180.877	441.051	13.976	635.904
Bij: derivaten met een negatieve waarde			9.129	9.129
			23.105	645.033

Door het pensioenfonds wordt, net als in 2022, niet belegd in premie bijdragende ondernemingen. Wel wordt belegd in de groep waartoe de bijdragende ondernemingen behoren. Deze belegging bedroeg ultimo 2023 € 116 duizend, wat 0,02% van het totale vermogen van € 645.033 duizend bedraagt (2022: € 421 duizend; 0,07%).

Aandelen

	2023	2022
	€	€
Niet-beursgenoteerde aandelenbeleggingsfondsen	180.877	165.003
Stand per 31 december	180.877	165.003

Per ultimo 2023 en 2022 was er geen sprake van Securities Lending.

Vastrentende waarden

	2023	2022
	€	€
Obligaties	237.574	134.888
Geldmarktfondsen/liquide middelen	203.477	293.890
Stand per 31 december	441.051	428.778

Het pensioenfonds heeft gedurende het verslagjaar, net als over 2022, wat betreft vastrentende waarden geen gebruik gemaakt van een Securities Lending Program. Uit dien hoofde werden derhalve ook geen inkomsten gegenereerd.

Derivaten

	2023	2022
	€	€
Valutaderivaten	511	3.807
Nominale renteswaps	13.465	-8.533
Stand per 31 december	13.976	-4.726

Onderstaand wordt inzichtelijk gemaakt hoe de verdeling van de derivaten in de balans wordt gepresenteerd.

Type contract	Expiratiedatum	Onderliggende contract-omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva
		€	€	€
Valutatermijncontracten	4 maart 2024	147.816	1.446	935
Renteswaps	2025-2073	332.500	21.659	8.194
Totaal		480.316	23.105	9.129

Per soort derivaat wordt het totaal van contracten met positieve of negatieve waarde gegeven.

Overige toelichtingen

De volgende balansposities en / of toekomstige kasstromen worden door het fonds door middel van derivaten afgedekt:

- Alle valuta exposure van aandelenbeleggingen in ontwikkelde landen (niet van aandelenbeleggingen in opkomende landen) wordt volgens de strategische benchmark afgedekt door het gebruik van 'forwards'; en
- Een gedeelte van de geprognosticeerde nominale verplichtingen van het fonds wordt afgedekt middels een combinatie van vastrentende waarden en rentederivaten ter verlaging van het renterisico. Ultimo 2023 bedraagt deze afdekking voor het renterisico 70% (2022: 35% rekening houdend met de toeslag van 14,72% per 1.1.2023).

Voor aanvullende toelichtingen uit hoofde van derivaten wordt verwezen naar *Specifieke financiële instrumenten (derivaten)* in paragraaf 9 van de toelichting op de jaarrekening, Risicobeheer en derivaten.

Methodiek bepaling marktwaarde

Onderstaand wordt weergegeven op welke methoden de beleggingen ultimo 2023 zijn gewaardeerd.

	Genoteerde marktprijzen	Contante waarde berekeningen	Intrinsieke waarde	Waarderingsmodellen	Totaal
	€	€	€	€	€
Aandelen	-	-	180.877	-	180.877
Vastrentende waarden	-	-	441.051	-	441.051
Derivaten	-	-	-	13.976	13.976
Totaal	-	-	621.928	13.976	635.904

Onderstaand wordt weergegeven op welke methoden de beleggingen ultimo 2022 waren gewaardeerd.

	Genoteerde marktprijzen	Contante waarde berekeningen	Intrinsieke waarde	Waarderingsmodellen	Totaal
	€	€	€	€	€
Aandelen	-	-	165.003	-	165.003
Vastrentende waarden	-	-	428.778	-	428.778
Derivaten	-	-	-	-4.726	-4.726
Totaal	-	-	593.781	-4.726	589.055

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat de geschatte actuele waarden van financiële instrumenten derhalve inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van volatiliteit, rentestand en kasstromen. Deze schattingen zijn momentopnames, gebaseerd op de marktomstandigheden en de op dat moment beschikbare informatie.

Schatting van reële waarde in geval van ontbreken van directe marktnoteringen

De belangrijkste waarderingsmodellen en -technieken zijn gehanteerd bij het schatten van de reële waarde van de swaps en de valutatermijncontracten zijn gebaseerd op basis van gecontroleerde jaarrekeningen of rapportages van vermogensbeheerders.

5 Vorderingen en overlopende activa

	2023	2022
	€	€
Te vorderen premies en koopsommen	2	182
Overige vorderingen en overlopende activa	-	-
Stand per 31 december	2	182

Alle vorderingen hebben een looptijd van korter dan 1 jaar en betreffen vorderingen op werkgever.

6 Stichtingskapitaal en reserves

	Stichtings- kapitaal	Algemene reserve	Totaal
	€	€	€
Stand per 31 december 2021	1	117.326	117.327
Bestemming saldo van baten en lasten	-	8.169	8.169
Stand per 31 december 2022	1	125.495	125.496
Bestemming saldo van baten en lasten	-	34.893	34.893
Stand per 31 december 2023	1	160.388	160.389

Solvabiliteit en dekkingsgraad

	2023	2022
	€	€
Minimaal vereist eigen vermogen	19.343	18.902
Vereist eigen vermogen	56.859	72.118
Eigen vermogen per 31 december	160.389	125.496

De solvabiliteitspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als toereikend. Het vereist eigen vermogen is berekend op 11,9% van de nominale verplichtingen. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds bedraagt per 31 december 2023: 132,2% (2022: 133,3%). De wettelijke reële dekkingsgraad bedroeg ultimo 2023: 100,7% (2022: 103,4%).

De beleidsdekkingsgraad is berekend door het gemiddelde van de maandelijkse actuele dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden te nemen. Deze maandelijkse actuele dekkingsgraden zijn maandelijks aangepast aan de actuele waardering van de beleggingen en voorziening pensioenverplichtingen, waarbij wijzigingen in schattingsmethodieken direct zijn toegepast.

Herstelplan

Sinds juni 2021 ligt de beleidsdekkingsgraad boven de dekkingsgraad behorende bij het vereist eigen vermogen. Er is daardoor geen sprake van een tekort en ook geen verplichting tot het opstellen van een herstelplan.

Bestemming van het saldo van baten en lasten

In de statuten is geen bepaling opgenomen inzake de bestemming van het saldo van baten en lasten.

Het saldo van baten en lasten is toegevoegd aan de algemene reserve:

Algemene reserve	34.893
Saldo baten en lasten	34.893

7 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Het mutatieoverzicht van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds luidt als volgt:

	2023	2022
	Totaal	Totaal
	€	€
Stand per 1 januari	464.527	571.177
Bij:		
– Toevoeging pensioenopbouw	381	1.007
– Indexering en overige toeslagen	-	59.251
– Mutatie actuariële grondslagen	-	1.473
– Rentetoevoeging	14.779	-
– Wijziging marktrente	17.802	-
– Overige mutaties	166	1.092
Af:		
– Onttrekking voor pensioenuitkeringen	21.621	18.312
– Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	433	366
– Mutatie overdrachten van rechten	-	326
– Renteonttrekking	-	2.736
– Mutatie actuariële grondslagen	-	-
– Wijziging marktrente	-	147.733
– Overige mutaties	-	-
Stand per 31 december	475.601	464.527

Korte beschrijving van de aard van de pensioenregelingen

De pensioenregelingen 1999 en 2006 kunnen worden gekenmerkt als voorwaardelijke eindloon regelingen met een pensioenleeftijd van 62 jaar voor pensioenreglement 1999 (versie 2013) en een pensioenleeftijd van 65 jaar voor het pensioenreglement 2006 (versie 2013). Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 2% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan 12,5 maal het basismaandsalaris plus eventuele ploegentoeslag voor pensioenreglement 1999 (versie 2013) en 12 maal het basismaandsalaris plus eventueel vakantiegeld, dertiende maand en ploegentoeslag voor pensioenreglement 2006 (versie 2013), beide onder aftrek van een franchise. Deze franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op partner- en wezenpensioen. Jaarlijks beslist het bestuur of, en in hoeverre, op ingegane pensioenuitkeringen en premievrije rechten een toeslag wordt verleend. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeren deze pensioenregelingen zich als een uitkeringsovereenkomst. Vanaf 1 januari 2014 is de pensioenregeling voor de actieve deelnemers gewijzigd. De pensioenrichtleeftijd is verhoogd naar 67 jaar en het opbouwpercentage is verlaagd naar 1,9%.

Per 1 januari 2015 is de pensioenregeling voor de actieve deelnemers wederom gewijzigd. De sociale partners hebben de regeling gewijzigd in een middelloon regeling met een opbouwpercentage van 1,875%. Tevens is aangesloten bij het wettelijke maximum pensioengevend salaris van € 100.000,-. Voor de aanspraken die actieven vanaf 1 januari 2015 opbouwen zal elk jaar een onvoorwaardelijke toeslag van 3% worden toegekend, die door premie wordt gefinancierd. Deze onvoorwaardelijke toeslag is alleen van toepassing voor zover en zolang de deelnemer in dienst is bij een aangesloten onderneming. Bij uitdiensttreding zullen deze aanspraken premievrij worden gemaakt en geldt de voorwaardelijke toeslagverlening. De aanspraken die actieven tot en met 31 december 2014 hadden opgebouwd, zijn premievrij gemaakt. Op deze aanspraken is ook de voorwaardelijke toeslagverlening van toepassing.

Als gevolg van aanpassingen in de fiscale wetgeving, is het pensioenreglement per 1 januari 2018 aangepast. Voor de pensioenopbouw vanaf 1 januari 2018 is de pensioenrichtleeftijd verhoogd van 67 jaar naar 68 jaar. Het opbouwpercentage is gelijk gebleven op 1,875%. De actieve deelnemers zullen, zolang ze in dienst zijn bij BAT, een onvoorwaardelijke toeslag van 3% ontvangen over de opgebouwde rechten vanaf 1 januari 2015. Op de aanspraken opgebouwd tot en met 31 december 2014 is de voorwaardelijke toeslag van toepassing. De aanspraken die tussen 1 januari 2015 en 31 december 2017 zijn opgebouwd kenden een pensioeningangsdatum op de verjaardag. Deze ingangsdatum is met terugwerkende kracht aangepast naar de eerste van de maand waarin men de pensioenrichtleeftijd bereikt.

Voorts heeft het bestuur besloten om met ingang van 1 januari 2018 voor alle reglementen de korting groot leeftijdsverschil bij partnerpensioen te laten vervallen en het bijzonder partnerpensioen bij vooroverlijden van de ex-partner (mits het ouderdomspensioen van de hoofddeelnemer nog niet is ingegaan) terug te laten vloeien naar de pensioenaanspraken van

de hoofddeelnemer.

Per 1 januari 2010 is de pensioenregeling gesloten voor nieuwe deelnemers.

Toeslagverlening

De toeslagverlening van ingegane pensioenuitkeringen en premievrije rechten wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur. Het bestuur streeft er naar om ingegane pensioenuitkeringen en premievrije rechten jaarlijks aan te passen aan de gerealiseerde maatstaf voor prijsinflatie (CPI alle huishoudens afgeleid, oktober tot oktober). In 2016 is deze ambitie als gevolg van de introductie van de wettelijke reële dekkingsgraad, verhoogd van 70% naar 100% van de maatstaf voor prijsinflatie.

De toeslagverlening binnen het pensioenfonds is afhankelijk van de financiële situatie van het pensioenfonds. De toeslagverlening is voorwaardelijk en het besluit tot toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur genomen. Het toeslagbeleid van het pensioenfonds is in 2015 gewijzigd en sluit aan bij de grenzen zoals opgenomen in het FTK.

Er bestaat geen recht op toekomstige toeslagverlening. Het is niet zeker of, en in hoeverre in de toekomst toeslagen worden toegekend. Het fonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Toeslagen worden uit het overrendement betaald.

Inhaaltoeslagen

Indien in het verleden geen volledige toeslag heeft plaatsgevonden, kunnen onder bepaalde omstandigheden inhaalindexaties worden toegekend. Stichting Pensioenfonds British American Tobacco heeft de afgelopen 10 jaar per, 1/1/2014, 1/1/2015, 1/1/2017, 1/1/2020, 1/1/2021, 1/1/2022 en 1/1/2023 geen (volledige) toeslag kunnen verlenen.

	Toegekende toeslag %	Volledige toeslag %	Gemiste toeslag %	Verleende inhaaltoeslag %	Datum verleende inhaaltoeslag
Jaar 2023 (per 1/1/2024)	0,00	-1,98	0,00	-	-
Jaar 2022 (per 1/1/2023)	14,72	16,93	2,21	-	-
Jaar 2021 (per 1/1/2022)	2,02	3,28	1,26	-	-
Jaar 2020 (per 1/1/2021)	0,00	1,12	1,12	-	-
Jaar 2019 (per 1/1/2020)	0,56	1,73	1,17	-	-
Jaar 2018 (per 1/1/2019)	1,68	1,68	0,00	-	-
Jaar 2017 (per 1/1/2018)	1,34	1,34	0,00	-	-
Jaar 2016 (per 1/1/2017)	0,18	0,36	0,18	-	-
Jaar 2015 (per 1/1/2016)	0,41	0,41	0,00	-	-
Jaar 2014 (per 1/1/2015)	0,52	0,75	0,23	-	-
Jaar 2013 (per 1/1/2014)	0,63	0,90	0,27	-	-

Aangezien de beleidsdekkingsgraad per ultimo november 2023 boven de 110% lag, bestond er een mogelijkheid tot het verlenen van een toeslag. De toeslagen maatstaf was echter negatief, waardoor er geen toeslag is verleend, maar ook niet is gekort. De beleidsdekkingsgraad lag onder de dekkingsgraad behorende bij de toekomstbestendig indexeren grens, waardoor er geen inhaaltoeslag kon worden toegekend. Voor het inhalen van gemiste toeslagen bestaat een beleidsmatige periode van maximaal 10 jaar. Per 1 januari 2024 vervalt de gemiste toeslag per 1 januari 2014 (0,27%). De cumulatieve gemiste toeslagen bedragen over de periode 1/1/2015 tot en met 1/1/2024 6,17%.

Ultimo 2023 bedraagt de gemiddelde interne rekenrente 2,40% bij een nominale duration van de pensioenverplichtingen van 14 jaar (2022: 2,73% bij een nominale duration van de pensioenverplichtingen van 14 jaar). Ter bepaling van de gemiddelde interne rekenrente is de DNB rentetermijnstructuur (inclusief UFR) gebruikt.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

	2023		2022	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven en arbeidsongeschikten	18.085	32	18.965	38
Gepensioneerden (en PP en WZP)	290.194	1.291	272.656	1.255
Slapers	167.322	934	172.906	991
Stand per 31 december	475.601	2.257	464.527	2.284

Overige technische voorzieningen

	2023	2022
	€	€
Voorziening voor arbeidsongeschiktheid	534	569
Voorziening onvoorwaardelijke indexatie	593	395
Stand per 31 december	1.127	964

De voorziening arbeidsongeschiktheid betreft de contante waarde (op basis van de DNB RTS) van de toekomstig op te bouwen aanspraken voor arbeidsongeschikte deelnemers op basis van hun huidige arbeidsongeschiktheidspercentage. In deze voorziening is tevens het uitloopriscio opgenomen.

Voor een aantal deelnemers is door de werkgever toekomstige indexatie ingekocht bij het pensioenfonds. Hiermee is een voorziening gevormd. Vanuit deze voorziening wordt jaarlijks de indexatie van de betreffende deelnemers bekostigd. Beide voorzieningen hebben een langlopend karakter.

Het mutatieoverzicht van de overige technische voorzieningen is hieronder opgenomen:

	2023	2022
	€	€
Stand per 1 januari	964	1.305
Saldo onttrekking	163	-341
Stand per 31 december	1.127	964

8 Overige schulden en overlopende passiva

	2023	2022
	€	€
Derivaten	9.129	11.606
Overige schulden en overlopende passiva	1.090	973
Stand per 31 december	10.219	12.579

Alle overige schulden en overlopende passiva hebben gemiddeld een resterende looptijd van korter dan één jaar. De looptijd van de derivaten met negatieve waarde varieert van 3 maanden tot 50 jaar.

9 Risicobeheer en derivaten

Beleid en risicobeheer

Ten aanzien van het risicobeheer heeft het bestuur de beschikking over de volgende beleidsinstrumenten:

- ALM-beleid en duration-matching;
- Financieringsbeleid;
- Premiebeleid;
- Toeslagenbeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Risicobeleid alternatieve beleggingen; en
- Risicobeleid ten aanzien van uitbesteding.

Welke beleidsinstrumenten het bestuur op welke manier zal hanteren, wordt bepaald op basis van uitvoerige analyses van de te verwachten toekomstige ontwikkelingen van de verplichtingen en de ontwikkelingen op de financiële markten. Voor deze analyses wordt onder andere gebruikt gemaakt van Asset Liability Management studies (ALM). Een ALM-studie analyseert de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

Op basis van de uitkomsten van deze analyses stelt het bestuur beleggingsrichtlijnen vast waarop het uit te voeren beleggingsbeleid wordt gebaseerd. De beleggingsrichtlijnen zetten uiteen binnen welke normen en grenzen het beleggingsbeleid moet worden uitgevoerd en richten zich op het beheersen van de belangrijkste (beleggings-)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

1. Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte is voor toeslagverlening op opgebouwde pensioenaanspraken en bestaat het risico dat het fonds een werkgeversbijdrage ter dekking van het tekort in rekening moet brengen. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven aanspraken en pensioenrechten verlaagt.

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het fonds buffers in het eigen vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de fonds specifieke restrisico's (na afdekking) bij de strategische mix.

	31 december 2023 €	31 december 2022 €
S1 Renterisico	12.016	28.316
S2 Aandelen en vastgoed	49.361	54.611
S3 Valutarisico	5.237	6.144
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	460	338
S6 Verzekeringstechnisch risico	11.076	10.761
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheer risico	-	-
Diversificatie effect	-21.291	-28.052
Totaal S (vereiste buffers)	56.859	72.118
Aanwezig vermogen (totale activa – schulden)	160.389	125.496
Surplus	103.530	53.378

2. Marktrisico (S1 – S4)

Marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. De beleggingsdoelstellingen bepalen de strategie die het pensioenfonds volgt ten aanzien van het beleggingsrisico. In de dagelijkse praktijk ziet het pensioenbureau erop toe dat het marktrisico conform de aanwezige beleidskaders binnen de beleggingsrichtlijnen blijft. De totale marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur en de beleggingsadviescommissie.

2.1 Rente- en inflatierisico

Het rente- en inflatierisico is het risico dat de waarden van de 'matching' portefeuille en de (reële) pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van (on)gunstige veranderingen in de marktrente en/of de inflatie.

De beheerder van de 'matching' portefeuille heeft een mandaat gekregen waarbij de tracking error van de portefeuille ten opzichte van de in beheer gegeven kasstromen niet groter mag zijn dan 2% (op marktwaarde). Dit betekent in de praktijk dat de afwijkingen tussen het mandaat en de in beheer gegeven kasstromen van het pensioenfonds zeer beperkt zijn.

2.2 Valutarisico

Uitgangspunt van het beleggingsbeleid is dat in beginsel niet lonende risico's voor zover mogelijk zullen worden afgedekt. Hieronder valt, strategische gezien, ook het valutarisico. Waar mogelijk worden beleggingen voor het valutarisico vrijwel volledig afgedekt naar de euro. Tactisch gezien kan hiervan worden afgeweken. Bij de aandelenbeleggingen in opkomende markten worden valuta om praktische en kostentechnische redenen niet afgedekt.

Ultimo 2023 wordt voor circa 26% (2022: 26%) van de totale beleggingsportefeuille belegd in een andere valuta dan de euro, met name in de Amerikaanse dollar. Hierbij is 89% van de aanwezige valutapositie (2022: 87%) afgedekt naar de euro. De waarde van de per einde verslagjaar uitstaande valutatermijncontracten bedraagt € 511 duizend (2022: € 3.807 duizend).

De beleggingen in vreemde valuta kunnen per categorie als volgt worden gespecificeerd:

	31 december 2023	31 december 2022
	€	€
Aandelen	166.426	152.161
Vastrentende waarden	-	-
Totaal	166.426	152.161

De valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Voor afdekking	Valuta-derivaten	2023 Netto positie (na)	2022 Netto positie (na)
	€	€	€	€
Euro	14.451	147.816	162.267	149.113
Britse pond	6.512	-6.392	120	46
Japanse yen	9.542	-9.826	-284	-192
Amerikaanse dollar	113.341	-113.312	29	119
Overige	37.031	-17.775	19.256	19.724
Totaal	180.877	511	181.388	168.810

Het bestuur heeft besloten de risico's met betrekking tot de valuta van aandelen opkomende markten om praktische en kostentechnische redenen niet af te dekken. De valuta van ontwikkelde landen anders dan GBP, YEN en USD en de opkomende markten valuta zijn onder 'Overige' opgenomen.

2.3. Prijsrisico

Prijsrisico is het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardeveranderingen plaatsvinden. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd direct invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde waarbij waardeveranderingen direct worden verwerkt in het saldo van baten en lasten. Spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) kan het prijsrisico dempen. Het prijsrisico kan ook afgedekt worden door gebruik te maken van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

De aandelenbeleggingen van het pensioenfonds kunnen als volgt naar sectoren en regio's worden onderverdeeld:

Aandelen (regio)	31 december 2023	31 december 2022
	€	€
Noord Amerika	118.313	104.143
Europa	28.870	27.028
Azië	14.824	14.769
Opkomende landen	18.870	19.063
Totaal	180.877	165.003

3. Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het 'settlement risico'. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen, waarmee het fonds transacties is aangegaan, niet meer in staat zijn de overeengekomen tegenprestatie na te komen waardoor het fonds mogelijk financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaal niveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij jegens het fonds heeft: het stellen van extra zekerheden zoals onderpand en het uitlenen van effecten. Ter afdekking van het "settlement risico" wordt door het fonds alleen belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name

OTC-derivaten (renteswaps), wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten. Zo worden openstaande posities van het pensioenfonds adequaat afgedekt door middel van onderpand. Bij valutatermijncontracten wordt niet gewerkt met ISDA/CSA-overeenkomsten.

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de beleggingen (vastrentende waarden, renteswaps en valutatermijncontracten) naar sector weergegeven:

	31 december 2023	31 december 2022
	€	€
Overheidsinstellingen	165.427	69.296
Financiële instellingen	289.600	354.756
Totaal	455.027	424.052

De verdeling van de beleggingen (vastrentende waarden, renteswaps en valutatermijncontracten) naar regio is weergegeven in onderstaande tabel:

	31 december 2023	31 december 2022
	€	€
Ontwikkelde markten	455.027	424.052
Totaal	455.027	424.052

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de beleggingen (vastrentende waarden, renteswaps en valutatermijncontracten) kan het volgende overzicht worden gegeven, op basis van de credit ratings van Moody's:

	31 december 2023	31 december 2022
	€	€
AAA	394.183	403.322
AA	46.868	25.456
A	13.976	-4.726
BBB	-	-
BB	-	-
B	-	-
CCC	-	-
Totaal	455.027	424.052

4. Verzekeringstechnische risico's (S6)

De belangrijkste actuariële risico's zijn het langlevens-, overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico.

Het belangrijkste actuariële risico is het langlevensrisico (het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen). Het gevolg hiervan is dat het binnen het pensioenfonds opgebouwde pensioenvermogen niet toereikend is voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van de prognosetafel AG2022 (vanaf september 2022), met de Mercer ES2023 op basis van inkomensklasse 'Hoog' voor vrouwen en 'Midden' voor mannen (meeverzekerden vice versa), is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een partnerpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorziening is getroffen. Het betreft hier het partnerpensioen dat tijdens actief dienstverband is verzekerd, maar nog niet is opgebouwd.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht als onderdeel van de actuariële pensioenpremie. Jaarlijks wordt getoetst of de voorziening hoog genoeg is om de verwachte toekomstige opbouw te bekostigen. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met het uitlooprisico van mogelijk nieuwe arbeidsongeschikten in geval dit risico moet worden herverzekerd.

5. Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig, of geheel niet, tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan haar verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij specifiek om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische- en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities, rekening houdend met directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals pensioenpremies.

De volgende zaken zijn van belang met betrekking tot het liquiditeitsrisico:

- Het niveau van de uitkeringen oversteege gedurende het verslagjaar het niveau van de ontvangen reguliere pensioenpremies;
- Ultimo 2023 bezit het fonds voldoende liquide beleggingen en er bestaat daarnaast de mogelijkheid om agio uit te keren uit het mandaat bij First Liability Matching N.V., om een mogelijke, onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te kunnen financieren; en
- Er is geen direct opvraagbare stand-by-faciliteit met een bank.

6. Concentratierisico (S8)

Grote posten kunnen leiden tot een concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden geaggregeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke debiteur die meer dan 2% van de waarde van de beleggingen uitmaakt. Per ultimo 2023 zijn de volgende posten groter dan €12.718 duizend (2% van de waarde van de beleggingen): Nederlandse Staat € 71.541 duizend, Finse Staat € 31.136 duizend, Europese Unie € 24.824 duizend en de Duitse Staat € 19.791 duizend.

Als gekeken wordt naar de verdeling op basis van 'Ultimate Parent' dan zijn dezelfde posten als hierboven groter dan 2% van de waarde van de beleggingen.

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie binnen de portefeuille in vermogenstitels, uitgevende instellingen, regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sector gebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico. Overigens beperken concentratierisico's zich niet uitsluitend tot de beleggingen.

7. Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico dat optreedt bij een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles en kwaliteit van geautomatiseerde systemen. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

8. Actief beheer risico (S10)

Het actief beheer heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nagestreefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de betreffende portefeuille vastgestelde benchmark. Verschillende portefeuilles kennen verschillende maximale tracking error richtlijnen; het maximum is een tracking error van 2% (2022: 2%).

Overige risico's

1. Toeslagrisico

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om ingegane pensioenen en premievrije rechten te verhogen met een toeslag middels een toeslagenbeleid. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in rente, rendement, (loon)inflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat het toeslagenbeleid voorwaardelijk is. Dit betekent dat geen recht op toeslagverlening bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden.

De principes voor toekomstbestendig indexeren bepalen de mate waarin toeslagen kunnen worden verleend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad, conform artikel 7 Regeling Pensioenwet, worden de onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een door DNB gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur. Daarnaast worden de toekomstige inflatiekasstromen, rekening houdend met het ingroei-pad, verdisconteerd met het verwacht rendement van aandelen (na kosten) ter hoogte van het maximale rendement op aandelen (na kosten) conform het advies van de Commissie Parameters.

2. Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale financiële markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

3. Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Voor zover dit binnen de grenzen van het beleggingsbeleid van het fonds past maakt het fonds gebruik van financiële derivaten, voornamelijk bij het afdekken van marktrisico's. De economische effecten van deze financiële instrumenten dienen onderdeel uit te maken van de waarderingen en analyses.

Kredietrisico is een belangrijk risico bij het gebruik van derivaten (het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen). Het tegenpartijrisico verbonden aan het gebruik van afgeleide financiële instrumenten wordt op marktconforme wijze beheerst door het op reguliere basis uitwisselen van onderpand. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van verschillende tegenpartijen met een goede kredietwaardigheid om dit risico verder te diversifiëren.

De volgende instrumenten worden gebruikt:

- **Valutatermijncontracten.** Dit zijn met individuele financiële instellingen afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt;
- **Renteswaps.** Dit betreft met individuele financiële instellingen afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van renteswaps kan het fonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2023:

Type contract	Expiratiedatum	Onderliggende contract-omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva
		€	€	€
Valutatermijncontracten	4 maart 2024	147.816	1.446	935
Renteswaps	2025-2073	332.500	21.659	8.194
Totaal		480.316	23.105	9.129

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2022:

Type contract	Expiratiedatum	Onderliggende contract-omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva
		€	€	€
Valutatermijncontracten	2 maart 2023	136.271	4.165	358
Renteswaps	2025-2072	147.600	2.715	11.248
Totaal		283.871	6.880	11.606

Ultimo 2023 is er binnen het FLM mandaat voor netto € 20.150 duizend aan zekerheden gesteld (2022: € 5.820 duizend zekerheden gesteld) ten aanzien van afgesloten renteswaps. Ultimo 2023 bevatte de portefeuille geen repo-contracten (2022: geen repo-contracten).

4. Gevoeligheidsanalyse

De beleggingen zijn ingedeeld in twee portefeuilles. De 'matching' portefeuille bevat de beleggingen welke als doel hebben de waardeontwikkeling (op marktwaarde) van de in beheer gegeven kasstromen (opgehoogd met een percentage waardevastheid) zo nauwkeurig mogelijk te repliceren. Door een beperkte 'tracking error' van 2% toe te staan, is het risico ten opzichte van de hiervoor genoemde kasstromen in de praktijk beperkt. De 'return' portefeuille heeft als doel rendement te genereren.

In onderstaande tabel wordt weergegeven welke dekkingsgraadverandering er optreedt in de verschillende scenario's. De verandering in dekkingsgraad is berekend op basis van een directe schok op de marktwaarde dekkingsgraad en houdt geen rekening met het UFR effect in de waardering van de verplichtingen.

Verandering in dekkingsgraad	Nominale Rente -0,5%	Nominale Rente gelijk	Nominale Rente +0,5%
Aandelen -20%	-11,3%	-7,6%	-3,8%
Aandelen onveranderd	-4,2%	0,0%	4,3%
Aandelen +20%	2,9%	7,6%	12,5%

10 Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Bestuursleden, het management van het pensioenbureau en sponsors van het pensioenfonds zijn ook verbonden partijen.

Transacties met bestuurders

De bezoldiging van de bestuurders wordt nader toegelicht in paragraaf 20. Het pensioenfonds heeft geen leningen verstrekt aan (voormalig) bestuurders. Daarnaast heeft het pensioenfonds geen vorderingen op (voormalig) bestuurders. Meerdere bestuursleden zijn (gewezen) deelnemer van het pensioenfonds.

Overige transacties met verbonden partijen

Het pensioenfonds heeft per 1 april 2020 een nieuwe uitvoeringsovereenkomst afgesloten. De grootste wijzigingen betreffen de aangesloten werkgevers (door fusies) en de aanpassing van de toeslagenstaffel. De aanpassing van de toeslagenstaffel heeft ten doel om de negatieve invloed van de (aankomende) wijziging van de wettelijke term 'reële dekkingsgraad' teniet te doen. In de uitvoeringsovereenkomst is onder andere opgenomen; wederzijdse verplichtingen, premiebetaling, informatieverstrekking door de werkgever, procedures bij niet nakomen van premiebetalingsverplichting, procedure bij vermogensoverschotten en de procedure bij vermogenstekorten.

De aangesloten werkgever heeft over 2023 € 1.059 duizend (2022: € 988 duizend) aan pensioenuitvoerings- en administratiekosten als opslag in de premie betaald. Totaal bedroegen de pensioenuitvoerings- en administratiekosten over 2023 € 1.492 duizend (2022: € 1.354 duizend). Het verschil wordt gedekt door de excassovrijval.

11 Premiebijdragen (van werkgever en werknemers) en koopsommen

	2023	2022
	€	€
Werkgeversdeel inclusief koopsommen	1.609	1.896
Werknemersdeel	-	-
Totaal	1.609	1.896

De premiebijdragen van werkgever en werknemers bedragen over 2023 totaal 117,8% van de loonsom van de actieven (2022: 117,4%). De feitelijke premie over 2023 is gelijk aan de gedempte kostendekkende premie.

De kostendekkende, gedempte kostendekkende en feitelijke premies zijn als volgt bepaald conform artikel 130 Pensioenwet:

Kostendekkende premie:

	2023	2022
	€	€
Actuariële premie	381	1.007
Opslag kosten	1.059	988
Solvabiliteitsopslag	59	106
Totaal	1.499	2.101

Het verschil tussen de gedempte kostendekkende premie en de kostendekkende premie is de toegepaste rekenrente. In de kostendekkende premie wordt de DNB yieldcurve primo jaar als basis genomen. Bij de gedempte kostendekkende premie wordt gebruik gemaakt van het 10-jaars gemiddelde DNB RTS. Primo 2023 bedroeg deze 1,6% (primo 2022: 1,6%).

Gedempte kostendekkende premie:

	2023	2022
	€	€
Actuariële premie	476	821
Opslag kosten	1.059	988
Solvabiliteitsopslag	74	87
Totaal	1.609	1.896

12 Beleggingsresultaten risico pensioenfondsen

Type belegging	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten vermogens-beheer	Totaal
	€	€	€	€
2023				
Aandelen	-	30.266	-350	29.916
Vastrentende waarden	1.919	11.635	11	13.565
Derivaten	-	24.234	-	24.234
Kosten vermogensbeheer	-	-	-185	-185
Totaal	1.919	66.135	-524	67.530
2022				
Aandelen	-	-23.084	-356	-23.440
Vastrentende waarden	2.430	-3.328	-	-898
Derivaten	-	-56.208	-	-56.208
Kosten vermogensbeheer	-	-	-203	-203
Totaal	2.430	-82.620	-559	-80.749

De kosten vermogensbeheer betreffen enkel de door het pensioenfonds betaalde kosten voor vermogensbeheer. De direct betaalde kosten voor vermogensbeheer bedroegen over 2023 € 524 duizend (2022: € 559 duizend). De geldmarktfondsen en de portefeuille van First Liability Matching werken met een nettovermogenswaarde na kosten; derhalve is geen sprake van direct betaalde kosten voor vermogensbeheer. Door afrondingen kunnen er kleine verschillen ontstaan.

Zie paragraaf 1 van het bestuursverslag voor een toelichting op de vermogensbeheer kosten.

13 Pensioenuitkeringen

	2023	2022
	€	€
Ouderdomspensioen	17.860	15.229
Partnerpensioen	3.696	3.027
Wezenpensioen	14	8
Afkopen	6	-
Ingehouden WAO uitkeringen	-105	-40
Totaal	21.471	18.224

De post afkopen pensioenuitkeringen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 594,89 (2022: € 520,35) per jaar, de wettelijke afkoopgrens overeenkomstig de Pensioenwet. Deze afkoopgrens is in euro's, afwijkend van de overige cijfers in het jaarverslag die in duizenden euro's genoteerd zijn.

14 Pensioenuitvoeringskosten

	2023	2022
	€	€
Personeelskosten	666	596
Administratiekostenvergoeding	304	282
Controle- en advieskosten	317	268
Contributies en bijdragen	63	52
Dwangsommen en boetes	-	-
Overige	142	156
Totaal	1.492	1.354

Zie paragraaf 1 van het bestuursverslag voor een toelichting op de uitvoeringskosten.

Personeelskosten

De onderverdeling van de personeelskosten zijn conform Titel 9 boek 2 BW als volgt:

	2023	2022
	€	€
Lonen en salarissen	388	376
Sociale lasten	22	20
Pensioenkosten	256	196
Overige kosten	-	4
Totaal	666	596

Accountants honoraria

In het boekjaar en voorafgaande boekjaar zijn de volgende bedragen aan accountants honoraria ten laste van het resultaat geboekt. De onderstaande kosten maken deel uit van de hierboven genoemde 'controle- en advieskosten'. De werkzaamheden zijn uitgevoerd door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (PwC).

	2023 PwC Accountants	2023 overig PwC netwerk	2023 Totaal PwC netwerk	2022 Totaal PwC netwerk
	€	€	€	€
Controle van de jaarrekening	57	-	57	42
Andere controle werkzaamheden	-	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-	-
Andere niet-controlediensten	-	13	13	11
Totaal	57	13	70	53

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij het pensioenfonds zijn uitgevoerd door accountants-organisaties en onafhankelijke accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties) en de in rekening gebrachte honoraria van het gehele netwerk waartoe de accountantsorganisatie behoort.

De honoraria met betrekking tot het onderzoek van de jaarrekening worden opgenomen in het jaar waarin de facturen zijn ontvangen.

15 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en partnerpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Indexering en overige toeslagen

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om ingegane pensioenen en premievrije rechten te verhogen met een toeslag middels een toeslagenbeleid. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in rente, rendement, (loon)inflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat het toeslagenbeleid voorwaardelijk is. Dit

betekent dat geen recht op toeslagverlening bestaat en dat het niet zeker is of, en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in toeslagverlening kan in principe binnen een maximale periode van 10 jaar worden ingehaald.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn gedurende het verslagjaar opgerent met 3,264% (2022: -0,486%). De rentetoevoeging is bepaald door de voorziening pensioenverplichtingen te vermenigvuldigen met de 1-jaars rente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur primo jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt met betrekking tot de verwachte toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen welke in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen gedurende het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend middels toepassing van de DNB rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de DNB rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het kopje 'wijziging marktrente'.

Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

	2023	2022
	€	€
Sterfte	-380	-824
Mutaties	155	109
Wijziging actuariële grondslagen	-	-1.473
Overige	391	-51
	166	-2.239

16 Mutatie overige technische voorzieningen

De mutatie voorziening overige technische pensioenverplichtingen staat beschreven in paragraaf 7.

17 Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen. In 2023 hebben er geen waardeoverdrachten plaatsgevonden. In 2022 hebben er 2 waardeoverdrachten plaatsgevonden, waarvan 1 inkomende waardeoverdracht en 1 uitgaande waardeoverdracht.

Actuariel Resultaat waardeoverdrachten:

	2023	2022
	€	€
Inkomende waardeoverdrachten kasstroom	-	3
Toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen	-	3
Actuariel resultaat inkomende waardeoverdrachten	-	0
Uitgaande waardeoverdrachten kasstroom	-	-347
Onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen	-	329
Actuariel resultaat uitgaande waardeoverdrachten	-	-18
Totaal	-	-18

Saldo waardeoverdrachten:

	2023	2022
	€	€
Inkomende waardeoverdrachten kasstroom	-	3
Uitgaande waardeoverdrachten kasstroom	-	-347
Totaal	-	-344

18 Overige lasten

De overige lasten betreft de mutatie omvang van de niet gedane uitkeringen van de niet geclaimde pensioenen.

19 Aantal personeelsleden

Gedurende 2023 is het aantal personeelsleden onveranderd op 2 gebleven. Het pensioenfonds heeft ultimo 2023 2 werknemers in dienst (2 FTE), waarvan niemand in het buitenland werkzaam is. De personeelskosten voor deze personeelsleden maken onderdeel uit van de pensioen- en uitvoeringskosten.

20 Bezoldiging bestuurders

Medio oktober 2017 is de samenstelling van het bestuur gewijzigd en is er, na positief advies van het verantwoordingsorgaan, een renumeratiebeleid vastgesteld. Voor de onafhankelijke bestuursleden betekent dit dat zij direct door het pensioenfonds worden betaald. Zij ontvangen een vergoeding tussen de €35.000 - €40.000 exclusief btw per jaar. De afgevaardigde namens de pensioengerechtigden ontvangt een vergoeding van €11.000,- per jaar. De kosten voor de onafhankelijke bestuursleden en de afgevaardigde namens de pensioengerechtigde maken onderdeel uit van de pensioen- en uitvoeringskosten en bedroegen over 2023 € 84 duizend (2022: € 84 duizend).

De bestuursleden die een dienstverband met British American Tobacco hebben, of namens British American Tobacco zitting in het bestuur hebben, ontvangen geen bezoldiging van het pensioenfonds.

21 Gebeurtenissen na balansdatum

Geen gebeurtenissen na balansdatum.

Stichting Pensioenfonds British American Tobacco

Amstelveen, 18 juni 2024

Het bestuur,

J. van Dulst
Voorzitter

J.E.P. Bollen
Plaatsvervangend Voorzitter

R.H. Pennings
Secretaris

W.C.M. Bénard
Plaatsvervangend Secretaris

R.J. Sommeling
Bestuurslid

J.R. Schepen
Bestuurslid

III Overige gegevens

De bestemming van het saldo van baten en lasten is opgenomen onder toelichting 6 (stichtingskapitaal en reserve).

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds British American Tobacco te Amstelveen is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmederkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds British American Tobacco, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 3.500.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 230.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuariel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen. Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds BAT is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van toeslagen realistisch zijn.

Purmerend, 18 juni 2024

drs. T.J.R. Veerman AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Verklaring over de jaarrekening 2023

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting Pensioenfonds British American Tobacco ('de stichting') een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek ('BW').

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023 van Stichting Pensioenfonds British American Tobacco te Amstelveen gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2023;
- de staat van baten en lasten over 2023; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds British American Tobacco zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot fraude en continuïteit, en de aangelegenheden daaruit, bepaald in de context van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie ter ondersteuning van ons oordeel, zoals onze bevindingen en observaties ten aanzien van de controleaanpak frauderisico's en de controleaanpak continuïteit, moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude geïdentificeerd en ingeschat. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in Stichting Pensioenfonds British American Tobacco en haar omgeving en de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort. Wij verwijzen naar hoofdstuk 'Risicoparagraaf' van het jaarverslag, waarin het bestuur haar frauderisicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben ten aanzien van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude de opzet en implementatie van de interne beheersing geëvalueerd, waaronder de frauderisicoanalyse van het bestuur, de gedragscode, de klokkenluidersregeling en de incidentenregeling, en voor zover wij dat noodzakelijk achtten voor onze controle, de werking getoetst van deze interne beheersmaatregelen.

Wij hebben om inlichtingen gevraagd bij de leden van het bestuur en medewerkers van het pensioenbureau of zij op de hoogte zijn van feitelijke, vermeende of vermoede fraude. Daarnaast hebben wij de rapportages van de sleutelfunctiehouders Risicobeheer en Interne audit, de compliance officer en de functionaris gegevensbescherming geëvalueerd. Hieruit volgden geen signalen van feitelijke, vermeende of vermoede fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van frauderisico's.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

<i>Geïdentificeerde frauderisico's</i>	<i>Onze controlewerkzaamheden en observaties</i>
---	---

<i>Doorbreken van de interne beheersingsmaatregelen door het bestuur</i>	
---	--

Volgens de controlestandaarden is het risico dat het bestuur de interne beheersingsmaatregelen doorbreekt in alle entiteiten aanwezig. Inherent bevindt het bestuur van een entiteit zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken die anderszins effectief	
---	--

Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten. Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht. Wij hebben getoetst of de journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht aanvaardbaar zijn.	
--	--

Wij zijn ook alert geweest op mogelijk significante transacties buiten de normale bedrijfsvoering van de stichting of die in een ander opzicht ongebruikelijk lijken in het licht van zowel ons inzicht in de stichting en	
--	--

lijken te werken. Daarom besteden wij bij al onze controles aandacht aan het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het bestuur met betrekking tot:

- journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- schattingen;
- significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening.

Wij hebben daarbij bijzondere aandacht voor tendenties als gevolg van mogelijke belangen van het bestuur.

de omgeving als andere tijdens de controle verkregen informatie. Wij hebben geen significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsvoering geïdentificeerd.

Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing en de werking van de maatregelen getoetst voor het maken van schattingen. Daarnaast hebben wij de beheersmaatregelen ten aanzien van de toegangsbeveiliging in de IT-systemen getoetst door het verkrijgen van inzicht in de ISAE3402-rapportage's van relevante serviceorganisaties.

Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij aandacht voor belangrijke schattingsposten, die zijn gebaseerd op subjectieve input, zoals de fondsspecifieke elementen in de waardering van de technische voorzieningen en de waardering van niet-beursgenoteerde beleggingen. Wij hebben naar aanleiding van onze controle en de uitkomsten daarvan, deze schattingsposten beoordeeld op aanwijzingen van tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude.

Daarbij hebben wij onder meer de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben voor alle niet-beursgenoteerde fondsbeleggingen de waardering gevalideerd aan de hand van de nettovermogenswaarde conform de gecontroleerde jaarrekening over 2023 van het beleggingsfonds.
- Evaluatie van de gehanteerde actuariële grondslagen, de uitkomsten van de actuariële analyse, en bespreking hiervan met het pensioenfonds en de certificerende actuaaris.
- Kennis name van de toelichting op de financiële positie en het toetsen aan de (toelichtings)vereisten uit de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Wij hebben bij onze controle van de schattingsposten geen aanwijzingen van tendenties als gevolg van belangen van het bestuur geïdentificeerd. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het bestuur.

Wij hebben in onze controle een element van onvoorspelbaarheid ingebouwd. Daarnaast hebben wij kennisgenomen van correspondentie met toezichthouders en zijn wij tijdens de controle alert gebleven op indicaties voor fraude.. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die een aanwijzing vormen voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Controleaanpak continuïteit

Pensioenfondsen zijn op grond van de wetgeving gehouden om een adequate vermogensdekking, het vereist eigen vermogen, aan te houden. Het vereist eigen vermogen wordt op basis van het financieel toetsingskader bepaald. Als de dekkingsgraad van een pensioenfonds lager is dan het vereist eigen vermogen, moet een herstelplan worden opgesteld waaruit blijkt hoe het pensioenfonds het eigen vermogen op het vereiste niveau brengt. Als het pensioenfonds niet kan voldoen aan het herstel zullen aanvullende maatregelen moeten worden getroffen. Daar waar nodig zullen de rechten van de

(gewezen) deelnemers moeten worden aangepast zodat weer aan het vereist eigen vermogen wordt voldaan.

Zoals toegelicht in de hoofdstukken 'Continuïteitsbeginsel' en 'Stichtingskapitaal en reserves' van de jaarrekening bevindt het pensioenfonds zich op balansdatum niet in een (reserve) tekortsituatie. Het is de verwachting van het bestuur dat het pensioenfonds over voldoende potentieel beschikt om uit een situatie van reservetekort te blijven. Het bestuur heeft de continuïteitsbeoordeling van de stichting voor ten minste twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening uitgevoerd en geen gebeurtenissen of omstandigheden geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de stichting om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's).

Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- Overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben gekregen en door het bestuur te bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten. Het bestuur heeft hierbij onder andere aandacht besteed aan:
 - de financiële positie van het pensioenfonds ten opzichte van het (minimaal) vereist eigen vermogen;
 - de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever, waaronder afspraken over kosten ten opzichte van de premie-inkomsten, alsmede mogelijkheden ten aanzien van de bijstortverplichting door de werkgever;
 - de continue monitoring van de beleggingsportefeuille, het (rente) afdekkingsbeleid en beheersing van het liquiditeitsrisico;
 - politieke, demografische, geografische, alsmede operationele ontwikkelingen, voor zover deze impact hebben op het pensioenfonds.
- Inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling.

Daarnaast hebben wij de correspondentie met relevante toezichthoudende instanties geïnspecteerd.

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat ook andere informatie. Dat betreft alle informatie in het jaarverslag anders dan de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid en is geen garantie dat een controle die overeenkomstig de controlestandaarden is uitgevoerd altijd een afwijking van materieel belang ontdekt wanneer hier sprake van is.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Amsterdam, 18 juni 2024
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. N.C. Doets RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2023 van Stichting Pensioenfonds British American Tobacco

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Appendix A: Afkortingen en begrippen

AFKORTINGEN:

ABTN	Actuariële Bedrijfstechnische Nota
AFM	Autoriteit Financiële Markten
ALM	Analyse van de onderlinge samenhang van de ontwikkeling van beleggingen en verplichtingen ter toetsing van het premie-, indexatie-, en beleggingsbeleid
AO'ers	Arbeidsongeschikte deelnemers
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BO	Belanghebbendenorgaan
BW	Burgerlijk Wetboek
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CPB	Centraal Plan Bureau
CPI	Consumenten Prijsindex
DNB	De Nederlandsche Bank N.V.
ECB	Europese Centrale Bank
FIRM	Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode
FTK	Financieel Toetsingskader
FTE	fulltime-equivalent
ISAE	International Standard On Assurance Engagements
NAV	Net Asset Value
PP	Partnerpensioen
PW	Pensioenwet
RTS	Rentetermijnstructuur
SLA	Service Level Agreement
SOC	Service Organisation Control
SER	Sociaal Economische Raad
StAr	Stichting van de Arbeid
UFR	Ultimate Forward Rate
UPO	Uniform Pensioenoverzicht
URM	Uniforme rekenmethodiek
VO	Verantwoordingsorgaan
WAO	Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering
WIA	Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen
Wtp	Wet toekomst pensioenen
WZP	Wezenpensioen

BEGRIPPEN:

Benchmark	Norm waarmee kosten en prestaties van instellingen uit dezelfde sector worden vergeleken
Compliance	Handelen in overeenstemming met (in- en externe) wet- en regelgeving en integriteitsbeleid
Dekkingsgraad	De mate waarin de toegezegde-pensioenverplichtingen zijn gedekt door aanwezig vermogen
Duration	Is de gewogen gemiddelde looptijd van cashflows van vastrentende waarden of verplichtingen.

Feitelijke premie	Is de daadwerkelijke premie die betaald wordt door de werkgever in de pensioenregeling
Financiële instrumenten	Omvatten 'primaire' financiële instrumenten zoals vorderingen en schulden, en afgeleide financiële instrumenten zoals opties, termijncontracten en swaps
Future	Op de beurs verhandeld termijncontract met verplichte levering van de onderliggende waarden in de toekomst tegen een vooraf vastgestelde prijs
Geamortiseerde kostprijs	Is het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten
Gedempte kostendekkende premie	Is de berekening van de jaarlijkse premie op basis van grondslagen anders dan de kostendekkende premie door rekening te houden met een gemiddelde rentevoet
Indexatie	Aanpassing van de toegezegde pensioenrechten en o.a. aanspraken van gewezen deelnemers aan de prijsontwikkeling in enig jaar; de indexatie is strikt voorwaardelijk
Inflatie	Geldontwaarding
Kostendekkende premie	Is de kostendekkende premie die gelijk is aan de actuarieel benodigde premie voor de inkoop van de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioentoezegging
Nominaal	Uitgedrukt in geldwaarde of procenten zonder rekening te houden met toekomstige loon- of prijsinflatie
Private Equity	Participatie in het risicodragend vermogen van niet-beursgenoteerde ondernemingen
Reële dekkingsgraad	Is de verhouding tussen het pensioenvermogen en de pensioenverplichtingen rekening houdend met het volledig indexeren daarvan conform artikel 7 Regeling Pensioenwet.
Reële rente	Bedraagt de nominale rente gecorrigeerd voor de mogelijke indexatie
Rentetermijnstructuur	Is het verband tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds
Repo	Overeenkomst (<i>repurchase agreement</i>) waarbij tegen een vooraf bepaalde aan- of verkoopprijs en vooraf bepaald tijdstip stukken worden uitgewisseld met behoud van economisch risico
Slapers	Deelnemers van een pensioenfonds die niet langer bij dit fonds pensioenrechten opbouwen
Swap	Is een overeenkomst tussen twee partijen waarbij wordt afgesproken om gedurende een bepaalde periode bepaalde betalingen met elkaar uit te wisselen, bijvoorbeeld het ruilen van vaste rentebetalingen en variabele rentebetalingen
Valutarisico	Is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen
Vastrentende waarden	Beleggingen met een vaste looptijd en een overeengekomen plan van rente en aflossing, zoals onderhandse leningen, obligaties en hypothecaire leningen
Verantwoordingsorgaan	Is een orgaan waaraan het bestuur van het pensioenfonds verantwoording moet afleggen
Visitatiecommissie	Bestaat tenminste uit drie externe deskundigen; de visitatiecommissie beoordeelt jaarlijks het functioneren van het pensioenfonds
Zakelijke waarden	Aandelen, private equity, commodity's en onroerend goed